

Rammeplan og forskrift for

**FAGLÆRERUTDANNING
I MUSIKK, DANS OG
DRAMA**

**Fastsatt 01.07.99 av
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet**

INNHold

INNHold	3
1. LÆRARUTDANNING	5
1.1 DEI ULIKE UTDANNINGSVEGANE.....	7
1.2 FRÅ BARNEHAGE TIL VAKSENOPPLÆRING	8
1.3 Å VERE LÆRAR	14
1.4 OPPGÅVER OG MÅL FOR LÆRARUTDANNINGA	19
2. FAGLÆRERUTDANNING I MUSIKK, DANS OG DRAMA	25
3. RAMMEPLANER FOR FAGENE I UTDANNINGEN.....	39
3.1 GENERELT OM DE ULIKE STUDIEENHETENE	41
3.2 FELLESSTUDIER.....	47
3.3 GRUNNSTUDIUM I FAG.....	67
3.4 HJELPEDISIPLINER	83
3.5 VALGEMNER.....	94
3.6 TVERRFAGLIG ARBEID MED MUSIKK, DANS OG DRAMA	113
3.7 FORDYPNINGSFAG.....	117
3.8 STØTTEFAG.....	147
3.9 PRINSIPPER FOR UTARBEIDING AV FAGPLANER FOR NYE FORDYPNINGSENHETER	163
4. FORSKRIFT OM FAGLIG INNHold OG VURDERINGSORDNINGER FOR FAGLÆRERUTDANNINGEN I MUSIKK, DANS OG DRAMA.....	165

1. LÆRARUTDANNING

1.1 DEI ULIKE UTDANNINGSVEGANE

Pedagogisk arbeid i barnehage, grunnskole, vidaregåande opplæring og vaksenopplæring krev lærarar med solid profesjonell kompetanse på ei rekkje område. For å ivareta alle desse områda finst det fleire typar lærarutdanning. Dei ulike lærarutdanningstypane har mykje til felles, men utdanningsvegane skil seg frå kvarandre m.a. ved korleis dei rettar seg mot arbeid i ulike delar av opplærings-systemet og ved ulik vekt på fagleg breidd eller fordjuping.

Førskolelærarutdanninga er ei treårig utdanning som kvalifiserer for pedagogisk arbeid i barnehage, med 6-åringar i grunnskolen og med barn på tilsvarande utviklingstrinn i andre institusjonar og i skolefritidsordningar. Utdanninga omfattar pedagogisk teori og praksis og fagleg-pedagogiske studium i ei rekkje fag. Den fagleg-pedagogiske delen inneheld også ei valbar fordjuping i eitt fag, fagområde eller arbeidsområde. Det blir som regel lagt stor vekt på tverrfagleg organisering av utdanninga. Med eitt års vidareutdanning retta mot arbeid med barn i alderen 6-9 år, kan førskolelærarar tilsetjast for arbeid på heile småskoletrinnet i grunnskolen.

Allmennlærarutdanninga er ei fireårig utdanning som i hovudsak er retta mot pedagogisk arbeid i grunnskolen, og som m.a. førebur for klasselærarfunksjonar. Ho kvalifiserer også for undervisning av vaksne i grunnskolefag. Utdanninga består av ein obligatorisk kjerne med pedagogikk, praksisopplæring og sentrale grunnskolefag, der fagstudium er kombinert med fagdidaktikk. Utdanninga gir i det fjerde året høve til å velje emne som rettar seg mot ulike fag og fagområde, mot spesielle arbeidsoppgåver eller mot spesielle trinn i grunnskolen.

Faglærarutdanninga er til vanleg treårig og omfattar fleire spesialiseringar med stor grad av fagleg fordjuping. Studiet omfattar pedagogikk, praksisopplæring og fagstudium som i hovudsak er konsentrerte til eitt eller nokre få fag eller fagområde. I fagstudiet inngår fagdidaktikk. Utdanninga kvalifiserer for undervisning på mellom- og ungdomstrinnet i grunnskolen, i vidaregåande opplæring, i ulike typar vaksenopplæring og i anna frivillig opplæring. For nokre fag og fagområde, særleg i praktiske og estetiske fagområde, kvalifiserer utdanninga også for småskoletrinnet.

Yrkesfaglærarutdanninga er treårig. Hovudmodellen byggjer på generell studiekompetanse, fagbrev, sveinebrev eller tilsvarande yrkesutdanning frå vidaregåande opplæring og praksis frå yrkeslivet. Den treårige utdanninga omfattar pedagogikk, praksisopplæring, ein fagleg del og fag- og yrkesdidaktikk. Desse til saman gir yrkesfaglærarane ein felles basis og utdanning både i breidda og djupna. Denne utdanninga gir grunnlag for pedagogisk arbeid i vidaregåande opplæring og vaksenopplæring, og kan gi kompetanse for å undervise i enkelte fag på mellom- og ungdomstrinnet i grunnskolen.

Praktisk-pedagogisk utdanning er ei eittårig utdanning der studentar som har fullført ulike fagstudium, kan kvalifisere seg for lærargjeringa. Denne lærarutdanninga byggjer på studium av universitets- og høgskolefag eller på ei yrkesutdanning kombinert med yrkest teori og praksis frå yrkeslivet. Praktisk-pedagogisk utdanning omfattar pedagogikk, praksisopplæring og fag- eller yrkesfagdidaktikk. Lærarar som

tek praktisk-pedagogisk utdanning, har vanlegvis ei utdanning med stor grad av fagleg fordjuping. Utdanninga kvalifiserer m.a. for arbeid med enkeltfag på mellomtrinnet, på ungdomstrinnet i grunnskolen, i vidaregåande opplæring og i vaksenopplæring.

Samisk førskolelærerutdanning og samisk allmennlærerutdanning er i hovudtrekk oppbygd og organisert som anna førskole- og allmennlærerutdanning, men har lagt stor vekt på samisk språk og kultur. Samisk lærerutdanning har som mål å utdanne lærarar for det samiske samfunnet. Utdanninga skal leggje til rette for at samiske elevar skal kunne bevare og vidareutvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Lærerutdanninga gir fullverdige og likeverdige kvalifikasjonar for å arbeide som lærarar både i det samiske samfunnet og i storsamfunnet. Fordi Noreg har den største delen av den samiske befolkninga i Norden, har vi eit spesielt ansvar for den samiske befolkninga. Derfor er samisk lærerutdanning lagt til rette også for studentar frå Sverige og Finland.

Eit særtrekk ved norsk lærerutdanning er ulike lærerutdanningstypar som gir overlappende mogelegheit for tilsetjing i forskjellige delar av opplæringssystemet. Tabellen som følgjer, viser arbeidsområde og tilsetjingsmoglegheiter for ulike lærarkategoriar.

	Barnehage 0-5 år	Småskoletrinn 6-10 år	Grunnskole mellomtrinn 10-13 år	Ungdomstrinn 13-16 år	Vidaregåande opplæring 16-18 (19) år
Førskolelærarar					
Allmennlærarar					
Faglærarar					
Prakt ped utd: - allmennfag - yrkesfag					

	Utdanninga er generelt sikta mot
	Mogelegheit for tilsetjing dersom læraren har spesielle fag eller ei spesiell utdanning (m.a. vidareutdanning)
	Tilsetjing avgrensa til nokre fag

Innanfor gjeldande forskrifter for tilsetjing er ein slik overlappende kompetanse meint å gi skoleeigarar den nødvendige fridomen til å setje saman lærarkollegium med utgangspunkt i behova ved den enkelte skolen.

Lærerutdanninga er ein del av Noregsnettet for høgre utdanning. Det inneber at utdanninga ved dei ulike lærerutdanningsinstitusjonane har klare fellestrekk som er med på å sikre enkle overgangar mellom institusjonane. Samtidig er institusjonane ulike ved at dei har kvar sin faglege profil og kvar sine faglege spesialitetar. Dette fører til mangfald og gir mogelegheiter for fagleg og pedagogisk spesialisering for studentar som ønskjer det.

1.2 FRÅ BARNEHAGE TIL VAKSENOPPLÆRING

Lærerutdanningsinstitusjonane har eit hovudansvar for å dekkje samfunnet sitt behov for kvalifiserte lærarar som kan arbeide med sikte på å realisere dei intensjonane og måla som er gitte for verksemda i opplæringssektoren. Dei ulike utdanningsvegane til læraryrket ber preg av særtrekk ved det nivået i opplæringssektoren som studentane blir utdanna for. Pedagogisk arbeid har likevel mange og klare likskapar på tvers av område og nivå. Det som er felles for alt lærararbeid, må derfor gjenspeglast i all lærerutdanning. Nokre viktige perspektiv på opplæring som bør inngå i alle former for pedagogisk verksemd, kan samanfattast slik:¹

Livslang læring

Kvar generasjon må få den opplæringa som skal til for å kunne ta hand om sitt eige liv, meistre oppgåver saman med andre og ta ansvar i heim, yrke og samfunn. Opplæringa skal leggjast til rette med tanke på eit livslangt læringsperspektiv. God samanheng mellom barnehage, grunnskole og vidaregåande opplæring og mellom grunnutdanning og etter- og vidareutdanning vil hjelpe til med å leggje forholda til rette for eit livslangt læringsløp. Dei ulike trinna i opplæringa, frå barnehage til vaksenopplæring, vil ha ulikt innhald og byggje på ulike tradisjonar, men skal samla utgjere ein heilskap. Opplæringa må på alle trinn motivere for vidare læring og utvikling.

Barnehagen er frivillig, men dei fleste barn har gått i barnehage eitt eller fleire år før skolestart. Måla og innhaldet for verksemda er omtala i rammeplan for barnehagen. Planen byggjer på ein pedagogikk som gir barn stor fridom i leik og utfalding, og som sameinar omsorg, tilsyn og læring. Barnehagen skal vere tilpassa lokale forhold, og skal gi gode og trygge vilkår for utvikling og aktivitetar i nær forståing og i nært samarbeid med heimen. Han skal avspegle dei verdiar og den kultur samfunnet byggjer på, og vise respekt for verdigrunnlaget i heimen. Barnehagen legg vekt på vekst og utvikling hos det enkelte barn. Det er lagt stor vekt på å utvikle basiskompetanse i sosialt samspel og kommunikasjonsevne. Læring i barnehagen går føre seg i uformelle kvardagsaktivitetar, men også i situasjonar styrde av vaksne. Mykje av opplæringa har samanheng med fag som barna seinare vil møte i skolen.

Grunnskolen omfattar alle barn i alderen 6-16 år. I læreplanverket for den 10-årige grunnskolen og det samiske læreplanverket står overordna mål, prinsipp og retningslinjer for opplæringa. Planverket inneheld også læreplanar for faga. Samtidig som læreplanverket er fagdelt, skal ein stor del av arbeidet gå føre seg på tvers av fag. Det er lagt vekt både på temaorganisering av innhald og på prosjektarbeid. Grunnskolen har fått eit klart medansvar for oppvekstmiljøet til barn og unge, m.a. har den fått ansvar for å gi barn i alderen 6-9 år tilbod om omsorg og tilsyn ut over skoledagen og skoleåret i den grad barna og foreldra ønskjer det. Arbeidet i grunnskolen er organisert i tre hovudtrinn, kvart med sitt særpreg både når det gjeld

¹ I det følgjande er ordet elev nytta om barn og unge i barnehage, grunnskole og vidaregåande opplæring og vaksne i vaksenopplæring. Foreldre er nytta som nemning både på foreldre og andre føresette. Ordet opplæring omfattar barnehage, skole og bedrift, og ordet lærar omfattar førskolelærar, allmennlærar, faglærar og lærar med praktisk-pedagogisk utdanning i allmennfag eller i yrkesfag.

innhald og arbeidsmåtar. Med tanke på å sikre gode overgangar for elevane er det viktig å ivareta samanhengen mellom desse hovudtrinna, mellom barnehage og grunnskole og mellom grunnskole og vidaregåande opplæring.

All ungdom mellom 16 og 19 år har lovbestemt rett til tre års vidaregåande opplæring som anten gir yrkes- eller studiekompetanse. Læreplanverket for vidaregåande opplæring omfattar generelle og fagspesifikke mål for opplæringa. Den kompetansen elevane og lærlingane skal arbeide mot, er gitt gjennom mål og hovudmoment. Læreplanane er gjennomgåande for alle åra, og på yrkesfaglege studieretningar skal opplæring i skole og bedrift eller institusjon utgjere ein fagleg og pedagogisk einenskap. Allmennfagleg opplæring gir studiekompetanse med mogelegheit for ulike typar fordjuping. Yrkesfagleg opplæring omfattar breie grunnkurs og fleire allmenne fag, og ho gir høve til eit vidt spekter av spesialiseringar fram til fag- og sveinebrev eller anna yrkesutdanning. Den yrkesfaglege og den allmennfaglege opplæringstradisjonen er no knytt nærare saman enn tidlegare. Alle studieretningar har nokre felles modular i allmenne fag. Dette kan medverke til å skape felles referanserammer, og det gjer det også mogeleg å kombinere yrkesopplæring med studiekompetanse.

Det finst også opplæring spesielt tilrettelagt for vaksne. Slik tilrettelegging vil m.a. innebere val av innhald, arbeidsformer og vurderingsformer med tanke på å utnytte den erfaringa som vaksne har frå arbeids- og dagleglivet. Læring basert på omfattande bruk av kommunikasjons- og informasjonsteknologi (IKT), kan vere spesielt aktuelt i ein slik samheng. Vaksne må dessutan ha mogelegheit til å dokumentere kunnskap og dugleik som dei har tileigna seg utanfor det formelle opplæringssystemet. Føremålet er å gi open og brei tilgang til alle typar opplæring og til å kunne få dokumentert ulike typar kompetanse, alt i eit livslangt læringsperspektiv.

Samanhengen mellom grunnskole, vidaregåande opplæring og vaksenopplæring med felles mål og intensjonar kjem spesielt fram i den felles generelle delen av læreplan for grunnskole, vidaregåande opplæring og vaksenopplæring.

Ein stor del av barn, unge og vaksne deltek i frivillig opplæring av ulike typar. Musikk- og kulturskole, opplæring innan idrett, foreiningsliv, ulike former for hobbyverksemd og forskjellige former for friundervisning er viktige supplement til anna opplæring. Dette er også viktige ledd i eit system for livslang læring.

Menneskesyn og verdiar

Kristen tru og tradisjon pregar vår historie og vår samtid. Samtidig er dei humanistiske verdiane, representerte ved m.a. demokratiske og menneskerettslege prinsipp, ein naturleg del av verdigrunnlaget. Det norske opplæringssystemet byggjer på det synet at menneske er likeverdige, og at menneskeverdet er ukrenkjeleg. Opplæringa skal baserast på grunnleggjande kristne og humanistiske verdiar som likeverd, menneskekjærleik og solidaritet. Ho skal gjere barn og unge fortrulege med vår felles kulturarv og medverke til å klargjere etiske prinsipp og normer. Samtidig skal ho førebu for eit samfunnsliv som er basert på fridom og sjølvstende for den enkelte, med ansvar for livet og velferda både til seg sjølv og andre. Opplæringa skal fremje respekt og toleranse for ulike kulturar og livssyn, og dermed motverke

diskriminerande haldningar. Ho skal dessutan fremje moralsk ansvar for det samfunnet og den verda vi lever i. Ho skal gi den enkelte hjelp til å realisere seg sjølv på ein måte som kjem fellesskapet til gode.

Opplæringa skal lære dei unge til å forstå moralske krav og bli fortrulege med det moralske fellesgodset i vår kultur. Dei skal lære å skilje mellom rett og gale, sant og falskt, godt og vondt og kunne ta ansvar for eigne handlingar. Opplæringa skal også vise at mennesket mot betre vitende kan handle på tvers av kva som er rett og sant og til skade for eigne og andre sine behov. Opplæringa må gi livstru og fundament som kan bere gjennom dei tilbakeslaga, krisene og konfliktane som livet byr på. Elevane må bli tekne på alvor, også når dei mislukkast, og få høve til å reise seg og byrje på nytt.

Dei verdiane som er nedfelde i kulturen, har ofte eit samansett opphav og røter i svært ulike tradisjonar. Dei har vorte utvikla gjennom debattar og brytingar, som ofte har medverka til å skape einskap og fellesskap på tvers av oppfatningar og overtydingar. Normer, etikk, sed og skikk kan endrast over tid, og ulike samfunn har ulike reglar for livsførsel. Slike reglar kan gjennomgå endringar og vil ofte vere gjenstand for debatt, refleksjon og kritikk. Opplæringa må klargjere skiljet mellom varige verdiar og normer og reglar som kan endrast, slik at barn og unge både får faste rettesnorer og mot til å ta eigne val.

Opplæringa byggjer også på prinsippet om at det er foreldra som har hovudansvaret for oppsedinga av barna. Derfor skal barnehage og skole arbeide i forståing og samarbeid med heimen.

Syn på læring

Læring går føre seg i familieliv, fritid, barnehage, skole og arbeidsliv. Barn har naturleg trong til å lære. For små barn er sosialt samspel og leik ei grunnleggjande livs- og læringsform. Barn er nysgjerrige og motiverte for å skaffe seg nye erfaringar og kunnskapar gjennom leik og utforsking av omgivnadene sine. Det er den gleda barn viser i leik og andre skapande aktivitetar, opplæringa skal byggje vidare på. Opplæringa skal gi høve til å utfalde seg ut frå eigne føresetnader og i samvær med andre. Læraren skal vere ein ressurs for barn og unge i læringsprosessen og leggje til rette for initiativ og gi fridom til val. Etter kvart som elevane blir eldre, skal dei ha eit aukande ansvar for eiga læring. Opplæringa skal ta omsyn til særtrekk i interesser og åtferd hos gutar og jenter. Ho skal ta utgangspunkt i barn og unge si evne til innleving, oppleving, deltaking, erkjenning og meistring. Ho skal ta sikte på at dei unge tileignar seg kunnskapar, ferdigheiter og haldningar som gir grunnlag for meistring i kvardagslivet i skole, heim, arbeids- og samfunnsliv - også i eit samfunn som stadig er i fornying.

Eit slikt læringssyn byggjer på at elevane er nysgjerrige, har initiativ, har lyst til å utvikle seg og til stadig å lære og prøve noko nytt. Samtidig som opplæringa skal syte for tryggleik og trivsel hos elevane, er ho forplikta til å gi elevane utfordringar i samsvar med læreplanane. Ho skal utfordre motivasjonen til elevane og styrkje lysta deira til å gå laus på oppgåvene.

Opplæringa skal fokusere på læring og utvikling hos elevane og syte for at dei har høve til medverknad og individuell utfalding. Læring er eleven eller lærlingen sitt eige verk. Barn, unge og vaksne skal vere aktive, handlande, medverkande og sjølvstendige. Det skal leggjast opp til produktive aktivitetar der utviklinga skjer som ein konsekvens av ein læringsprosess med vekt på initiativ, eigen skapartrong, samvær og samspel, og der det blir gitt høve til leik og til utforskande, skapande og praktiske arbeidsformer.

Tradisjonar for læring gjennom oppleving, arbeid og søking etter innsikt skal takast vare på. Opplæringa skal knytast til praktisk virke og til læring gjennom erfaring, og elevane skal møte teoribasert kunnskap. Opplæringa må samtidig vere forankra i kulturelle tradisjonar.

Fellesskap og tilpassing

Alle har same rett til opplæring uavhengig av bustad, sosial bakgrunn, kjønn, alder, etnisk bakgrunn og funksjonsevne. Det skal vere ei likeverdig og tilpassa opplæring for alle i eit samordna opplæringssystem. Barnehage og skole skal vere ein møteplass der elevane skal vere, virke og lære i fellesskap. Fellesskapstanken blir realisert gjennom utbygging av barnehagar i alle kommunane i landet og gjennom eit opplæringssystem med grunnleggjande like god kvalitet i alle delar av landet.

Opplæringa skal formidle erfaringar frå tidlegare generasjonar, markere ei historisk forankring og ta vare på vår felles kunnskaps- og kulturarv. Med nye minoritetar i norsk barnehage og skole må dei kulturelle felleselementa fanne vidare og omfatte andre kulturar. Opplæringa skal leggje vekt på felles referanserammer og gi grunnlag for forståing og fortolking. Ho skal også gi grunnlag for å kunne ta aktivt del i fornying og vidare utvikling innan kultur- og yrkesliv.

Opplæringa skal fremje både nasjonalt og lokalt fellesskap. Læreplanane gir rom for nasjonalt mangfald og sjølvstende, profesjonalitet og fagleg skjøn for institusjonen og lærarane. Opplæringa skal vere prega av lokal aktivitet, slik at initiativ og kreativitet blant lokale krefter kan utnyttast. Både barnehage og skole skal leggje vekt på å styrkje kunnskapen om og tilknytninga til lokalsamfunnet, naturen, lokal kunst og kultur, næringar, tradisjonar og levesett.

Kravet om likeverd blir først oppfylt når det blir teke omsyn til at elevane er ulike i høve til m.a. kulturell bakgrunn, evner, interesser og kjønn. For å kunne ta omsyn til ulikskapar i bakgrunn og føresetnader må opplæringa vere romsleg og inkluderande. Opplæringa skal tilpassast slik at alle blir respekterte og får høve til å oppleve glede ved å lukkast, og kunne mestre dei utfordringane dei får. Nokre elevar vil trenge ekstra oppfølging og hjelp både fagleg og sosialt. Opplæringa skal medverke til at alle får utnytta evnene sine, får eit positivt sjølvbilette og blir motiverte til innsats og til vidare læring og utvikling. Mangfald i bakgrunn og interesser må møtast med mangfald i utfordringar i barnehage, skole og lærebedrift.

Allsidigheit og spesialisering

Ramma for barn og ungdom sine opplevingar og erfaringar er i rask endring. Frå tidleg barndom blir mykje av tida brukt i ei organisert tilvere i ulike opplæringsinstitusjonar og gjennom styrde fritidsaktivitetar. Opplæringa må derfor føre til ei allsidig utvikling hos den enkelte, med vekt på læring, sosialisering og identitetsutvikling. I samspel med andre skal barn få høve til å utvikle ein basiskompetanse i sosial handlingsdugleik og evne til kommunikasjon i vid forstand. Dette skal skje i samspel med andre. Opplæringa skal både gi mogelegheit for fysisk-motorisk utvikling, utvikling av kunnskapar og evner, av personlege og sosiale eigenskapar og av etiske og estetiske perspektiv hos den enkelte. Samtidig skal opplæringa etter kvart som elevane blir eldre, gi mogelegheit for spesialisert kompetanse tilpassa ulike yrke og studium. Eit overordna siktemål er at opplæringa skal medverke til å utvikle “det integrerte mennesket”.

Gjennom eit engasjerande utviklings- og læringsmiljø, som styrkjer elevens sjølvrespekt og tru på egne føresetnader, skal opplæringa halde ved like og stimulere lysta til å lære meir og til å gå laus på nye og ukjende oppgåver. Opplæringa må gjennom arbeid med grunnleggjande kunnskapar og ferdigheiter gi føresetnader for vidare læring. Ho må gi elevane høve til å prøve ut og bruke ferdigheitene og kunnskapane sine. Ho må vidare fremje miljømedvit og forståing for at vi har eit felles ansvar for å sikre ei berekraftig samfunnsutvikling. Opplæringa skal gi innsikt i demokrati og setje den enkelte i stand til å påverke sin eigen situasjon. Samtidig som alle elevar må utfordrast til allsidig læring og utvikling, må dei også utfordrast til fordjuping og spesialisering. Dette kan skje gjennom ulike differensieringstiltak, prosjektoppgåver, tilval i grunnskolen og gjennom val av studieretning og fag i vidaregåande opplæring.

Utviklinga i samfunns- og yrkeslivet fører til endra kunnskapsbehov i dei fleste typar yrke. Dette stiller krav til høg kompetanse i befolkninga både av allsidig og spesialisert art, til etisk refleksjon og til evne til å kunne ta initiativ og fornye seg.

Samisk språk og kultur

Samisk språk og kultur er ein viktig del av norsk historie og samtid. Å leggje til rette for å ta vare på og vidareutvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv er ei sentral oppgåve for opplæringa på alle nivå. Opplæringa har eit todelt sikte.

For samiske elevar skal opplæringa vere med på å fremje samisk identitet og funksjonell tospråklegheit. Det samiske læreplanverket for den 10-årige grunnskolen medverkar til at opplæringa tek vare på og vidarefører den samiske kulturarven. Opplæringa skal ta vare på og vidareutvikle tradisjonar og kunnskapar som samla utgjør det samiske samfunnslivet og kulturfellesskapet. Samtidig skal opplæringa førebu elevane til å fungere godt i det samiske, det norske og det internasjonale samfunnet.

Andre elevar skal få innføring i samisk kultur og samfunnsliv som ein del av fedrelandet sin kultur. Samisk språk, kultur, historie og samfunnsliv er ein del av lærestoffet i læreplanar for fag i grunnskolen. Samisk litteratur inngår dessutan i norskfaget for alle elevar i vidaregåande opplæring.

1.3 Å VERE LÆRAR

Læreryrket

Læreryrket er samansett og krevjande. Arbeidet som lærar heng nøye saman med personlege eigenskapar og evner lærarar har til å skape sosialt samspel mellom menneske - og dermed kunne tilretteleggje og leie læringsprosessar. Yrket har som føresetnad at utøvaren har omfattande kunnskap, dugleik og innsikt henta frå fleire ulike kunnskapsområde. Det er forventa at lærarane kan opptre både som fagekspertar, kunnskapsformidlarar, rettleiarar, omsorgspersonar, oppdragarar og verdiformidlarar på ei og same tid. Vektlegginga av desse funksjonane er ulik alt etter særpreg på opplæringsinstitusjonen og alderen og funksjonsnivået til elevane.

I historisk perspektiv har dei ulike funksjonane som inngår i læreryrket, også vore tillagde ulik vekt og tyding. Dette blir klart gjenspegla i oppfatninga av læraren som kunnskapsformidlar og kunnskapskjelde i skolen. Mens denne funksjonen tidlegare blei sett på som den viktigaste, er det i dag andre sider som er minst like viktige. Lærarane er ikkje lenger den fremste kjelda til kunnskap slik som i tidlegare tider. I dag kan elevane sjølv innhente kunnskap m.a. frå bøker, radio, fjernsyn og gjennom datakommunikasjon. Det inneber at elevane kan ha ei langt meir aktiv rolle enn tidlegare, og dei har derfor fått eit større ansvar for eiga læring. For lærarane inneber dette at tilretteleggings- og rettleiingsfunksjonen er blitt viktigare.

Lærarar i barnehagen har alltid lagt vekt på det aktive barnet og i stor grad valt fagleg innhald etter barn sine interesser og behov. Rammeplanen for barnehagen har i tillegg gitt barnehagen eit meir forpliktande innhald. Dette fører til at lærarar i barnehagen i større grad enn tidlegare også må fokusere på dei fagområda barna skal møte.

Omfattande endringar i samfunns- og familiestrukturen har verka inn på oppgåvene og arbeidet til lærarane i grunnskolen. Gjennom lover og læreplanar er oppgåver som tidlegare blei ivaretekne av nærmiljøet og heimane, blitt overførte til skolen. Nye oppgåver og utvida ansvar har medført at læreryrket er blitt meir samansett og omfattande enn tidlegare. Dette har medverka til at krava til lærarane sin kompetanse har vorte skjerpa.

I vidaregåande opplæring møter lærarane nye utfordringar m.a. fordi ein større del av ungdomskullet søker vidaregåande opplæring, og fordi mykje av grunnopplæringa har fått ein breiare profil enn tidlegare. Lærarar i yrkesfag har ei særleg utfordring. Bedrifts- og næringsliv gjennomgår raske endringar. Det krev stor innsats av lærarane å halde seg oppdaterte slik at dei kan gi opplæring som er aktuell for lærlingar i møte med yrkeslivet.

Det er vidare rimeleg å rekne med at i tida som kjem, vil ein vesentleg større del av lærarane arbeide med vaksenopplæring. Dette inneber nye utfordringar både av fagleg, pedagogisk og organisatorisk art.

Til alle tider har lærarane sitt møte med elevane og elevane sitt møte med lærestoffet vore det grunnleggjande i all lærargjerning. Samtidig er det viktig å medverke til eit godt sosialt miljø i klassa eller gruppa av elevar. Det som skjer i samspelet mellom lærar og elev og i samspelet mellom elevane innbyrdes, har avgjerande innverknad på veksten og utviklinga hos elevane.

Lærarane sitt arbeid vil ofte vere eit vekselspel mellom omsyn til det som er aktuelt “her og no”, og dei meir langsiktige måla opplæringa siktar mot. Lærarane er forplikta til å la elevane møte det lærestoffet og dei arbeidsmåtane som er nedfelde i planverket, og arbeide systematisk og langsiktig for at alle skal få best mogeleg læringsutbytte. Samtidig må lærarane meistre augneblinkens kunst, vere spontane, ta opp det som elevane er opptekne av, og ta vare på initiativet og livsutfoldinga deira. Dei spontane utfordringane der lærarane må ta raske avgjersler i samspel med elevar i stadig skiftande situasjonar, er ein krevjande del av lærargjerninga. Samspelet med elevane kan vere komplisert fordi enkelte elevar kan ha store åtferdsvanskar. Det er ei vesentleg utfordring både å førebyggje og takle slike problem i forhold til den enkelte og i forhold til klassa.

Ein stor del av lærarane sitt arbeid går føre seg i direkte samspel med elevar og kollegaer. Samtidig er lærarane også aktørar i ein breiare samanheng. Den enkelte barnehagen eller skolen er del av eit større system. Lærarar har derfor også ansvar for kontakt og samarbeid med personar og institusjonar utanfor eigen institusjon.

Oppgåvene til lærarane kan løysast på ulike måtar, og dei vil variere med kva alder elevane er i, og kva karakter verksemda har. Faga som lærarane underviser i, og dei oppgåver den enkelte er pålagd, vil også ha innverknad på det arbeidet som skal utførast. Det er likevel ein del funksjonar som er felles for dei aller fleste lærarar. Nokre slike funksjonar er skissert nedanfor.

Læraren som formidlar, tilretteleggjar, arbeidsleiar og rettleiar

Lærarane skal fungere som faglege ressurspersonar, leggje til rette eit miljø for utvikling og læring og vere arbeidsleiarar og rettleiarar.

Læring og undervisning er ikkje det same. Læring skjer i både formelle og uformelle situasjonar og er noko som skjer med og i den enkelte person. God undervisning set læring i gang, men læringa skjer ved eigeninnsatsen til elevane. Lærarane skal stimulere denne prosessen. Lærarane må møte elevane med respekt og utforme oppgåver som tek omsyn til dei erfaringane elevane har frå før. Lærarane må også hjelpe elevane til å setje ny kunnskap inn i større samanhengar.

Lærarane må kunne det stoffet dei arbeider med, vere engasjerte av det og vite korleis det skal formidlast for å vekke vitelyst og interesse. Dei må vere gode forteljarar, kunne gi inspirasjon og samtidig tilpasse opplæringa til føresetnadene og mogelegheitene til den enkelte eleven. Det er viktig at ein lærar oppfattar behov for særskilt tilrettelagt opplæring, førebyggjer lære vanskar og er med på å gi tidleg hjelp.

Tilrettelegging av opplæringa er ei viktig oppgåve for lærarane. Dei må kunne leggje til rette det fysiske miljøet slik at det byr på utfordringar og variasjon, på mogelegheiter for lek, eksperimentering og læring. Lærarane må kunne ordne eit laboratorium eller ein verkstad som er funksjonell, sikker og gir mogelegheit for orden og effektivt arbeid. Lærarane skal også kunne leggje til rette for samarbeid med fritidsaktivitetar som skolen driv, med det lokale arbeidsliv og med andre instansar i lokalsamfunnet. Å leggje til rette opplæring for vaksne stiller spesielle krav. Opplæringa skal organiserast ut frå at vaksne ofte har lang livserfaring og spesielle plikter i sitt daglegliv. Det er eit grunnleggjande krav at opplæringa tek utgangspunkt i og vidarefører kunnskapar og erfaringar vaksne allereie har tileigna seg.

Lærarane er leiarar av arbeidsfellesskapet i klassa eller gruppa av elevar. Det er deira oppgåve å stå fram som tydelege leiarar som tek ansvar for å organisere verksemda med tanke på målretta verksemd, arbeids glede, godt samarbeid og utvikling av venskap. Når det gjeld ulike typar lærarsamarbeid, må lærarane kunne ta formelt eller uformelt leiaransvar. Som leiarar har lærarane ansvar for at opplæringa er i samsvar med lov og læreplanverk.

Gjennom rettleiing skal lærarane medverke til at elevane utviklar seg fagleg, personleg og sosialt. Rettleiing føreset at lærarane er faglege ressurspersonar, og at dei forstår kvar i læringsprosessen elevane er. Lærarane må observere prosessen, inspirere, stille spørsmål og medverke til at elevane kan tenkje og handle nytt. Elevane må få tilbakemelding på arbeidet sitt. Etter som elevane blir eldre, må dei få rettleiing i å ta ansvar for eiga læring, setje mål for eige arbeid, vurdere eigen innsats og resultatet av arbeidet. Elevane skal også delta i vurdering av læringsmiljøet ved institusjonen.

Læraren som medarbeidar overfor kollegaer, foreldre og lokalsamfunn

I all lærargjering har samarbeid mykje å seie. Personalet skal fungere i eit fellesskap som deler ansvaret for utvikling av både institusjonen og elevane. Med ulike kunnskapar og ulik dugleik skal lærarane kunne utfylle og supplere kvarandre i eit kollegium. Lærarkollegiet skal framstå som ein ressurs for den enkelte elev når det gjeld læring og utvikling.

Den enkelte barnehagen og skolen skal med utgangspunkt i nasjonale planar ta felles avgjersler i forhold til lokale planar. Lærarane må kunne arbeide saman - innanfor og på tvers av avdelingar, klasser, trinn og fagseksjonar. Dei må kunne samarbeide om planlegging, gjennomføring og vurdering av verksemda til institusjonen. Med utstrekkt bruk av arbeid på tvers av fag blir det stilt store krav til felles planlegging. Det same gjeld samarbeid med assistentar eller samarbeid der to eller fleire lærarar har ansvar for same elevgruppe.

I vidaregåande opplæring er samarbeid mellom allmennfaglærarar og yrkesfaglærarar og mellom yrkesfaglærarar med ulik fagbakgrunn spesielt viktig. Eit slikt samarbeid krev kjennskap til og respekt for kvarandre sin opplæringstradisjon, bakgrunn og spesifikke kompetanse.

Med nye yrkesgrupper knytte til verksemda i barnehage, skole og anna opplæring, må lærarane kunne samarbeide med ulike personar og instansar. Dei må samarbeide med morsmåslærarar, assistentar og personalet i skolefritidsordninga. Dei må også samarbeide med den pedagogisk-psykologiske rådgivingstenesta, barnevernet og eventuelt med oppfølgingstenesta. Dette kan bare fungere etter føremålet dersom medlemmene i fellesskapet samarbeider om å realisere felles mål i samsvar med dei nasjonale planane.

Foreldra har hovudansvaret for oppfostringa av barna sine. Kontakt mellom barnehage og skole og foreldre er derfor av avgjerande verdi. Lærarane må leggje vekt på å utvikle eit nært samarbeid med heimane. Samarbeidet må baserast på gjensidig respekt og vilje til å setje eleven i sentrum. Ein føresetnad for samarbeid er god kommunikasjon og gjensidig informasjon. Foreldre med framandkulturell bakgrunn, foreldre til barn med særlege behov og foreldre som ikkje lever saman, representerer på ulike måtar spesielle utfordringar.

Foreldre skal ha høve til å vere aktive med i utviklinga av barnehagen og skolen. Engasjementet til foreldra er svært viktig for motivasjonen til barn og unge og for val av vidare skolegang og yrke. Rettleiinga frå lærarane har størst gjennomslagskraft når lærarane samarbeider med foreldra. Å skape eit godt foreldreengasjement er derfor viktig langt opp i ungdomsalderen. Men samarbeidet med foreldra har ulik form på ulike trinn i opplæringa. Oppdraget til skolen i foreldresamarbeidet blir endra etter kvart som elevane nærmar seg myndighetsalder. Dei unge blir gradvis meir sjølvstendige og må ta meir ansvar for eiga utvikling og eigne val.

Barnehage og skole har medansvar for utviklinga av det samla oppvekstmiljøet til barna. På alle nivå skal barn og unge gjere seg kjende med nærmiljøet og lokalsamfunnet. Samarbeid med musikk- og kulturskole, kulturliv, foreiningsliv og arbeidsliv i nærmiljøet kan gjere opplæringa spanande og meir verdifull. Barnehage og skole bør ha kontakt med frivillige organisasjonar, kyrkjelydar og lokale styresmakter. Det kan vere aktuelt med eit samarbeid med lokalt arbeidsliv m.a. med lokale arbeidstakar- og arbeidsgivarorganisasjonar. Eit gjensidig, aktivt og konstruktivt samarbeid mellom lokalsamfunn, arbeidsliv og skole kan medverke til å utvikle entreprenørskap, for eksempel gjennom elevbedrifter og andre samarbeidstiltak.

I yrkesopplæringa vil godt samarbeid med bedrifter og arbeidsliv vere avgjerande for at elevane skal få god og realistisk yrkesopplæring. Samarbeid mellom bedrift og skole vil også kunne medverke til å styrkje kompetansen til lærarane og deira mogelegheit for å følgje med i utviklinga i yrkeslivet.

Læraren som førebilete

Lærarane vil i mange samanhengar vere førebilete for elevane. Det inneber at lærarane må setje klare krav til seg sjølve på same måte som dei set krav til elevane. Lærarane må våge å stå fram som gode eksempel når det gjeld haldningar og innstillingar som opplæringa skal formidle. Å vere eit godt førebilete føreset respekt for den enkelte, for

faga og for eige og andre sitt arbeid. Lærarane må vere førebilete m.a. gjennom sitt engasjement i fagleg arbeid og gjennom evne til samarbeid med andre.

Dette føreset at elevane identifiserer seg med lærarane, og at elevane opplever lærarane som personar som likar dei, vil dei vel, respekterer deira integritet, er rettferdige og samtidig merksame overfor ulike føresetnader og behov. Lærarane må vere personar som elevane kan stole på og snakke ope med. Dei må ta seg tid til å rettleie den enkelte elev med respekt for dei erfaringane og ressursane han eller ho har. Lærarane må vise at dei har tru på at alle barn, unge og vaksne har mogelegheiter, og at dei stadig er i utvikling. På den måten kan dei få framtidshåp og tillit til sine eigne evner.

I eit fleirkulturelt samfunn er det svært viktig å ha lærarar med innvandrarbakgrunn med tanke på funksjonen som førebilete og den mogelegheita elevane har for å identifisere seg med læraren.

Læraren som omsorgsperson

Endringane i samfunnet med utvida institusjonalisering har gitt barnehagen, skolen og skolefritidsordninga større omsorgsoppgåver.

Rammeplanen for barnehagen byggjer på eit læringssyn der læring og omsorg utgjer ein heilskap. Læring og omsorg står sentralt også i arbeidet i grunnskole og vidaregåande opplæring. Optimal utvikling og læring skjer først når grunnleggjande behov blir tilfredsstilde. Å oppleve god omsorg gir grunnlag for læring, samtidig som det å leggje til rette for allsidig utvikling og læring, er god omsorg. Denne vekselverknaden er grunnleggjande i all opplæring, men dei praktiske omsorgsoppgåvene til læraren blir endra i takt med alderen til elevane.

Elevane kjem til skolen med lærelyst, med behov for å bli tekne på alvor, for å bli avhaldne som dei dei er, og med trong til utfordringar. Lærarane bør vise omsorg ved å møte barna og dei unge både med forventningar og krav, og med velvilje og varme. Omsorga kan ytre seg som sjenerøsitet, det vil seie at lærarane tek ansvar for elevanes ve og vel, og med vilje til å yte ein ekstra innsats når elevane sine behov tilseier det. Omsorga viser seg også i førebuinga til dei daglege oppgåvene og i viljen til å gi kvar enkelt den menneskelege støtte og faglege hjelp som er nødvendig for framgangsrik utvikling. Opplæringa skal møte barn, unge og vaksne på deira eigne premissar. Alle elevar må få utfordringar, støtte og hjelp - men dei som kjem til kort og som står i fare for å miste motet, krev særleg merksemd og omsorg.

God omsorg inneber å vise respekt for heimen til elevane og gi elevane mogelegheit til positiv identitetsutvikling med tilknytning til sin eigen kulturelle bakgrunn. Samtidig skal opplæringa også byggje bruer mellom ulike kulturar.

Omsorg inneber både å gi mogelegheit til positiv utfolding og å setje grenser. Lærarane må ha eit kunnig blikk som set dei i stand til å registrere og oppmuntre til positiv sosial åtferd, og til å setje inn tiltak mot uheldig elevåtferd og mobbing. Å førebyggje og hindre åtferdsproblem er ein viktig del av lærargjeringa. Lærarane må arbeide for at alle elevane i ei klasse eller gruppe skal oppleve tilhørsele, samtidig som dei må ta

omsyn til at elevane er ulike og må møtast på ulike måter. Det er viktig at lærarane er observante og lydhøre overfor dei signala som kjem frå barn og unge om behov for omsorg og støtte.

Barn og unge som opplever livskriser, for eksempel møter sjukdom, død, skilsmisse, incest eller blir mobba og utstøytte frå fellesskapet, vil i periodar krevje ekstra omsorg. Omsorgsoppgåvene til lærarane føreset grunnleggjande kunnskap om kva slags behov barn og unge har. Dei må oppfatte når ein elev treng hjelp og vere fortrulege med alders- og utviklingsbestemte endringar. Dei må kjenne att symptom som viser behov for å setje inn spesielle tiltak for enkeltelevlar. Dei må også vite kvar og korleis dei skal søkje hjelp dersom elevlar treng meir omsorg enn det barnehagen eller skolen kan gi.

Elevane sjølve kan vere viktige som omsorgsgivarar. Dersom lærarane er omsorgsfulle, hjelper dei også barn og unge til å ta omsyn til og vere omsorgsfulle overfor kvarandre.

1.4 OPPGÅVER OG MÅL FOR LÆRARUTDANNINGA

Formål

Lærerutdanning skal gjennom undervisning, forskning og faglig utviklingsarbeid, gi den faglige og pedagogiske kunnskap og praktiske opplæring som er nødvendig for planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning, læring og oppdragelse. Utdanningen skal ta utgangspunkt i ulike forutsetninger hos elever og barnehagebarn og være i samsvar med målene for det opplæringsnivå utdanningen sikter mot. Utdanningen skal fremme studentenes personlige utvikling og yrkesetiske holdning, utvikle evne til refleksjon, vekke interesse for faglig og pedagogisk utviklingsarbeid som er relevant for arbeid i skole og barnehage, og gi forståelse for sammenhengen mellom læreryrket og opplæringssystemets funksjon i samfunnet. (UH-loven, kapittel 10a, §54a)

Yrkesutdanning i samsvar med behova i samfunnet

Lærerutdanninga skal dekkje behova i samfunnet for lærarar på alle trinn og i alle delar av opplæringsystemet. Lærerutdanningsinstitusjonane må derfor tilby utdanning i alle aktuelle fag, fagområde og arbeidsområde. I tillegg til pedagogisk arbeid med barn og unge skal lærarutdanninga i større grad enn tidlegare også førebu for arbeid med vaksenopplæring.

Lærerutdanninga er ei yrkesutdanning på universitets- og høgskolenivå. Det inneber at krava til akademisk standard i forskning og undervisning er dei same som for anna utdanning på dette nivået. Samtidig har lærarutdanninga sitt særpreg ved at alle delar av utdanninga skal vere retta mot læreryrket. Lov og rammeplan for barnehagen, opplæringslova og læreplanverka for skoleslaga er derfor eit forpliktande grunnlag for

lærerutdanninga. Særpreget til utdanninga må ivaretakast så vel gjennom innhald, arbeids- og vurderingsformer som gjennom eit samla studiemiljø.

Både den generelle utviklinga i samfunnet og endringar i opplæringsystemet føreset stadig ny kunnskap hos lærarane. All grunnutdanning for lærarar må derfor utformast slik at ho inspirerer til og gir høve til å kvalifisere seg vidare gjennom etter- og vidareutdanning og forsøks- og utviklingsarbeid.

Den kompetansen lærarstudentane skal utvikle gjennom studiet, kan grupperast i fem hovudområde:

Fagleg kompetanse

Allsidig opplæring som både gir fordjuping og set lærestoffet inn i eit breitt perspektiv, krev at lærarane har solide kunnskapar og sikre ferdigheiter av så vel teoretisk som estetisk og praktisk art. Solid fagkunnskap og dugleik i arbeidsformene til dei ulike faga er viktig, fordi det gir tryggleik i møte med elevane og lærestoffet. Lærarane skal vere faglege ressurspersonar som skal kunne leggje til rette for læring, svare på spørsmål frå elevane og vise veg til å finne svar.

God fagleg kompetanse er nødvendig for at lærarane skal kunne formidle og illustrere med allsidig eksemplifisering. Det krevst solide faglege kunnskapar og dugleik når lærarane fungerer som arbeidsleiarar for elevar som arbeider med prosjekt eller med tverrfaglege oppgåver. Lærarane sine kvalifikasjonar blir utfordra når dei skal rettleie elevar gjennom eksperimentering, problemløysing og eige arbeid. Å omsetje kunnskap til praktisk handling, som for eksempel i yrkesopplæringa, er ei særleg utfordring.

Lærarstudentane må derfor tileigne seg faglege kunnskapar og dugleik. I nokre fag vil også arbeidsteknikkar og bruk av reiskap, verktøy og materiale vere ein viktig del av innhaldet i faget. Lærerutdanninga skal ta utgangspunkt i læreplanane for den delen av opplæringsystemet som utdanninga skal førebu for. Studentane må tileigne seg kunnskap om sentrale perspektiv, teoriar, omgrep og arbeidsformer i dei ulike faga, og om korleis faga blir nytta i yrkes- og samfunnsliv. Dei må også vite noko om korleis ein innan dei ulike faga arbeider for å vinne ny kunnskap. Studentane må kunne sjå forskjellane og likskapane mellom studiefaga og opplæringsfaga og korleis kunnskapsstoff frå dei enkelte faga kan nyttast i tverrfagleg temaorganisert opplæring og prosjektarbeid. Dei må kjenne måla og verkemidla for opplæringa i det enkelte faget i heile opplæringsystemet, men med særskilt vekt på den delen av opplæringsystemet dei sjølve utdannar seg for.

Arbeidet med faga skal fremje både fagleg og personleg utvikling hos lærarstudentane, og gi dei kompetanse for lærargjeringa. Det faglege arbeidet skal også gi grunnlag for å kunne halde seg fagleg og pedagogisk à jour etter fullført grunnutdanning.

Didaktisk kompetanse

Didaktisk kompetanse skal tene to hovudformål. Gjennom arbeidet med dei didaktiske delane i studiet skal studentane både utvikle grunnlag for refleksjon over eiga verksemd og praktisk ferdigheit i lærararbeid. Didaktikk omfattar både generell didaktikk og didaktikk knytt til dei enkelte faga eller yrkesfaga.

Didaktisk kompetanse inneber evne til refleksjon omkring formålet med opplæringa, innhaldet i læreplanen, føresetnadene til elevane og behova og mogelegheitene som ligg i rammevilkåra til den enkelte barnehagen, skolen eller annan opplæringsinstitusjon. Ut frå slike refleksjonar må den enkelte lærar vise fagleg og praktisk innsikt ved å velje og leggje til rette det faglege innhaldet, arbeidsmåtene og samværsformene. Den praktiske gjennomføringa føreset stadige vurderingar og justeringar.

Gjennom utdanninga skal lærarstudentane utvikle evne til refleksjon gjennom innsikt i pedagogisk grunnlagstenking og ved analysar av opplæringssystemet i dag, men også i eit historisk, komparativt og sosiologisk-kulturelt perspektiv. Dei skal trene seg i å reflektere omkring barnehage, skole og yrkesopplæring som delar av eit større system.

Studentane skal gjere seg kjende med basale prinsipp for læring og motivasjon, med grunnleggjande behov hos barn, unge og vaksne, med alders- og utviklingsbestemte endringar i åtferda deira og med barn og unge sin mentalitet under ulike oppvekstvilkår. Dei skal forstå kor viktig sjølvtilit, tryggleik og meistring er for lærelyst og læringsevne. Med dette som utgangspunkt skal studentane vurdere korleis dei som lærarar, kan tilpasse opplæringa til ulike alders- og utviklingstrinn. Arbeidet skal omfatte elevar både frå majoritetsbefolkninga og frå minoritetskulturar.

Lærarstudentane må utvikle evna til å kunne analysere og realisere læreplanar både aleine og i samarbeid med andre. Med utgangspunkt i lover, læreplanar og andre forskrifter skal dei reflektere over og få trening i å utarbeide lokale arbeidsplanar og individuelle opplæringsplanar. På den måten vil dei kunne utvikle evne til å avvege forholdet mellom felles lærestoff og lokalt og individuelt tilpassa stoff. Studentane må kunne ta ansvar for at elevane systematisk byggjer opp kunnskapar, dugleik og haldningar. Dei må kjenne til og kunne praktisere arbeids- og vurderingsformer som blir nytta i opplæringa, og vite korleis dei kan nyttast i ulike situasjonar.

Studentane skal kjenne både normal utvikling hos elevar og hyppige avvik. Dei skal kjenne hovudtrekk ved både generelle og spesielle lærevanskar, og dei skal kunne observere forskjellar mellom elevane. Studentane må lære korleis lærestoff, arbeidsmåtar, organisering og læremiddel kan leggjast til rette med tanke på at elevane har ulike føresetnader. Dei skal også ha innsikt i korleis lærarar kan medverke til ei inkluderande opplæring slik at elevar med særskilde opplæringsbehov får ta del i det sosiale, faglege og kulturelle fellesskapet på ein likeverdig måte. Lærarstudentane skal dessutan kjenne til instansar som har ansvar for å hjelpe barn og unge med særlege behov eller for å støtte lærarane i deira arbeid.

Studentane skal gjennom utdanninga lære seg å ta utgangspunkt i erfaringane og interessene til barn og unge, og til å la elevane vere medarbeidarar og påverke si eiga læring. Dei skal få innsikt i kvifor opplæring som både tek omsyn til sosial utvikling,

og som balanserer mellom krav og kva som er overkomeleg, er viktig for at elevane skal utvikle sjølvrespekt og tru på eigne føresetnader. Studentane skal vidare gjere seg kjende med ulike strategiar for tilrettelegging av eit utviklande miljø og god opplæring. Dette føreset at studentane i si eiga utdanning nyttar varierte arbeidsformer, og at dei får erfaring med ulike typar undervisningsutstyr og læremiddel, m.a. informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT).

I tilknytning til dei ulike faga må lærarstudentane arbeide med læreplananalyse, prinsipp for val av lærestoff, arbeidsmåtar og vurderingsformer i faga. Dei må også kjenne lærings- og utviklingspsykologiske føresetnader som ligg til grunn for opplæring i faga. Studentane må dessutan tileigne seg kunnskap om tilpassa opplæring i faget og kunne nytte denne kunnskapen i praktisk lærararbeid. Dei må få innsikt i hyppige førekomstar av lærevanskar som er knytte til faget, korleis desse kan diagnostiserast, og kva for tiltak som kan vere aktuelle.

Sosial kompetanse

Sosialt samspel, rettleiing og samarbeid står sentralt i læraryrket. Slik kompetanse byggjer m.a. på fagleg og didaktisk dugleik, som igjen gir autoritet og tryggleik i sosiale samanhengar. I samarbeid med foreldre, kollegaer og i samspel med elevar er det også ein føresetnad at lærarane har evne til å observere, lytte og forstå andre sine synspunkt og kunne vere fleksible og kreative.

Lærarutdanninga må omfatte arbeidsformer som gir kunnskapar i sosialt samspel og samhandling, og som gir forståing for krava og normene til fellesskapet. Studentane må delta i studieplanlegging og oppleve situasjonar som føreset tilpassing og gode arbeidsvanar. Dei må tileigne seg kunnskapar om og forståing av gruppeprosessar og leiing og utvikle evne til å analysere og å løyse konflikhtar. Dei må vidare få trening i kommunikasjon der dei må forstå og ta omsyn til andres standpunkt. Samvær med medstudentar og lærarar der det formelt og uformelt blir drøfta erfaringar, aktuelle opplæringsspørsmål og faglege problem er avgjerande både for å utvikle evne til refleksjon og innsikt som lærarar og for å utvikle sosial kompetanse.

Studentane skal også utvikle leiarkompetanse slik at dei blir i stand til å skape faste rammer for arbeidsfellesskap til elevane og for å leie vaksne i eit arbeidsfellesskap når det er aktuelt.

Studentane må få høve til å bli kjende med elevar med ulike føresetnader, erfaringar og med ulik sosial og kulturell bakgrunn. Dei må lære å observere og få trening i å forstå dei behova elevar har for merksemd, utfordringar, omsorg og hjelp. I lærarutdanninga skal studentane derfor utvikle ei lærarrolle som set elevane i fokus, som viser respekt og omsorg, og som prøver å setje seg inn i deira erfarings- og kunnskapsverd. Studentane må skaffe seg spesiell innsikt i kulturelle minoritetsgrupper si ramme for forståing.

Sosial kompetanse blir også utvikla gjennom deltaking i frivillige aktivitetar som idrett, song- og musikkverksemd, revyar og organisasjons- og foreiningsliv. Slike aktivitetar bør derfor vere sentrale i studiemiljøet ved ein lærarutdanningsinstitusjon.

Yrkesetisk kompetanse

Læreryrket inneber hyppige valsituasjonar. Yrkesetisk kompetanse inneber at lærarane må kunne vurdere alternative val i forhold til dei grunnleggjande verdiane som opplæringa byggjer på. Utgangspunktet for den yrkesetiske kompetansen er derfor at den enkelte lærar forpliktar seg på overordna mål for opplæringa og på fellesverdiane i samfunnet slik dei er uttrykte i barnehagelov, opplæringslov og i nasjonale planar for opplæringa. Dei er også forplikta på internasjonale konvensjonar som Noreg har slutta seg til, så som menneskeretts- og barnekonvensjonen. Den yrkesetiske kompetansen kjem til uttrykk i dei vurderingane og avgjerslene lærarane tek på dette grunnlaget. Som profesjonelle yrkesutøvarar må lærarar kunne forklare og grunngi sine val, prioriteringar og handlingar, m.a. overfor elevar, kollegaer og foreldre.

Lærarar må kvar einaste dag ta verdibaserte val som på ulike måtar har konsekvensar for medmenneske. I den praktiske situasjonen blir ofte slike avgjersler tekne utan at lærarane har tid til å tenkje seg vel om. Lærarar må derfor utvikle ein handlingsberedskap basert på så vel faglege som pedagogiske og etiske vurderingar.

Lærarstudentar må gjere seg kjende med og identifisere seg med måla og dei grunnleggjande verdiane for opplæring. Dei må kjenne rettane som elevane har, og dei plikter og rettar dei sjølv har som lærarar. Studentane må utvikle medvit om det ansvaret dei er pålagde som lærarar, og korleis dei kan ivareta dette ansvaret. Gjennom utdanninga må lærarstudentane få erfaring med yrkesetisk refleksjon knytt til dei ulike oppgåvene lærarar har, og dei må få øving i å grunngi eigne avgjersler og handlingar. Etiske dilemma der ulike grunnleggjande verdiar kan tilseie ulike løysingar på konkrete problem, utgjer ei særleg utfordring.

Etisk refleksjon må også inngå i arbeidet med dei enkelte faga, m.a. ved val av lærestoff og arbeidsmåtar.

Endrings- og utviklingskompetanse

Lærarane må i framtida i større grad enn tidlegare vere førebudde på endringar i yrkesrolla si og på å delta i utviklings- og fornyingsoppgåver. Det er derfor nødvendig at alle lærarar har kompetanse og vilje til å meistre endring og fornying.

Fornyng i barnehage, skole og opplæring i bedrift kan vere initiert av sentrale styresmakter, slik som ved nasjonale reformer og nye planar. Dette stiller store krav til endring på alle nivå både med omsyn til organisering og innhald.

Fornyng og utvikling lokalt i den enkelte barnehagen, skolen eller annan opplæringsinstitusjon vil ofte springe ut frå vurdering av eiga verksemd. Kollegiet må arbeide for å gi stadig betre tilbod. Felles planlegging, kollegabasert rettleiing og systematisk barnehage- og skolebasert vurdering kan medverke til dette.

Innanfor dei ulike faga går det stadig føre seg ei utvikling. Dei kunnskapane lærarane har frå eige studium, eller den praktiske yrkeserfaringa som yrkesfaglærarane har, kan lett bli forelda. Lærarane vil ut frå eige arbeid ofte bli klare over at dei treng å vidareutvikle og fornye ferdigheitene og kunnskapane sine.

Ikkje minst vil utviklinga innan informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) få konsekvensar for opplæringa i skole og bedrift. Å følgje med i denne utviklinga og kunne nytte nye mogelegheiter på ein føremålstenleg måte i opplæringssamanheng, er ei stor utfordring for alle lærarar.

Den enkelte lærarutdanningsinstitusjonen er forplikta til å halde seg à jour med utviklinga og nyvinningar innanfor faga og med utviklinga i barnehage, skole og yrkesliv. Lærarutdanninga skal medverke til at studentane får innsikt i utdanningspolitisk og pedagogisk reformarbeid og stimulere dei til å ta del i aktuell debatt. Studentane skal lære å forstå utviklingsarbeid som historiske og samfunns-messige prosessar som er vilkårsbundne. I utdanninga skal dei derfor bli fortrulege med nasjonal og institusjonsbasert vurdering, med kollegabasert rettleing og med korleis samarbeid med foreldre, nærmiljø og yrkesliv kan gi grunnlag for skoleutvikling og fornying.

Kunnskap om pedagogisk forskings- og utviklingsarbeid er eit verkemiddel for å stimulere endrings- og utviklingskompetansen hos komande lærarar. Det kan medverke til å styrkje interessa for fornying og forbetring av barnehage og skole og til utvikling av eigen kompetanse for å delta i lokalt utviklingsarbeid. Lærarstudentane må derfor gjere seg kjende med sentrale eksempel på ulike typar forskings- og utviklingsarbeid med relevans for opplæringa.

Lærarutdanninga skal, som anna høgre utdanning, vere forskingsbasert. Det føreset at det ved alle lærarutdanningsinstitusjonar blir drive pedagogisk orientert forskings- og utviklingsarbeid som er relevant for arbeid i barnehage, grunnskole, vidaregåande opplæring eller vaksenopplæring. Så langt det er mogeleg, bør lærarstudentar medverke i slikt forskings- eller utviklingsarbeid.

Studentane skal gjennom grunnutdanninga utvikle tilstrekkeleg kompetanse til å ta fatt på lærargjeringa. Samtidig må utdanninga gi ei forståing av det kontinuerlege ansvaret som lærarane har for eiga utvikling, og formidle forventingar om endringar og vidareutvikling på eige initiativ.

2. FAGLÆRERUTDANNING I MUSIKK, DANS OG DRAMA

2.1 FORMÅL OG EGENART

Den treårige faglærerutdanningen i musikk, dans og drama har som formål å kvalifisere for lærerarbeid i grunnskolen og i videregående opplæring, i voksenopplæring og annen frivillig opplæring. Utdanningen vil i hovedsak være innsiktet mot ungdomstrinnet i grunnskolen, mot grunnkurs og studieretningsfag i videregående opplæring, mot folkehøgskole og mot musikk- og kulturskoler. I tillegg kommer annet pedagogisk arbeid knyttet til faglig og kulturell virksomhet for barn, unge og voksne.

Faglærere vil på en rekke områder og nivå i opplæringssystemet gå inn i lærerkollegier der lærere med ulik utdanningsbakgrunn samlet skal dekke både krav til allsidighet og til faglig spesialisering. Faglærerne i musikk, dans og drama kan i denne sammenheng bidra i samarbeidet med sin sterke faglige kompetanse i enkelte fag. Foruten å undervise i enkeltfagene kan de delta i tverrfaglig arbeid og ta ansvar for ulike former for kunstnerisk virksomhet ved skolen.

Det kommunale musikk- og kulturskoletilbudet er lovfestet og bygges ut i alle kommuner. Elever i ulik alder og på forskjellig faglig nivå deltar i dette frivillige opplæringstilbudet. Faglærere i musikk har tidligere utført hovedtyngden av undervisningen ved disse institusjonene. Nå satses det også på å gi et bredere fagtilbud innen musikk- og kulturskolene. Det innebærer et økende behov for faglærere i musikk med bredere kompetanse enn bare instrumentalopplæring på ett instrument og for faglærere med andre fag. Også andre deler av den frivillige opplæringssektoren har stort behov for kvalifiserte lærere og instruktører innenfor et bredt spekter av hobby- og fritidsaktiviteter. Faglærere i musikk, dans og drama kan dekke deler av den omfattende opplæringen som foregår i musikk-, danse-, drama- og amatørteatermiljøene for barn, unge og voksne.

Som en konsekvens av de omfattende og bredt sammensatte yrkesoppgavene faglærere i musikk, dans og drama kan ha, er det vanlig at de tilsettes i kombinerte stillinger. Dette innebærer ofte ulike former for undervisning innen fritidssektoren i en kombinasjon med arbeid i grunnskole eller i videregående opplæring. Slike forhold er også en viktig premisse for oppbygging og organisering av denne faglærerutdanningen.

For å møte de mange ulike behovene i arbeidsmarkedet trengs det både faglærere med solid kompetanse i hvert av de tre fagene musikk, dans og drama og faglærere som kan arbeide tverrfaglig på et bredere sammensatt fagfelt. Faglærerutdanningen i musikk, dans og drama er innsiktet mot å gi en solid faglig kompetanse innenfor et nærmere avgrenset område av kunstfagene rettet mot et bredt spekter av faglige og pedagogiske oppgaver med elever i forskjellige aldersgrupper og i ulike læringsmiljø.

I faglærerutdanningen velger studentene enten musikk, dans eller drama som sitt hovedområde. Samtidig skal de tilegne seg en grunnleggende innsikt og ferdighet i forhold til tverrfaglig arbeid på hele dette brede kunstfagfeltet. Gjennom valg av fordypningsenheter innen eget hovedområde eller ved valg av støttefag, kan studentene enten fordype sin utdanning sterkere eller oppnå utvidet faglig bredde.

Studentenes valg av hovedområde og faglig profil i studiet avgjør hva slags lærerarbeid den enkelte faglærer blir særlig kvalifisert for.

Utdanningen har en klar yrkesretting ved at studentene gjennom hele studiet arbeider med fagstudiene parallelt med studier i kunstfagdidaktikk, pedagogikk og praksisopplæring. Innhold og organisering av faglærerutdanningen er fastsatt for å utdanne lærere med kompetanse for å planlegge, gjennomføre og vurdere opplæring i samsvar med mål og planer for ulike læringsområder og for elever med ulike forutsetninger. Å utvikle evne til å legge til rette for og å inspirere elever til opplevelse og utøvelse av kunstnerisk, skapende virksomhet står sentralt i utdanningen.

I studiet er det lagt vekt på at studentene tilegner seg innsikt i opplæringens generelle mål, prinsipper for valg av innhold og for valg av organiserings- og arbeidsformer. Det er også lagt vekt på utvikling av evne til å samarbeide i ulike faglige sammenhenger. I utdanningen skal studentene skaffe seg en solid faglig, didaktisk, sosial og yrkesetisk kompetanse og utvikle evne til endring og utvikling, bl.a. for å kvalifisere seg for aktiv deltaking i utvikling av skolen som organisasjon og for utvikling av samarbeidet mellom skolen og det lokale kultur- og samfunnsliv. Faglærerutdanningen skal både fremme den personlige og profesjonelle utvikling hos studentene og vekke interesse for pedagogisk og kunstnerisk forsknings- og utviklingsarbeid. Det er videre lagt vekt på at studentene skal tilegne seg kunnskap om tverrfaglig tema- og prosjektorganisert arbeid hvor musikk, dans og drama inngår, slik at de oppnår ferdighet i å tilrettelegge og gjennomføre tverrfaglige formidlingsprosjekter knyttet til konserter, forestillinger og liknende. Alt dette krever en utdanning som gir god innføring i skolens plass i samfunnet, hvordan skole og musikk- og kulturskole kan samarbeide og hvordan skolen kan nytte andre kunst- og kulturinstitusjoner som ressurser i sitt arbeid.

For å realisere en faglærerutdanning med tilstrekkelig valgfrihet innen kunstfagene musikk, dans og drama, er det på nasjonalt nivå viktig med et nettverkssamarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjoner som utfyller hverandre mht. hovedområder, profilerings- og valgmuligheter. Disse skal til sammen gi mulighet for alternative valg i aktuelle fagkombinasjoner og yrkesprofileringer.

2.2 OPPTAK OG STARTNIVÅ

Grunnlag for opptak til faglærerutdanning i musikk, dans og drama er generell studiekompetanse. I tillegg kan den enkelte utdanningsinstitusjon arrangere opptaksprøve i det faget studentene velger som sitt hovedområde.

Selv om grunnlaget for opptak er generell studiekompetanse, starter utdanningen på et faglig nivå som tilsvarer høyeste fagnivå etter videregående kurs med henholdsvis musikk, dans eller drama i videregående opplæring. Studentenes faglige forutsetninger i disse fagene er ofte resultat av mange års frivillig opplæring og aktivitet. Spesielle interesser, evner og anlegg for det aktuelle faget er gjerne avgjørende motivasjonsfaktorer for søkerne og påvirker dessuten deres forutsetninger

for å gjennomføre utdanningen. Det faglige opptaksgrunnlaget på søkerens hovedområde kan derfor bli prøvd ved praktisk-utøvende opptaksprøve eller annen relevant kompetansevurdering. Regler for slik prøving fastsettes i interne regler ved den enkelte lærerutdanningsinstitusjon. Opptaksprøven kan utformes med ulike opptakskrav avhengig av den aktuelle studieprofilen. Det skal ikke være opptaksprøver til støttefag.

Studentene har et selvstendig ansvar for egen læring, også når det gjelder fag der de kan ha et svakt faglig utgangspunkt. Samtidig utgjør forskjellene i opptaksgrunnlaget en utfordring for høgskolene. I den grad høgskolene finner behov for det, kan de tilby supplerende kurs for studenter som har svak faglig bakgrunn i enkelte fag eller deler av et fag. Dette kan også omfatte innføringskurs i bruk av særlige faglige hjelpemidler og informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) for studenter som har liten fortrolighet med slike hjelpemidler. Kurs av denne typen inngår ikke i vekttallsberegning og gir heller ikke grunnlag for kursvitnemål.

2.3 OPPBYGGING OG ORGANISERING

Generelt

Faglærerutdanningen i musikk, dans og drama har normert studietid på tre år. Omfanget av de ulike studieenheter er beskrevet ved vekttall (vt). 10 vekttall defineres som omfanget av et arbeid som svarer til ett semesters fulltids studium. Det samlede omfang av faglærerutdanningen utgjør dermed 60 vekttall.

Faglærerstudiet i musikk, dans og drama er organisert slik at studiet forutsetter valg av et faglig hovedområde. Dette hovedområdet i henholdsvis musikk, dans eller drama består av totalt 40 vekttall fordelt på studieenheter grunnstudium, hjelpe-disipliner, valgemner og tverrfaglig arbeid og kunstfagdidaktikk. Gjennom valg av fordypnings- eller støttefag kan studentene sikte utdanningen sterkere inn mot ulike opplæringsoppgaver som enten krever kompetanse i faglig bredde eller mer dybde.

Utdanningen består av:

- *Fellesstudier (15 vt)*
- *Grunnstudium (20 vt)*
- *Hjelpedisipliner, valgemner og tverrfaglig arbeid (15 vt)*
- *Fordypnings- eller støttefag (10 vt)*

Utdanningen omfatter dessuten 12-14 uker praksisopplæring som er en integrert del av de ulike studieenheter.

Fellesstudier

PEDAGOGIKK (10 VT): Pedagogikk inngår i alle år i studiet og skal ha en sammenbindende funksjon i utdanningen. Det forutsetter en sterk integrasjon både med didaktikk, fagstudier og praksisopplæring.

KUNSTFAGDIDAKTIKK (5 VT): Studieenheten er felles for alle studenter uansett valg av hovedområde og er fordelt på de tre studieårene. Kunstfagdidaktikk omfatter refleksjon omkring spørsmål og problemstillinger som gjelder kunstoppplæring generelt. Enheten omfatter også forholdet mellom kunstartene og kunstpedagogisk opplæring, og kunstens bruk og funksjon i kulturliv og samfunn.

PRAKSISOPPLÆRING (12–14 UKER): Veiledet praksisopplæring inngår i alle tre studieårene og omfatter oppgaver som både er felles for alle og som er knyttet til de enkelte faglige hovedområder og studieenheter som studentene velger.

Grunnstudium

Studentene velger ett av fagene musikk, dans eller drama som sitt faglige hovedområde. Basis i dette hovedområdet er et grunnstudium med omfang 20 vekttall fordelt over de to første studieårene og sammensatt av ferdighetstrening i utøvende disipliner, av skapende arbeid og kunnskaper i forhold til historisk-analytiske, fagteoretiske og fagdidaktiske emner.

Hjelpedisipliner, valgemner og tverrfaglig arbeid

Disse har et samlet omfang på 15 vekttall som er fordelt over alle studieår med 5 vekttall hvert år.

I første studieår blir det lagt vekt på hjelpedisipliner (5 vt) knyttet til det enkelte faglige hovedområde. I andre studieår får studentene mulighet for valg mellom to valgemner (5 vt). Disse skal ha en særlig fagdidaktisk yrkesprofil knyttet til ulike undervisningsområder. Tverrfaglig arbeid (5 vt) legges til tredje studieår. Her vektlegges tverrfaglig bredde og tema- og prosjektorganisert arbeid med musikk, dans og drama.

Fordypnings- eller støttefag

I tredje studieår profileres faglærerstudiet enda klarere ved alternative valg mellom fordypningsfag (10 vekttall) eller støttefag (10 vekttall).

Fordypningsfag bygger på den kompetanse studentene har fått innen sitt hovedområde de to første studieårene. Ved å velge fordypningsfag fra eget hovedområde kan studentene oppnå en sterkere spesialisert utdanning.

Støttefag skal gi studentene mulighet for et bredere fagvalg. Ved valg av støttefag fra ett av de andre hovedområdene kan den enkelte students utdanning bli bredere og mer allsidig med sikte på ulike undervisningsoppgaver både i skole og frivillig opplæring. Studieneheter i ulike fag fra annen lærerutdanning kan også inngå som støttefag for faglærere med musikk, dans eller drama som hovedområde.

Studiemodell

Modellen for faglærerutdanning er en fastlagt studieorganisering med klar progresjon og sammenheng mellom studieårene. Modellen gir mulighet for integrering og samordning mellom fagenheter, fagdidaktikk, pedagogikk og praksisopplæring. Den legger til rette for tema- og prosjektorganisert arbeid på tvers av ulike hovedområder og fagvalg. For å ivareta både faglig og profesjonsrettet helhet og sammenheng i studiet har hvert studieår noe ulikt hovedfokus. Forenklet kan fag/fagområder, progresjon og hovedfokus i studiet beskrives på denne måten:

FØRSTE STUDIEÅR

- Fellesstudier: Pedagogikk og kunstfagdidaktikk, 5 vt
- Grunnstudium, 10 vt
- Hjelpedisipliner, 5 vt

Hovedfokus:

Hovedområdets faglige basisdisipliner sammen med lærings- og utviklingsprosesser på ulike alders- og utviklingstrinn.

ANDRE STUDIEÅR

- Fellesstudier: Pedagogikk og kunstfagdidaktikk, 5 vt
- Grunnstudium, 10 vt
- Valgemne med særlig fagdidaktisk innsikting, 5 vt

Hovedfokus:

Videreføring av faglige basisdisipliner og profilering mot ulike undervisningsarenaer, lærerroller og arbeidsoppgaver.

TREDJE STUDIEÅR

- Fellesstudier: Pedagogikk og kunstfagdidaktikk, 5 vt
- Fordypnings- eller støttfag, 10 vt
- Tverrfaglig arbeid, 5 vt

Hovedfokus:

Faglig bredde eller faglig fordypning og tverrfaglig innføring, tema- og prosjektorganisert arbeid innenfor hele fagområdet musikk, dans og drama.

Studiemodellen er illustrert grafisk i det følgende:

3.	Peda- gogikk 10 vt	Kun- stfag di- dak- tikk 5 vt	Tverrfaglig arbeid 5 vt	Fordypningsenhet eller støttfag 10 vt
2.			Valgemne 5 vt	Grunnstudium 20vt
1.			Hjelpe- disipliner 5 vt	

I tillegg til de studieenheter som framgår av figuren, omfatter utdanningen praksisopplæring tilsvarende 12 – 14 uker.

Rammeplan for faglærerutdanning i musikk, dans og drama omfatter rammeplaner for studieenheter med følgende omfang:

Fellesstudier	15 vekttall
• Pedagogikk	10 vekttall
• Kunstfagdidaktikk	5 vekttall
• Praksisopplæring	12 – 14 uker
Grunnstudium	20 vekttall
• Grunnstudium i musikk	20 vekttall
• Grunnstudium i dans	20 vekttall
• Grunnstudium i drama	20 vekttall
Hjelpedisipliner, valgemner og tverrfaglig arbeid	15 vekttall
<i>Hjelpedisipliner (5 vt)</i>	
• Hjelpedisipliner i musikk	5 vekttall
• Hjelpedisipliner i dans	5 vekttall
• Hjelpedisipliner i drama	5 vekttall

Valgemner (5 vt)

- Musikkdidaktikk med vekt på grunnskolen 5 vekttall
- Musikkdidaktikk med vekt på instrumentalopplæring 5 vekttall
- Koreografi med vekt på fagdidaktikk 5 vekttall
- Repertoar med vekt på fagdidaktikk 5 vekttall
- Dramadidaktikk med vekt på grunnskolen 5 vekttall
- Dramadidaktikk med vekt på frivillig kulturarbeid 5 vekttall

Tverrfaglig arbeid (5 vt)

- Tverrfaglig arbeid med musikk, dans og drama 5 vekttall

Fordypnings- eller støttfag²

10 vekttall

Fordypningsfag

- Musikkutøving 10 vekttall
- Musikkunnskap 10 vekttall
- Dirigering og ensembleledelse 10 vekttall
- Musisering og dans 10 vekttall
- Folkedans og historisk dans 10 vekttall
- Scenisk dans 10 vekttall
- Regi i pedagogisk teaterarbeid 10 vekttall
- Fortellerkunst 10 vekttall
- Masketeater 10 vekttall

Støttefag

- Musikk 2 (felles med 4-årig faglærerutd. i praktiske og estetiske fag) 10 vekttall
- Dans 1 (felles med 4-årig faglærerutd. i praktiske og estetiske fag) 10 vekttall
- Drama 1 (felles med 4-årig faglærerutd. i praktiske og estetiske fag) 10 vekttall

Andre fag med godkjent rammeplan fra annen lærerutdanning

Videreutdanning

Faglærerutdanning i musikk, dans og drama gir flere ulike muligheter for senere påbygging eller utvidelse av fagkretsen. Faglærerne kan utdanne seg videre gjennom videreutdanning ved universitet eller høgskole.

Rammeplanen inneholder en rekke studieenheter som kan benyttes som videreutdanning dersom studentene ikke har tatt de samme studieenheterne i grunnutdanningen. Med utgangspunkt i rammeplanen (avsnitt 3.9) kan den enkelte høgskole også utarbeide fagplaner for andre fordypningsenheter som kan benyttes som videreutdanning enn de som er tatt med som eksempler i denne planen.

² Lærerutdanningsinstitusjonen kan utarbeide fagplan for andre fordypningsfag etter visse retningslinjer, jf. avs. 3.9. Studieneheter på 10 vekttall som har rammeplan som inngår i annen lærerutdanning, kan velges som støttfag i faglærerutdanning i musikk, dans og drama.

Departementet har ellers fastsatt rammeplaner for en rekke ulike videreutdanningstilbud for lærere. Flere av disse vil også være aktuelle for faglærere i musikk, dans og drama som ønsker kompetanse for å undervise i flere fag, fagområder eller som sikter mot andre arbeidsoppgaver i opplæringssystemet.

2.4 VEILEDNING OG VURDERING

Generelt

Studentene skal gjennom hele studiet få veiledning som hjelper dem til å utvikle de personlige og profesjonelle kvaliteter som de trenger i læreryrket. Veiledning er nødvendig for å kunne forbedre egen kyndighet og utvikle et reflektert forhold til lærerrollen og for å utvikle evne til egenvurdering. Studentene må få trening i både å ta imot veiledning og å gi veiledning til medstudenter og elever. De må kunne bruke den veiledningen de får, til å reflektere over egen atferd og til fornyelse. Løpende veiledning skal derfor inngå som en integrert del av læringsprosessen og ha en informerende og utviklende funksjon. Slik veiledning skal bidra til at studentene selv kan vurdere hvor de står i forhold til mål og forventninger i lærerutdanningen, og dermed stimulere dem til innsats i det daglige arbeidet. Veiledning kan også være til hjelp i valg av eventuell videre utdanning.

Vurdering fungerer også som sikring av kvaliteten i lærerutdanningen. Utdanningsinstitusjonene må legge forholdene til rette slik at studentene kan delta i vurdering av ulike sider ved læringsmiljøet både ved institusjonen og i praksisopplæringen. Slik studievurdering gir gjensidig informasjon om undervisnings- og læringsprosesser som trengs for å vurdere kvaliteten på studietilbudet og planlegge videre arbeid. Vurderingen kan dermed åpne for samspill mellom lærerutdanningens lærere og studenter og bidra til videre utvikling av utdanningen. Å delta i vurdering av eget studium og den utdanning lærerutdanningsinstitusjonen gir, kan også være av betydning når studentene senere som lærere skal samarbeide med egne elever om vurdering av deres opplæring.

Avsluttende vurdering

Arbeid i grunnskolen, i videregående opplæring og i andre tiltak faglærerutdanningen kvalifiserer for, forutsetter erfaring med varierte og allsidige vurderingsformer. Faglærerutdanningen omfatter studieenheter med mulighet for en rekke ulike dokumentasjonsformer. Både med tanke på kvalifisering for vurderingsoppgaver i ulike typer opplæring og for å kunne gjennomføre en allsidig vurdering av studentenes arbeid, bør derfor avsluttende vurdering i faglærerutdanningen omfatte varierte vurderingsformer basert på både skriftlige, muntlige, praktiske og kunstneriske dokumentasjonsformer. I denne faglærerutdanningen vil utøvende dokumentasjonsformer komme i en særstilling, som f.eks. konserter, forestillinger og spesielle formidlingsprosjekter. Praksisopplæringen er regnet som en integrert del av alle studieenheter. I tillegg står fagdidaktikk sentralt. Dette tilsier at den avsluttende

vurderingen i de ulike studieenheter som regel bør omfatte både faglige, didaktiske og praktisk-pedagogiske elementer.

Betegnelsen avsluttende vurdering brukes som fellesbetegnelse på:

- Vurdering av obligatorisk arbeid, forprøver o.l. som studentene må ha fullført med tilfredsstillende resultat for å kunne framstille seg til eksamen.
- Eksamen som gir grunnlag for avsluttende karakter.

I rammeplanene for en del studieenheter er det spesifisert krav til obligatorisk arbeid, forprøver o.l. som vilkår for å framstille seg til eksamen. I tillegg til dette kan den enkelte lærerutdanningsinstitusjon fastsette slike krav i sine fagplaner. Denne type arbeider, prøver o.l. blir til vanlig vurdert av lærere ved institusjonen.

Hvis ikke annet er fastsatt i rammeplanene, skal alle studieenheter avsluttes med eksamen. Etter universitets- og høgskoleloven skal eksamensarbeidene vurderes av minst to sensorer, og minst en av dem skal være ekstern. Eksamen kan omfatte skriftlige, muntlige eller praktiske prøver. Arbeid utført underveis i studiet, som f.eks. prosjektoppgaver, kunstneriske eller praktisk-utøvende dokumentasjoner, kan også inngå som komponent i eksamen. Arbeidet må da være dokumentert på en slik måte at sensor kan vurdere resultatet av arbeidet. I rammeplanene for de fleste studieenheter er det fastsatt enkelte krav til eksamen. Det er imidlertid forutsatt at den enkelte høgskole i sine fagplaner fastsetter mer detaljerte bestemmelser for eksamen, bl.a. hvordan eksamen skal organiseres, hvilke komponenter som inngår, og hvordan de er vektet i forhold til hverandre. Individuell prøving skal i alle tilfelle utgjøre minst halvparten av vurderingsgrunnlaget.

Den avsluttende vurderingen skal skje i forhold til målene for studieenheter slik de er uttrykt i rammeplanavsnittet "Mål og målområder". Eksamens karakterene skal være et uttrykk for i hvor høy grad disse målene er nådd. Når annet ikke er fastsatt i rammeplanene for de ulike studieenheter, skal det gis en samlet karakter for studieenheter og vurderingen skal uttrykkes med karakterskalaen 1,0-6,0 med tidels intervaller. 1,0 er beste karakter og 4,0 er laveste ståkarakter.

Skikkethetsvurdering

Lærerutdanningsinstitusjonene har ansvar for å vurdere om lærerstudentene er skikket for læreryrket. Vitnemål for fullført lærerutdanning forutsetter at studentene er vurdert som skikket for læreryrket. Studenter som viser svakheter i forhold til å mestre læreryrket, må så tidlig som mulig i utdanningen få vite hvordan de står i forhold til kravene om lærerskikkethet og eventuelt få råd om å avslutte utdanningen. Konkrete beslutninger om skikkethet kan fattes gjennom hele studiet. En student som ikke er skikket for læreryrket, kan utestenges fra studiet. Skikkethetsvurderingen må bygge på en helhetsvurdering som omfatter både faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger. Departementet fastsetter kriterier og prosedyrer for skikkethetsvurdering.

Vitnemål, karakterutskrift

Vitnemål om faglærerutdanning i musikk, dans og drama skal omfatte alle studieenheter som studenten har fullført, og være påført de karakterene som er oppnådd. Studieenheter skal på vitnemålet ha samme betegnelse som i rammeplanen.

Studenter som ikke har fullført hele utdanningen, kan få utskrift fra eksamensprotokollen for de studieenheter de har bestått. Dersom studentene ikke har fullført og bestått praksisopplæringen, skal dette påføres karakterutskriften.

2.5 FRITAK

Studenter som har bestått eksamen i en studieenhet som bygger på rammeplan for faglærerutdanning i musikk, dans og drama, har automatisk rett til fritak fra eksamen i vedkommende studieenhet, dersom de flytter til en annen utdanningsinstitusjon.

Utdanning som ikke er basert på rammeplan for faglærerutdanning i musikk, dans og drama, kan på visse vilkår gi grunnlag for fritak i faglærerutdanningen.

Studenter med tidligere utdanning som i hovedtrekk faller sammen med studieenheter i faglærerutdanningen, kan bli fritatt for tilsvarende deler av studiet. Utdanning som skal gi grunnlag for fritak, må omfatte didaktikk i omtrent samme omfang som studieenheten i faglærerutdanningen. Studentene kan til vanlig ikke fritas fra tverrfaglige prosjekter og praksis.

Høgskolen kan organisere et tilbud om fagdidaktikk dersom dette ikke inngår i utdanningen det skal søkes om fritak for. Et slikt tilbud kan vurderes internt.

Studenter som ønsker fritak på grunnlag av tidligere utdanning, sender søknad til høgskolen der de tar faglærerutdanning. Søknaden avgjøres av høgskolen. Studenter som planlegger å gjennomføre faglærerutdanning i musikk, dans og drama med fritak av deler av utdanning som ikke er basert på rammeplan for denne faglærerutdanningen, må få råd og veiledning om valg av studieenheter. Høgskolens studierettledning må i slike tilfeller være forpliktende. Den bør bekreftes i skriftlig form slik at studentene er sikret at den aktuelle utdanningen blir godkjent som del av faglærerutdanningen.

Departementet kan gi nærmere retningslinjer for fritak.

2.6 FRA RAMMEPLAN TIL FAGPLAN

Den enkelte utdanningsinstitusjon har ansvar for å utvikle studietilbud i samsvar med mål og rammer slik de er gitt i de nasjonale rammeplanene. Rammeplanene forutsetter imidlertid en nærmere konkretisering av bl.a. faglig innhold, organisering, arbeidsformer, vurderingsordning, pensumlitteratur og andre kunnskapskilder ved den enkelte institusjon. Utdanningsinstitusjonene skal derfor utarbeide egne fagplaner.

Disse planene skal både beskrive vedkommende lærerutdanning som helhet og de enkelte studieenheter i utdanningen.

Rammeplanene for de ulike studieenheter omfatter mål som uttrykker den kompetanse studentene skal ha når studiet er fullført. Disse målene er samlet i 3-6 målområder for hver studieenhet. Dersom annet ikke er fastsatt i rammeplanene, kan institusjonene selv fastsette innbyrdes vektning av de ulike målområdene.

Rammeplan og fagplaner utgjør til sammen det forpliktende grunnlaget for utdanningsinstitusjon, lærere og studenter. Det er forutsatt at studenter og tilsatte bruker både rammeplanene og institusjonens fagplaner i det daglige arbeidet. Derfor er det ikke ønskelig at fagplanene gjentar innhold fra rammeplanene. Fagplanene skal primært være en beskrivelse av hvilke virkemidler den enkelte utdanningsinstitusjon velger for å realisere de mål som er gitt i rammeplanene. Utdanningsinstitusjonene velger på denne bakgrunn selv hvordan de ønsker å utforme sine fagplaner. Deler av fagplanene kan kreve forskrifts form. Institusjonene må påse at regler for bl.a. høring og kunngjøring blir fulgt i den sammenheng.

Vitnemål og fagplaner med lister over pensumlitteratur, obligatoriske verk, repertoarkrav og andre kunnskapskilder er sentrale dokumenter bl.a. i forbindelse med søknader om videre utdanning og eventuell innpassing av deler av lærerutdanningen i andre typer utdanning. Med tanke på at studenter også i ettertid skal kunne få kopi av fagplaner med litteraturlister o.l. som de har studert etter, er institusjonen forpliktet til å ta vare på de aktuelle fagplanene for hvert studentkull.

3. RAMMEPLANER FOR FAGENE I UTDANNINGEN

3.1 GENERELT OM DE ULIKE STUDIEENHETENE

INNLEDNING

Om musikk, dans og drama

Musikk, dans og drama som grunnleggende uttrykks- og samværsformer finner vi i alle kulturer. Mennesket har til alle tider uttrykt og bearbeidet sine behov, tanker, følelser, opplevelser og erfaringer gjennom ulike former for kunstnerisk virksomhet. Kunstformene spiller også en viktig rolle når det gjelder å skape sosial tilhørighet og kulturell identitet. Et folks historie og kulturaktivitet kan avspeiles og overleveres i form av forteller- og teatertradisjoner, i dans og musikk, samtidig som menneskets religiøse lengsel eller bekjennelse kan uttrykkes ved kollektive rituelle handlinger.

Kunstneriske ytringsformer knyttet til ulike sosiale miljø og kulturer utgjør en viktig del av hverdagerfaringene i det moderne samfunn. Møtet mellom ulike kulturer og tradisjoner kan gi nye impulser og grunnlag for refleksjon og respekt for andre oppfatninger. Mange innvandrergupper i Norge representerer kulturer med rike tradisjoner innen sang, dans, dramatikk og musikk. Dette kulturelle mangfoldet kan åpne opp for nye opplevelser og mangeartede erkjennelser.

Det har alltid vært en nær sammenheng og vekselvirkning mellom kunstnerisk virksomhet og samfunnslivet for øvrig. Komponister og musikere, koreografer og dansere, regissører og skuespillere, såvel som billedkunstnere og forfattere har gjennom ulike kunstneriske ytringsformer vært viktige samfunnskommentatorer og -kritikere.

Selv om den enkelte kunststart er en særegen uttrykksform med en spesiell egenverdi, så har musikk, dans og drama beslektede og sammenfallende dimensjoner både når det gjelder terminologi, prinsipper og kompositoriske virkemidler. Alle tre kunstformene bygger på rytme, kontrast, balanse, dynamikk, energi og spenning som formgivende elementer. I alle tre uttrykker en seg gjennom kroppen, og på samme måte som i barns skapende lek kan lyd, bevegelse og rytme smelte sammen til en musisk helhet som f.eks. i opera, operette og musikal.

Ny kunnskap og faglig utvikling innen alle kunsthøgskolefag blir ofte initiert ved at skapende og utøvende kunstnere først sprenger grenser og skaper nye opplevelser og ny erkjennelse. Deretter følger så en mer vitenskapsfaglig og teoretisk analyse, strukturering og forklaring som også kan medvirke til endring og utvikling innen de ulike kunstpedagogiske fagområder.

Musikk, dans og drama i opplæringssystemet

GENERELT

I barnehage, grunnskole og i videregående opplæring er skapende virksomhet, opplevelse og kreative uttrykksformer en vesentlig del av virksomheten. Planverket legger vekt på den estetiske dimensjonen i faglig innhold og i valg av arbeidsformer. Elevene skal oppleve den rikdommen som har nedfelt seg i de ulike kunstartene, og selv finne utløp for uttrykksbehov og få utfolde egne skapende evner. I opplæringen vil utviklingen av kreativitet og evne til å fabulere, eksperimentere og kritisk vurdere være sentrale mål. Videre skal kulturaktiviteter og kulturformidling stå sentralt, og det skal legges til rette for opplevelse av og medvirkning i bl.a. skolekor, skolekonserter og teatergrupper.

Den enkelte kunstart har sitt særpreg. Det står ikke i motsetning til at fagene musikk, dans og drama også har mange sammenfallende mål og faglige fellestrekk, og at disse kunstfagene gjensidig kan styrke og utfylle hverandre i tverrfaglige undervisningsopplegg og integreres i kunstneriske framføringer. I skoleverket har imidlertid de tre fagene ulik historie og organisering.

MUSIKK

Sang og musikk som allmennfag har sine aner tilbake til skoleloven av 1827 med ”sang efter salmebogen”, et fag som ca. 30 år senere fikk betegnelsen ”sang”. Faget la etter hvert større vekt på musikkens egenverdi og funksjon som opplevelses- og uttrykksmiddel for den enkelte og skiftet derfor navn til ”musikk”.

I barnehagen er musikk en del av et bredt sammensatt og integrert estetisk fagområde. I grunnskolen er musikk timeplanfestet på alle klassetrinn. Utfoldelse og praktisk erfaring med spill, sang, dans, komponering og lytting er sentrale aktivitetsområder. I videregående opplæring var sang/musikk lenge et obligatorisk og senere et valgfritt allmennfag. I løpet av de siste årene er de valgfrie musikktilbudene i videregående opplæring utvidet, og det finnes muligheter til fordypning både innen praktiske og teoretiske disipliner. Musikk inngår i grunnkurset musikk, dans og drama. I tillegg kan musikk velges i videregående kurs. På studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag er musikk en valgmulighet. Enkelte folkehøgskoler har dessuten egne musikklinjer.

Høgskoler og universiteter tilbyr studier i musikk på ulike nivåer, fra kortere kurs til hovedfag og doktorgradsprogram. Noen av disse studiene vektlegger musikkfaglig bredde, mens målsettingen ved andre studier vil være å fremme spesialkompetanse innen f.eks. musikkpedagogikk, musikkteknologi, komposisjon eller musikkhistorie. Studenter som ønsker å satse på en karriere som utøvende musiker, kan søke egne instrumental- eller vokalstudier opp til diplomnivå.

De kommunale musikkskolene har helt fra 1960-årene drevet en betydelig frivillig vokal- og instrumentalopplæring. Fra 1998 har denne virksomheten blitt lovfestet som musikk- og kulturskoler. Dette innebærer at virksomheten blir mer omfattende og ikke bare omfatter varierte musikkformer, men også gir tilbud om dans, drama, teater og billedkunst.

DANS

I norsk skole er forståelsen av dans som fagområde av ny dato. Lenge var dans svakt representert i grunnskolens læreplaner. Aktiviteter relatert til dans var gjerne omskrevet som bevegelsesforming, kreative bevegelser, bevegelser til musikk o.l.

I dag er dans tydeliggjort både i rammeplanen for barnehagen og i læreplanverket for grunnskolen. Dansen blir sett på som en naturlig del av samvær mellom barn og unge. Dans er ikke et obligatorisk fag med egne timer i grunnskolen, men både musikk og kroppsøving i grunnskolen har et markert innslag av dans. I musikk er dans en integrert del av fagets mål og hovedmomenter og en sentral aktivitetsform på alle klassetrinn. I faget kroppsøving er dans ett av fagets hovedområder på mellom- og ungdomstrinnet. Opplæring i dans kan bidra til estetisk forståelse. Dans er dessuten et sentralt element i tverrfaglig tema- og prosjektarbeid og i mange fellesarrangement på skolen. Dans er også et aktuelt tema for skolens og elevenes valg.

I videregående opplæring inngår dans i grunnkurset musikk, dans og drama. I tillegg kan elevene velge dans i videregående kurs. I de obligatoriske felles allmenne fag har dessuten faget kroppsøving fått en betydelig dansekomponent. Videre tilbyr flere folkehøgskoler dans som fag på egne linjer.

I frivillig opplæring har danseskoler og ballettskoler lenge hatt en sterk posisjon, og etter hvert har dans blitt en del av tilbudet i musikk- og kulturskolene - og enkelte steder også som del av skolefritidsordninger. I tillegg drives det en betydelig aktivitet både for barn, unge og voksne i folkedansgrupper og leikarringer.

Dans gis som studietilbud ved enkelte høgskoler og universiteter. Landets eneste universitetsstudium i dans har folkedans som utgangspunkt for grunnfaget og i tillegg et mellomfag i allmenn dansekunnskap. Studenter som ønsker å satse på en profesjonell karriere som danser og koreograf, kan søke egne linjer på statlige og private høgskoler. Den treårige ballettpedagogutdanningen i høgskolesystemet har utdannet pedagoger med særlig vekt på sceniske danseformer til frivillig opplæring og til videregående opplæring.

DRAMA

I Norge har dramatisering og teater i ulike former lenge vært benyttet i opplæringen. Allerede i de gamle latin- og katedralskolene tok en i bruk skolekomedien både til pedagogiske og religiøse formål, og i begynnelsen av det 20. århundre oppsto drama som metode og arbeidsmåte som del av den pedagogiske nytenkningen innen reformpedagogikken.

I planverket for opplæringssystemet har drama som fag likevel lenge vært nesten fraværende. I de senere årene er drama imidlertid blitt mer synlig både i rammeplan for barnehagen og i læreplanverket for grunnskolen. Det er nær sammenheng mellom barns frie dramatiske lek og drama. I barnehagen er rolleleken en verdsatt aktivitet og drama en integrert del av det totale pedagogiske tilbudet. Både i barnehagen og på småskoletrinnet er lek en sentral aktivitet og en læringsform. Selv om drama ikke er et eget fag i grunnskolen, skal opplevelse av og kunnskap om drama gå inn i mange

fag og være en del av fagenes arbeidsmåter i hele grunnskoleløpet. Drama og teater er dessuten et sentralt element i tverrfaglig tema- og prosjektorganisert arbeid og i mange fellesarrangement på skolen. Drama og teater er også et aktuelt tema for skolens og elevenes valg.

I videregående opplæring er drama en del av grunnkurset i musikk, dans og drama, og dessuten eget fag i videregående kurs. Videre inngår drama som valgfag på studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag. En rekke folkehøgskoler gir dessuten tilbud om drama og teaterstudier.

På samme måte som for musikk og dans, drives det dessuten en omfattende frivillig opplæring med drama og teater bl.a. i skolefritidsordninger, i musikk- og kulturskoler, i dramagrupper, barneteater, revy- og teatergrupper for barn, ungdom og for voksne amatører.

Innen høgre utdanning er drama og teater studie- og forskningsfag ved flere høyskoler og universiteter.

Musikk, dans og drama i lærerutdanningen

GENERELT

Fagenes plass i opplæringssystemet gjennom tidene har gjenspeilet seg i utdanning av lærere i de tre fagene. Etter hvert som ikke bare musikk, men også dans og drama har fått større vekt i opplæringen, har det ført til nye behov for lærere.

Den økte satsingen på de estetiske fagene i skolen, i musikk- og kulturskoler og i annen frivillig opplæringen, har ført til behov for flere kunstpedagogiske studietilbud for lærere. Fagene inngår nå både som obligatoriske og valgbare studieenheter i en rekke ulike lærerutdanninger og som videreutdanning for lærere.

Treårig faglærerutdanning i musikk, dans og drama er innsiktet både mot behovet for lærere med spesialisert kompetanse i ett av de tre fagene og mot behovet for lærere med bredere kompetanse slik at de kan utnytte det nære slektskapet mellom de tre kunstfagene.

MUSIKK

Musikklærerutdanning har forholdsvis lange tradisjoner både ved de tidlige lærerskolene, ved universiteter og musikkonservatorium.

I førskolelærerutdanning inngår musikk som en obligatorisk studieenhet. Førskolelærerstudenter kan også velge musikk som fordypningsstudium eller som videreutdanning.

Med særlig sikte på arbeid i grunnskolen kan musikk inngå med omfang 5 til 25 vektall i allmennlærerutdanningen og med 10 til 30 vektall i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag. Faget kan både inngå i grunnutdanningen og tas som

videreutdanning. I allmennlærerutdanningen tilbys også egen linje med musikk som linjefag.

Studenter som fullfører ulike former for fagutdanning i musikk ved universitet eller høgskole, kan bli lærere ved i tillegg å ta praktisk-pedagogisk utdanning som omfatter fagdidaktikk i musikk.

Treårig faglærerutdanning i musikk startet ved musikkonservatoriene tidlig på 1970-tallet. Etter hvert ble det utviklet en rekke videreutdanningsenheter som gir mulighet for en mer målrettet fagprofilering og kompetanse for ulike musikkpedagogiske oppgaver i skole og frivillig opplæring, og for mer utøvende yrkesfunksjoner.

I faglærerutdanningen i musikk, dans og drama kan musikk velges som hovedområde eller inngå som støttefag.

DANS

Som del av lærerutdanningen i Norge har faget dans svært korte tradisjoner. Først på midten av åttitallet ble dans etablert som et eget fagtilbud for lærere, først som videreutdanning, senere også som en valgmulighet innenfor allmennlærerutdanningen.

Dans kan nå velges med omfang 10 til 20 vekttall som del av allmennlærerutdanningen og fra 10 til 30 vekttall i faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag. Faget tilbys også som videreutdanning i allmenn- og faglærerutdanning. Som lærerutdanning er studiene særlig profilert mot arbeid med dans som et allment kunst- og kulturfag i skole og frivillig opplæring.

I førskolelærerutdanning og i allmennlærerutdanning har dans dessuten vært komponent i fagene musikk og kroppsøving/fysisk fostring. Dans har hatt plass i faglærerutdanningen i kroppsøving og idrettsstudier på høgskolenivå .

Treårig ballettpedagogutdanning har til nå gitt kompetanse tilsvarende faglærerutdanning.

Dans er en del av faglærerutdanning i musikk, dans og drama, enten som hovedområde eller som støttefag. Med sikte på arbeid i skole og frivillig opplæring står arbeidet med dans som kunstform sentralt og kunnskap om og erfaring med dans i andre kulturelle sammenhenger er også viktig i studiet.

DRAMA

I førskolelærerutdanningen inngår drama som et obligatorisk fagområde sammen med forming og musikk. Drama med sikte på barnehagen tilbys dessuten som fordypningsfag eller som videreutdanning ved flere høgskoler.

I allmennlærerutdanningen og i faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag er et kurs i drama som metode obligatorisk for alle studenter. I tillegg kan studentene velge drama som fag med omfang 10 til 20 vekttall i allmennlærerutdanningen og 10 til 30

vektttall i faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag. Lærere kan også ta drama som videreutdanning.

Praktisk-pedagogisk utdanning med fagdidaktikk i drama/teater er en aktuell påbygning for dem som etter endt skuespiller- eller regissørutdanning ønsker å bli lærere.

Drama er en del av faglærerutdanningen i musikk, dans og drama, enten som hovedområde eller som støttefag. Her står arbeid med drama som uttrykksform og arbeidsmåte sentralt. Videre har kunnskap om og erfaring med ulike aspekter ved teater som kunst- og kulturform en stor plass i studiet.

3.2 FELLESSTUDIER

3.2.1 PEDAGOGIKK

(10 vekttall)

INNLEDNING

Om pedagogikk

Spørsmål knyttet til læring, undervisning, oppdragelse og sosialisering er sentrale problemstillinger innenfor pedagogikkfaget. Faget kan bidra til å gi økt innsikt i og forståelse av hvordan barn, unge og voksne tilegner seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger gjennom et samspill med sine omgivelser. Pedagogikkfaget kan framstå som deskriptivt og analytisk ved å beskrive og analysere det som skjer innenfor de ulike arbeidsområdene. Faget kan også framstå som normativt ved å forsøke å foreskrive hvordan undervisning og oppdragelse kan eller bør foregå for å realisere gitte mål.

Pedagogikkfaget har røtter i ulike historiske tradisjoner. Vektleggingen innenfor faget har variert. I perioder er det f.eks. lagt stor vekt på psykologiske og sosiologiske tilnærminger i faget. Mange av spørsmålene pedagogikkstudiet arbeider med, er preget av brytninger og endringer, både når det gjelder verdier, forståelsesformer og handlingsmønstre. Dette reflekterer at det rår forskjellige oppfatninger i samfunnet om undervisning, oppdragelse og oppvekst.

Generelt er pedagogikkfaget verdi-, kultur- og samfunnsorientert, og tilknytningen til praksisopplæringen er sterk. Didaktikken har derfor en sentral plass innenfor faget. Oppmerksomheten er også rettet mot den historiske, politiske, kulturelle og sosiale kontekst som det pedagogiske arbeid foregår i, og hvordan den enkeltes personlige erfaringer påvirker læreprosessen. Pedagogikk som vitenskapsfag er svært mangfoldig og består av deldisipliner som bl.a. filosofi, idéhistorie og skolehistorie, didaktikk, sosiologi og psykologi.

Ny kunnskap i faget vinnes både ved praktisk erfaring, empiriske undersøkelser og teoretiske studier. I pedagogisk forskning anvender en generelt en rekke ulike metoder som er hentet fra de ulike fagene som pedagogikkfaget er sprunget ut av.

Ved utdanningsinstitusjoner, i arbeidslivet og i samfunnet generelt blir det lagt økende vekt på kompetanseutvikling og omstilling. Dette har ført til økende interesse for å forstå hva som ligger til grunn for læring og sosialisering, både for enkeltindivider, i grupper som utgjør et arbeidsfellesskap, i bedrifter og i institusjoner som helhet. Pedagogisk kompetanse, som kunnskap om læring som en individuell og kollektiv prosess og kyndighet i å planlegge, organisere og lede læreprosesser, vil derfor være ønskelig i flere yrker der det er behov for instruksjon, veiledning og ledelse.

Pedagogikk som fag i opplæringssystemet

Kunnskaper fra pedagogikkfaget brukes som grunnlag for arbeid i barnehage, grunnskole, videregående opplæring, lærebedrifter, voksenopplæring og andre pedagogiske miljøer. I enkelte studieretninger i videregående opplæring inngår noe pedagogisk lærestoff som en del av opplæringen, men i begrenset omfang.

Pedagogikk finnes derimot i betydelig omfang som vitenskapsfag og studiefag ved universiteter og høyskoler. Som studiefag inngår det i flere yrkesutdanninger som f.eks. barnevernutdanning, sykepleierutdanning og lærerutdanning.

Pedagogikk i lærerutdanningen

Pedagogikk inngår som en sentral komponent både i førskolelærerutdanning, allmennlærerutdanning, faglærerutdanning, yrkesfaglærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. I førskolelærerutdanningen, faglærerutdanningen, yrkesfaglærerutdanningen og allmennlærerutdanningen går pedagogikkstudiet parallelt med fagstudiene og er lagt over flere år. I praktisk-pedagogisk utdanning gjennomføres pedagogikkstudiet i hovedsak etter at fagstudiene er avsluttet.

Faget har noe ulik profil i de enkelte lærerutdanningene, men de sentrale problemstillingene i pedagogikkstudiet er felles for all lærerutdanning. Det skal bidra til å utvikle en felles plattform for arbeid i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring. Ved siden av det obligatoriske pedagogikkstudiet finnes et bredt tilbud av pedagogiske fordypnings- og videreutdanningsenheter, enten som generell pedagogikk eller som fordypning vinklet mot pedagogisk arbeid på ulike alderstrinn, ulike arbeidsfelt eller mot ulike funksjoner i yrket.

Faglærerutdanningen i musikk, dans og drama er innsiktet mot arbeid i grunnskole, videregående opplæring, voksenopplæring, folkehøgskole, musikk- og kulturskole og annen frivillig opplæring. Arbeidsfeltet omfatter bl.a. lokale danse-, folkedanse-, drama- og teatermiljø, billedgalleri og kunstmuseer, og ulike institusjoner og organisasjoner innenfor musikklivet. Dette innebærer at en i kunstpedagogisk virksomhet må kunne forholde seg til aktører og omstendigheter også utenfor det formelle opplæringssystemet. Dette får konsekvenser for pedagogikkundervisningen.

Pedagogikkfaget omfatter følgende målområder:

- *Barn, unge og voksne i læring og utvikling*
- *Skolen og andre arenaer for læring og oppdragelse*
- *Læreren, lærerrollen og læreryrket*
- *Pedagogiske grunnlagsproblemer*
- *Samfunn, kultur og utdanning*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg pedagogisk innsikt slik at de kan gjennomføre undervisnings- og formidlingsoppgaver i samsvar med lov og læreplaner
- tilegne seg kunnskaper om lærings- og utviklingsprosesser hos barn, unge og voksne, og ivareta prinsippet om likeverdig og tilpasset opplæring for alle
- tilegne seg kunnskap om historiske, sosiale og kulturelle betingelser og den verdimeslige basis for utdanning og oppdragelse
- tilegne seg innsikt i faglærerens oppgaver i et samordnet opplæringssystem, og utvikle forutsetninger for å skape et godt læringsmiljø tilpasset lokale forhold
- utvikle evnen til å arbeide systematisk og målrettet med sikte på personlig vekst og profesjonell videreutvikling og fornying.

Målområder

BARN, UNGE OG VOKSNE I LÆRING OG UTVIKLING

Lærere arbeider med mennesker som er i ulike faser av livet og som har ulike behov, evner og forutsetninger for å lære. Det er derfor viktig å kjenne til typiske trekk hos elever på ulike alders- og utviklingstrinn, hvilke forhold som påvirker lærings- og utviklingsprosesser og hvordan man kan tilrettelegge for at slike prosesser kan finne sted.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for sentrale begreper og teorier som angår modning, læring og utvikling og relatere disse til undervisnings- og formidlingsvirksomhet
- drøfte hvordan lærings- og utviklingsprosesser kan tilrettelegges i forhold til gutter og jenter og til ulike alders- og utviklingstrinn
- reflektere over egen læring og utvikling og vurdere egne læringsstrategier
- gjøre rede for og drøfte ulike oppfatninger om undervisning, læring og utvikling med utgangspunkt i bl.a. historiske, kulturelle og sosiale forhold
- analysere og reflektere over sosiale relasjoner og gruppeprosesser, og kunne samarbeide om planlegging, gjennomføring og vurdering av pedagogisk og kunstnerisk virksomhet
- tilrettelegge og begrunne pedagogisk virksomhet som er tilpasset elever med ulike læreforutsetninger og opplæringsbehov
- identifisere vanlig forekommende lærevansker og atferdsproblemer og iverksette forebyggende tiltak.

SKOLEN OG ANDRE ARENAER FOR LÆRING OG OPPDRAGELSE

Målområdet omfatter strukturer i opplæringssystemet og ulike utdanningsinstitusjoners intensjoner og funksjoner sett i et utdanningshistorisk og samtidig perspektiv. Lærere må kjenne de krav og oppgaver som er knyttet til

undervisnings- og formidlingsvirksomhet både i og utenfor skolesystemet, og de må kunne vurdere hvordan opplæringens mål kan omsettes i praktisk-pedagogisk arbeid og hvordan institusjonelle vilkår og rammefaktorer legger premisser for virksomheten.

Studentene skal kunne

- skissere hovedlinjer i den norske skole- og utdanningshistorien
- gjøre rede for verdigrunnlag og overordnede mål for vårt skole og opplæringssystem, samt beskrive bærende prinsipper og retningslinjer i aktuelle læreplaner
- drøfte krav og forventninger som stilles til ulike aktører og aktuelle samarbeidspartnerne i og utenfor skolesystemet
- skissere oppgaver og drøfte ansvarsfordeling mellom skoleverk, institusjoner og organisasjoner i kunst- og kulturlivet, og ta hensyn til samvirket mellom disse i eget arbeid
- forklare hvordan institusjonelle rammevilkår får betydning for aktørenes læringserfaringer og kunne reflektere over problemstillinger knyttet til dette
- gjøre rede for hovedprinsipper og sentrale kriterier for elevvurdering og veiledning
- beskrive aktuelle strategier for skolevurdering og skoleutvikling.

LÆREREN, LÆRERROLLEN OG LÆRERYRKET

Lov, læreplaner og forskrifter pålegger lærerne ansvar for en rekke oppgaver. Samfunnet setter store krav til lærerne som profesjonelle yrkesutøvere i samarbeid med elever, kolleger, foreldre, hjelpeapparat, lokalsamfunn, kultur- og yrkesliv.

Studentene skal kunne

- drøfte spørsmål som angår lærerens stilling, oppgave og rolle i forhold til den enkelte elev og til skolens mandat og verdigrunnlag
- vurdere sin egen rolle som forbilde, formidler og veileder, og vise evne til å støtte den enkelte elevs faglige og personlige utvikling
- gjøre rede for hvordan en lærer kan legge forholdene til rette slik at elevene kan delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av læreprosesser, og drøfte hvordan elevene gjennom dette kan utvikle medansvar og innsikt i egen læreprosess
- drøfte og vurdere yrkesetiske spørsmål og problemstillinger og være bevisst sitt yrkesetiske ansvar
- drøfte forhold som kan utvikle gode samarbeidsformer i møtet med kolleger og i forholdet mellom skole, hjem, lokalmiljø, kunst-, kultur- og yrkesliv
- gjøre rede for og begrunne ulike typer foreldresamarbeid med tanke på elevenes læring og utvikling.

PEDAGOGISKE GRUNNLAGSPROBLEMER

Å være faglærer innebærer at en må kunne reflektere over hvilke grunnleggende ideer som har konstituert og som konstituerer eget fagområde, hvilket grunnlag den pedagogiske kunnskap hviler på, og hvilke normer som til enhver tid har vært lagt til

grunn. Målområdet omfatter også moralske og etiske aspekter som alltid vil være innebygget i pedagogisk virksomhet.

Studentene skal kunne

- drøfte sentrale spørsmål og teorier innenfor pedagogisk filosofi og idéhistorie, særlig de som har spesiell relevans for arbeidet som faglærer i musikk, dans og drama
- reflektere over hvordan etiske problemstillinger er innskrevet i pedagogisk praksis, og kunne legge etiske prinsipper til grunn for egen pedagogisk virksomhet
- bruke fagteori og kunnskap om relevante forskningsmetoder til å belyse og vurdere kunstpedagogisk virksomhet
- drøfte sentrale problemstillinger og metoder som anvendes i pedagogisk forsknings- og utviklingsarbeid, og kunne bruke relevante metoder i eget pedagogisk og kunstnerisk utviklingsarbeid.

SAMFUNN, KULTUR OG UTDANNING

Dette målområdet omfatter ulike kompetansekrav som samfunnsutviklingen skaper, hvordan utdanningen møter disse og hvilke konsekvenser innsatsen i opplæringsystemet kan få både for samfunnet og for den enkelte. Målområdet bygger på ideen om at det er en sammenheng mellom synet på danning og utdanning og på utviklingen av sivilisasjon og kultur.

Studentene skal kunne

- reflektere over og vurdere skolen som samfunnsinstitusjon og kulturbærer, og drøfte aktuelle spørsmål knyttet til elevenes danning, sosialisering, læring og utvikling
- drøfte forhold og faktorer som har betydning for valg av lærestoff og arbeidsmåter i grunnskolen, i videregående opplæring, i musikk- og kulturskoler, i voksenopplæring og annen frivillig opplæring
- gjøre rede for sentrale elementer i barne- og ungdomskulturen, og vise forståelse og respekt for elevenes kulturelle bakgrunn i undervisningen
- drøfte spørsmål som gjelder etnisitet og migrasjon, og relasjoner mellom ulike kulturer og den opplæring som til enhver tid blir gitt
- vurdere og ta i bruk ulike læremidler i undervisningen, bl.a. informasjons- og kommunikasjonsteknologi, og kunne vurdere denne teknologiens muligheter og begrensninger.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Studiet i pedagogikk har et omfang på 10 vektall og strekker seg over alle tre studieår i faglærerutdanningen. Målområdene fordeler seg i hovedsak slik:

Første studieår: *Barn, unge og voksne i læring og utvikling*

Andre studieår: *Skolen og andre arenaer for læring og oppdragelse*

Læreren, lærerrollen og læreryrket

Tredje studieår: *Pedagogiske grunnlagsproblemer*
Samfunn, kultur og utdanning

De oppgitte målområdene er ikke til hinder for å arbeide med problemstillinger som går på tvers av flere målområder. Emner og fagstoff vil måtte berøre hverandre og fagstoff fra ett område vil belyse mål fra et annet. Sentrale problemstillinger må behandles flere ganger i studiet.

Målene for pedagogikk er av en slik art at de nødvendigvis må realiseres gjennom et stadig samspill mellom konkrete praksisorienterte erfaringer, relevant begreps- og teoritilfang og refleksjon. Dette innebærer at det er nødvendig med et nært samarbeid mellom pedagogikkfaget, praksisfeltet og andre fagstudier, i særlig grad kunstfagdidaktikk. Studentenes praksiserfaringer bør i stor grad bearbejdes i pedagogikkundervisningen og tjene som utgangspunkt for tilegning av teorikunnskap.

Det er viktig at studentene får erfaring med et bredt spekter av arbeidsformer og at det brukes tid til å reflektere over disse og over egen læring. Arbeidsformene skal reflektere de funksjoner som pedagogikkfaget har i faglærerutdanningen, f.eks. den sammenbindende funksjon, og de funksjoner faget har i forhold til de arbeidsfelt og yrkesfunksjoner studentene kvalifiseres for. Det bør legges opp varierte arbeidsformer som gir studentene muligheter til å prøve ut, bruke og utfordre de kunnskapene de har tilegnet seg.

Arbeidet skal være preget av et vidt perspektiv på prosjektorganisert undervisning og læring. Dette innebærer at studentene skal være delaktige når det gjelder identifisering, formulering og utvikling av problemstillinger, valg av løsningsstrategier, arbeidsmåter og presentasjonsformer, samt evaluering av arbeidsprosesser og resultat.

Å ta aktivt del i utviklingsarbeid må være en integrert del av lærerutdanningen. Det kan bl.a. skje gjennom vurdering og videreutvikling av egne studieopplegg, ved å ta opp utviklingsoppgaver knyttet til det framtidige arbeidsfeltet, ved tema- og prosjektarbeid osv. På slutten av tredje studieår leverer studentene en individuell prosjektoppgave som skal dokumentere pedagogisk refleksjon og innsikt i forhold til målene i studieenheten.

VURDERING

I høgskolens fagplan skal det legges inn obligatoriske oppgaver og krav som reflekterer bredden av ulike arbeidsformer som er nødvendige for å nå fagets mål. Alle obligatoriske arbeider skal være godkjent før studentene får gå opp til eksamen.

Pedagogikkstudiet avsluttes med endelig eksamen tredje studieår. Dersom prosjektoppgaven er en del av eksamensgrunnlaget, skal det i tillegg være en muntlig prøve.

3.2.2 KUNSTFAGDIDAKTIKK

(5 vekttall)

INNLEDNING

Kunstfagdidaktikk beskjeftiger seg med refleksjon omkring det å undervise i kunstfag og det å iverksette og delta i ulike kunstpedagogiske virksomheter for barn, unge og voksne. Faget har teoretisk forankring i og henter sitt tankegods fra flere fag- og vitenskapsområder, særlig filosofi, generell pedagogikk, musikk-/dans-/dramateori og språkteori. Det henter også problemstillinger fra møtet mellom teorier om undervisning og den samfunnsmessige og estetisk-kulturelle kontekst som denne undervisningen og oppdragelsen foregår innenfor.

Didaktikk har i flere år eksistert som studieområde og som vitenskapsfag ved universiteter og høyskoler. Generell kunstfagdidaktikk som egen studieenhet i faglærerutdanningen er imidlertid ny. Dette fagområdet blir det “rom” i utdanningen hvor man drøfter problemstillinger som vokser fram i møtet mellom fagstudier, pedagogisk teori og praktisk lærerarbeid. Kunstpedagogisk praksis og læring gjennom erfaring danner utgangspunktet for den mer teoretiske orienterte refleksjon.

Kunstfagdidaktikk omfatter sentrale spørsmål og teorier som har relevans for alle kunstarter, og som problematiserer forholdet mellom disse. Studieenheten vil imidlertid primært beskjeftige seg med temaer og perspektiver som har særlig relevans for musikk, dans og drama.

Studieenheten er inndelt i følgende fire målområder:

- *Grunnlagstenkning (1 vt)*
- *Kunstfag - skole - kultur - samfunn (1 vt)*
- *Å undervise i kunstfag (2 vt)*
- *Å produsere viten innenfor kunstfag (1 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle fortrolighet med didaktiske og kunstfilosofiske grunnbegrep og få trening i å anvende disse i tenkning og argumentasjon omkring kunstpedagogisk virksomhet
- utvikle didaktisk innsikt og kyndighet slik at de kan planlegge, gjennomføre og vurdere undervisnings- og formidlingsoppgaver i kunstfag, og reflektere over premisser og begrunnelser for slik virksomhet
- utvikle forståelse for kunstfagenes rolle i samfunn og kulturliv og tilegne seg forutsetninger for å delta aktivt i kunst- og kulturpolitiske debatter

- utvikle egen kompetanse for å frambringe ny viten og delta i faglig og pedagogisk utviklingsarbeid.

Målområder

GRUNNLAGSTENKNING

De begrep og forståelsesrammer en har til rådighet, legger føringer på hvordan man begriper og avgrensar fenomener og problemer knyttet til undervisning og formidling, hvordan disse håndteres og hva en aksepterer som løsninger på aktuelle spørsmål og problemstillinger. Slike grunnbegreper og forståelsesrammer er derfor av fundamental betydning for hvordan man forholder seg til oppgaver og utfordringer i forbindelse med opplæring og oppdragelse. Fortrolighet med kunstfilosofiske grunnbegreper og temaer blir også viktig for å kunne delta aktivt i kunst- og kulturpolitiske debatter.

Studentene skal kunne

- anvende sentrale didaktiske og estetiske grunnbegreper i tenkning og argumentasjon om kunstpedagogisk virksomhet
- redegjøre for ulike oppfatninger om kunststartenes egenart og forholdet mellom disse, deres likhet og ulikhet
- reflektere kritisk omkring begrepene kunst og kultur, og drøfte sentrale spørsmål og aktuelle problemstillinger knyttet til disse begrepene
- delta aktivt i debatter om kunstfilosofiske og kulturpolitiske spørsmål og temaer.

KUNSTFAG – SKOLE – KULTUR - SAMFUNN

Kunstfagene vil alltid ha samfunnsmessige og kulturelle tilknytninger. Dette målområdet omfatter sentrale spørsmål og problemstillinger som gjelder kunststartene og kunstfagene i forhold til oppdragelse, undervisning og formidling.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for kunststartenes og kunstfagenes rolle og funksjon i skole, kultur og samfunn, i historisk såvel som i samtids- og framtidsperspektiv
- gjøre rede for noen typiske trekk ved samisk kunst
- beskrive og vurdere ulike måter å legitimere kunstfagene på i opplæringssystemet
- identifisere, formulere og drøfte aktuelle kunst- og kulturpolitiske problemstillinger
- samarbeide med lokale kunstnere, kunst- og kulturinstitusjoner og forstå hvordan kunstpedagogisk virksomhet er innvevd i disse virkefelt.

Å UNDERVISE I KUNSTFAG

Kunstpedagogisk opplæring og praktisk formidlingsvirksomhet er alltid underlagt visse betingelser. Arbeidet med dette målområdet skal gi kunnskap om slike betingelser og om det teoretiske grunnlag for praktisk lærerarbeid.

Studentene skal kunne

- drøfte og vurdere hvordan de kategorier og begreper man tenker gjennom, påvirker måten man underviser på

- anvende ulike undervisnings- og formidlingsstrategier, inkludert tverrfaglig tema- og prosjektorganisert undervisning
- gjøre rede for og anvende relevant læreplanteori, analysere mål og læreplaner, og praktisere didaktisk relasjonstenkning
- reflektere kritisk omkring vurdering og veiledning knyttet til undervisning og formidling i kunsthøgskolefaget.

Å PRODUSERE VITEN INNENFOR KUNSTFAG

Å være kunstpedagog innebærer også å kunne reflektere over og gi uttrykk for hva man mener med kunnskap innenfor fagområdet, og hva det vil si å frembringe ny viten innenfor faget. Det å kunne reflektere over slike spørsmål og over forbindelsen mellom kunstpraksis og vitenskap danner et viktig grunnlag for videre profesjonell utvikling og fornying.

Studentene skal kunne

- beskrive og forklare ulike vitenskapsfilosofiske, - teoretiske perspektiver som f.eks. fenomenologi, hermeneutikk, retorikk, språkfilosofi, semiologi
- reflektere over og trekke praktisk-pedagogiske konsekvenser av ulike syn på kunnskap
- drøfte ulike oppfatninger av forholdet mellom kunstpraksis og vitenskap
- gjøre rede for ulike metoder og strategier for innhenting, produksjon og dokumentasjon av viten innenfor kunstfagområdene musikk, dans og drama
- gjøre rede for eksempler på fagdidaktisk FoU-arbeid innenfor sitt hovedområde og drøfte mulige konsekvenser for eget arbeid som lærer.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Studiet skal ta utgangspunkt i og være orientert mot praktisk undervisningsvirksomhet, og mot teoretiske premisser og andre faktorer som gir form til praksis. Problemorienterte og prosjektbaserte arbeidsmåter må kobles opp mot teoretiske overveielser og tilnærminger.

Det blir derfor viktig å ta i bruk praksisnære arbeidsformer som observasjon og intervju, ulike typer fortellende beskrivelser, videodokumentasjoner etc. Gjennom innsamling av materiale og refleksjon over dette vil studentene kunne bygge opp en portefølje.

Studieenheten må organiseres i nært samarbeid med øvrige enheter i studiet, spesielt praksisopplæringen og pedagogikkfaget.

VURDERING

I høgskolens fagplan skal det legges inn obligatoriske oppgaver og krav som reflekterer bredden av ulike arbeidsformer som er nødvendige for å nå fagets mål. Alle obligatoriske arbeid skal være godkjent før studentene får gå opp til avsluttende eksamen.

Studiet i kunsthøgskolen avsluttes med eksamen tredje studieår. Eksamen skal omfatte en individuell skriftlig prøve.

3.2.3 PRAKSISOPPLÆRING

(12-14 uker)

INNLEDNING

Om praksisopplæring

Mennesket har til alle tider skaffet seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger gjennom praktisk erfaring. Læring gjennom praksis kan skje i lek og fri utfoldelse og i mer systematisk form. Den kan skje ved prøving og feiling, ved observasjon og etterligning og ved veiledning og bistand av kyndige personer.

Opplæring til yrke skjedde tidligere i stor utstrekning ved at barn og unge tok del i de voksnes hverdagsliv. De oppgavene barn og unge fikk, ble utvidet etter hvert som forutsetningene tiltok. Mange av de unge overtok foreldrenes yrkesroller og kunne derfor i stor grad utvikle sine yrkesferdigheter i samspillet med dem. Fordi døtre i hovedsak fulgte mor og sønner sine fedre, innebar opplæringen også en sosialisering til ulike kjønnsroller. Innen håndverksfagene ble det i middelalderen utformet en mer formalisert yrkesutdanning gjennom den såkalte “mester-svenn” (“mesterlære”) modellen. Den som skulle bli svenn, gikk i lære hos en mester som behersket faget. Mesterens oppgave var å sørge for at lærlingen gjennom aktiv medvirkning i produksjon og tjenesteyting tilegnet seg såvel nødvendige kunnskaper og ferdigheter som de holdninger som skulle prege yrket. Dette er eksempel på yrkesutdanning der veiledet deltaking i et arbeidsfellesskap danner kjernen i utdanningen. Etter hvert som de ulike yrkene har blitt mer sammensatte og kompliserte, har yrkesutdanningen fått tydelige innslag både av teori og praksis. Det er imidlertid stor variasjon i hvordan balansen mellom teoriopplæring og praktisk opplæring blir ivaretatt.

I yrker som særlig omfatter arbeid og samspill med mennesker, innebærer den praktiske opplæringen en todelt utfordring. For det første skal opplæringen bidra til å utvikle kunnskaper, ferdigheter og holdninger innenfor et faglig arbeidsområde. For det andre skal opplæringen gi kompetanse til å samvirke og samhandle med mennesker man skal arbeide med. Utvikling av en slik sammensatt kompetanse krever læring både gjennom teoristudier og praksiserfaringer - og et nært samspill mellom disse.

Betegnelsen praksisopplæring vil i det følgende bli benyttet om én type organisering av læring gjennom praktisk erfaring. Praksisopplæring vil bli brukt om planmessig opplæring som foregår i autentiske yrkessituasjoner under veiledning av person med relevant yrkesutdanning og yrkespraksis.

All praksisopplæring, også praksisopplæring innen lærerutdanning, har et vesentlig element av formidling av såkalt “taus” eller “innforstått” kunnskap. Dette er fellesbetegnelse på erfaringsbasert kunnskap som ikke er verbalisert og hvor deler av denne tause kunnskapen muligens heller ikke er verbaliserbar. Slik kunnskap vokser fram som resultat av lang erfaring, og den kan etter sin natur bare formidles i praktisk-konkrete sammenhenger. Taus eller innforstått kunnskap kommer til uttrykk

i handling, og læres gjennom handling. Kunnskapen eksisterer og utveksles bare i et sosialt fellesskap og følger derfor yrkesgruppen eller profesjonen. Læring av slik kunnskap krever aktiv deltaking i et yrkesfellesskap med rom for samspill og vekselvirkning mellom erfarne yrkesutøvere og de som skal lære yrket.

Praksisopplæring i opplæringssystemet

Både i barnehage, grunnskole og videregående opplæring skjer mye læring gjennom barn og unges lek og egne praktiske erfaringer. Barn i barnehage og elever i grunnskole har imidlertid ikke praksisopplæring slik den er definert i denne rammeplanen. I de yrkesfaglige studieretningene i videregående opplæring er derimot praksisopplæring en dominerende læringsform. I opplæring som sikter mot fagbrev og annen yrkesutdanning, blir det i dag gitt praksisopplæring på en arbeidsplass etter innledende mer teoretisk preget opplæring i skole.

I profesjonsstudiene ved universiteter og høyskoler, som f.eks. sykepleier-, tannlege-, lege-, veterinær- og lærerutdanning, inngår praksisopplæring som et vesentlig bindeledd mellom studiene ved utdanningsinstitusjonene og utøvelsen av det yrket studentene utdanner seg for. Et typisk trekk er at arbeidet med teoristoffet søkes integrert i praksisdelen, og at de erfaringene studentene tilegner seg gjennom praksisopplæringen, blir ført tilbake til arbeidet med de ulike studiefagene. Siktemålet med denne måten å organisere studiene på, er at samspillet mellom teori og praksis skal danne grunnlag for utviklingen av den yrkeskompetansen studentene skal tilegne seg. Den vekt som legges på henholdsvis teori og praksis, og hvordan delene samordnes varierer likevel fra utdanning til utdanning.

Praksisopplæring i lærerutdanningen

Praksisopplæring inngår som en sentral komponent både i førskolelærerutdanning, allmennlærerutdanning, faglærerutdanning, praktisk-pedagogisk utdanning og yrkesfaglærerutdanning. I de flerårige lærerutdanningene inngår praksisopplæring til vanlig i alle studieår. Praksisopplæringen går som regel over bare ett år i praktisk-pedagogisk utdanning, men denne utdanningen kan også organiseres slik at opplæringen delvis går parallelt med fagstudiene.

Praksisopplæring i lærerutdanningen har endret seg over tid. Tidligere var det mer vanlig at øvingslærere holdt demonstrasjonsundervisning og at slik undervisning skulle fungere som forbilde og modell for lærerstudenter. Det er nå mer vanlig å basere praksisopplæringen på en handlings- og refleksjonsmodell. Her er instruksjon og imitasjon tonet ned til fordel for forklaring og veiledning i dialog mellom studenter og veiledere. Med utgangspunkt i studentenes erfaringer og bl.a. gjennom førveiledning prøver man å bevisstgjøre studentene på deres egne forestillinger om lærerrollen og deres holdninger til elever og læreryrket - og eventuelt motivere dem for å modifisere sine forestillinger og holdninger. Man tilstreber å gi studentene et kritisk og reflektert syn på opplæring og oppdragelse og på egen praksis. En slik tilnærming kan bidra til å knytte praksiserfaringer til teori og gjøre praksisfeltet både til en arena for refleksjon og bearbeiding av teori. Gjennom samarbeid og

kommunikasjon med andre vil studentene bruke begreper og prinsipper fra pedagogikk og fagstudier. Praksisopplæringen vil sammen med teoristudiene dermed kunne gi studentene et utgangspunkt og en beredskap for å handle profesjonelt i forhold til de utfordringer som læreryrket representerer.

Den lærer- og skoleforskning som har foregått de siste tiårene, har medvirket til fornyet interesse for praksisopplæringen i lærerutdanningen. På samme tid har denne forskningen utfordret de etablerte pedagogiske forskningstradisjonene og de didaktiske tilnærmingene innenfor flere fag og disipliner.

I faglærerutdanningen i musikk, dans og drama har praksisopplæringen et omfang på 12-14 uker. Praksis inngår i alle årene i utdanningen og fungerer som et sammenbindende element både innad i utdanningen til de pedagogiske komponenter og til fagstudiene, og utad til yrkeslivet. Praksisopplæringen er derfor et felles ansvar for alle fagene som inngår i utdanningen.

Planen har følgende målområder som vil gripe inn i og delvis overlape hverandre:

- *Undervisning og ledelse av læring*
- *Tilpasset opplæring*
- *Kommunikasjon og samarbeid*
- *Yrkesrolle og yrkesetikk*
- *Kunstfaglig kompetanse*
- *Egenutvikling og utviklingsarbeid*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg ferdigheter i å undervise og lede elevers læringsarbeid innenfor de rammer som er satt for opplæringen i lover, læreplaner og andre forskrifter
- utvikle evne til å tilpasse opplæringen til den enkelte elevs evner og forutsetninger og tilegne seg kunnskaper om mulighetene for hjelp til elever som har krav på særskilt tilrettelagt opplæring
- utvikle evne til kommunikasjon, samarbeid og samspill med medstudenter, elever, kolleger, ledelse, foreldre og andre aktører i opplæringssystemet
- tilegne seg erfaringsbasert kunnskap om ulike sider ved lærerrollen og opplæringsinstitusjonene som organisasjoner, og utvikle evne til å kunne foreta begrunnede yrkesetiske valg
- tilegne seg ferdigheter i å formidle kunst både gjennom undervisning og egen utøving
- utvikle evne til kritisk vurdering og refleksjon over egen praksis og styrke forutsetningen for å medvirke i kunstnerisk og pedagogisk utviklingsarbeid.

Målområder

UNDERVISNING OG LEDELSE AV LÆRING

Å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning og læringsarbeid utgjør kjernen i lærernes arbeid. Dette forutsetter solide faglige kvalifikasjoner og reflekterte begrunnelser for de valg som treffes.

Studentene skal kunne

- analysere og bruke læreplanene som grunnlag for konkret planlegging av undervisning på kort og lang sikt
- utarbeide realistiske undervisningsplaner med utgangspunkt i didaktiske kategorier og ut fra kjennskap til rammebetingelsene for læring ved opplæringsinstitusjonen
- begrunne sammenhengen mellom mål og valg av innhold, arbeids- og vurderingsformer med utgangspunkt i læreplanen for de(t) aktuelle fag(ene) og en analyse av rammebetingelsene for læring
- lede og organisere læringsarbeidet slik at elevene får optimale forhold for læring og får mulighet til å ta ansvar for egen læring
- bruke ulike arbeids- og undervisningsformer som tema-, prosjekt- og tverrfaglig arbeid og ulike læremidler, bl.a. informasjons- og kommunikasjonsteknologi, og kunne reflektere over bruken av disse
- utnytte elevenes kompetanse og erfaringer og deres nærmiljø ved planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisningen
- gjennomføre ulike former for elevveiledning og -vurdering og drøfte problemer knyttet til både kontinuerlig og avsluttende vurdering.

TILPASSET OPPLÆRING

Tilpasset opplæring er et lovfestet utdanningspolitisk prinsipp. Det innebærer å legge den enkelte elevs evner, forutsetninger, behov og erfaringer til grunn i planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av undervisnings- og læringsaktivitetene. Temaet omfatter også lærernes oppgaver med å identifisere behov og å sette inn tiltak for elever som trenger særskilt tilrettelagt opplæring.

Studentene skal kunne

- tilpasse opplæringen til elevenes interesser, evner og forutsetninger
- reflektere over forhold som virker inn på den enkelte elevs forutsetninger
- vise evne og vilje til å møte den enkelte elev som medmenneske
- vurdere og bruke elevenes nærmiljø og erfaring ved planlegging, gjennomføring og vurdering av ulike læringsaktiviteter og forstå betydningen av å utnytte dette i opplæringen
- bidra til å identifisere behov og iverksette tiltak for elever med særskilte opplæringsbehov bl.a. knyttet til ulike lærevansker og sosiale og emosjonelle vansker
- gjøre rede for og kunne reflektere over hvordan kulturelt mangfold kan virke på enkeltelever og på læringsmiljø.

KOMMUNIKASJON OG SAMARBEID

For at læreplanenes mål skal kunne realiseres, må en lærer være i stand til å kommunisere og samarbeide med elever, kolleger, foresatte og andre personer i og utenfor institusjonene i ulike sammenhenger.

Studentene skal kunne

- involvere elevene i planleggingen og vurderingen av sitt eget læringsarbeid
- samarbeide med kolleger, bl.a. om tverrfaglig undervisning og prosjektarbeid, og være motivert for slikt arbeid
- samarbeide med foreldre om elevenes utvikling og læring og kunne informere dem om institusjonens virksomhet
- samarbeide med kunstnere, kulturinstitusjoner og det frivillige kunst- og kulturliv i nærmiljøet
- reflektere over egne synspunkter og reaksjonsmåter i møte med det kollegiale fellesskapet.

YRKESROLLE OG YRKESETIKK

Læreryrket er sammensatt. De oppgaver, forpliktelser og forventninger som er knyttet til lærerrollen, er mangfoldige og krevende. De ulike sidene ved lærerrollen som bl.a. tilrettelegger, formidler, arbeidsleder, veileder, medarbeider, forbilde og omsorgsperson, setter lærerne i valgsituasjoner som krever innsikt i opplæringens verdigrunnlag, selvinnsikt og yrkesetisk forståelse.

Studentene skal kunne

- vise innsikt i opplæringsmandatet og kravene til lærerrollen både gjennom planarbeid og utøving av yrket
- gjøre rede for de felles verdiene undervisningen bygger på, og arbeide for å realisere disse verdiene i opplæringen
- vise lojalitet overfor formelle rammer som lover, læreplaner og andre forskrifter, men samtidig kunne reflektere kritisk over og være motivert for å bidra til å endre rammene når det er aktuelt
- vise vilje til å ta imot veiledning og vurdere yrkesetiske spørsmål i relasjon til egen praksis
- ta hensyn til enkelteleven som ressurs og vise respekt for den enkelte elevs og kollegas integritet i undervisningen
- begrunne didaktiske valg i forhold til både teoribasert kunnskap, praktiske erfaringer og etiske overveielser
- gjøre rede for og drøfte sin yrkesteori.

KUNSTFAGLIG KOMPETANSE

Å skape og utøve kunst er en viktig del av en lærers kunstfaglige kompetanse. Denne kompetansen er en forutsetning for å undervise i og formidle kunst. Kunstfagets egenart gjenspeiles både i valg av mål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer.

Studentene skal kunne

- formidle kunst på et høgt nivå gjennom egen skapende og utøvende virksomhet og kunne tilpasse formidlingens innhold og form til ulike aldersgrupper
- planlegge, gjennomføre og vurdere kunstfaglig undervisning som tar utgangspunkt i og utnytter elevenes iboende skapende evner
- legge til rette undervisningen slik at elevene får oppleve kunst både gjennom egen utøving og i møte med profesjonelle kunstnere
- reflektere omkring kunst, kunstopplevelse og kunstformidling som begrunnelser for de didaktiske valg som gjøres.

EGENUTVIKLING OG UTVIKLINGSARBEID

Å være motivert for videre utvikling er en viktig egenskap hos en lærer.

Egenutvikling og utviklingsarbeid kan bidra til å gi bedre innsikt i problemer knyttet til undervisning og læring, og er en nødvendighet for å kunne møte nye utfordringer etter hvert som vilkårene for opplæringen endres.

Studentene skal kunne

- reflektere over og drøfte egen undervisningspraksis på bakgrunn av praksisteori
- gjøre rede for og drøfte resultater fra aktuelle forsknings- og utviklingsprosjekter knyttet til praksisfeltet
- drøfte forutsetninger for skolevurdering og pedagogisk utviklingsarbeid med utgangspunkt i egne praksiserfaringer
- vurdere krav til egen utvikling med utgangspunkt i læreplanene for opplæringen
- analysere lokale forhold som kan ha betydning for utviklingsarbeid, i samarbeid mellom skole, musikk- og kulturskole, andre kulturinstitusjoner og profesjonelle kunstnere.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Praksisopplæringen skal ha et omfang som tilsvarer 12-14 ukers fulltidsstudium. Av disse må minst 10 uker nyttes til praksis med ulike former for vanlig lærerarbeid sammen med elever.

Praksis skal inngå i alle tre år i studiet og er en del av arbeidet både i pedagogikk, kunstfagdidaktikk og i fagstudiene. Det må være et samspill mellom teori og praksis i studiet. Teorien skal bidra blant annet til å gi studentene grunnlag for å utdype, fortolke og reflektere over sin praksisopplæring. All praksisopplæring skal være veiledet.

Praksisopplæringen bør så langt det er mulig inneholde både konsentrerte praksisperioder der studentene arbeider på full tid ved en undervisningsinstitusjon og punktpraksis der studentene får erfaring med progresjonen i undervisning over tid.

Praksis i de tre årene i faglærerutdanningen vil ha ulik profil. I første studieår skal studentene få innblikk i ulike yrkesroller knyttet til kunstfaglig pedagogisk arbeid i

f.eks. grunnskole, musikk- og kulturskole, videregående opplæring, frivillig opplæring etc. I andre studieår knyttes praksis opp mot studentens valg av yrkesprofil. I tredje år legges hovedvekten på et praksisforhold med basis i tema- og prosjektorganisert arbeid.

Faglærere i musikk, dans og drama er ofte tilsatt i kombinerte stillinger og har dermed flere arbeidsgivere, yrkesroller og institusjoner å forholde seg til. Det er derfor viktig at studentene får erfaring med og innsikt i så mange sider ved en lærers arbeid som mulig.

Praksisopplæringen bør inneholde undervisning av både enkeltelever, grupper og klasser. Praksis bør også omfatte planlegging og formidling av forestillinger eller konserter med didaktisk tilrettelegging for ulike målgrupper. Ved valg av praksissteder og praksisformer bør det i stor grad tas hensyn til den enkelte students valg av yrkesprofil.

Praksisopplæringen må sikte mot å gi en mest mulig realistisk innsikt i en musikk-, danse- og dramapedagogs arbeidssituasjon. Observasjon, refleksjon og kritisk analyse av egen og andres praksis er sentrale deler av arbeidet. Selv om det er naturlig at deler av praksistiden brukes til observasjon av erfarne læreres yrkesutøving, må studentene få mest mulig erfaring med å ta selvstendig ansvar for planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning og kunstfaglig formidling. Samtidig bør praksisundervisningen gi erfaringer med modeller for kollegasamarbeid, utviklingsarbeid og gjennomføring av tema- og prosjektorganisert arbeid.

Det skal føres rapport fra all praksis. Ved slutten av studiet skal det leveres en avsluttende praksisrapport som oppsummerer praksis gjennom alle tre år. Det skal stilles krav både til innhold og form på rapportene. Rapportene skal vise evne til systematisk beskrivelse, analyse og vurdering av praksis ut fra faglige, didaktiske og pedagogiske perspektiver.

Praksis kan danne en naturlig basis for prosjektoppgaver i pedagogikk og andre fag.

VURDERING

Deltaking i praksisopplæringen med forberedelse, gjennomføring og etterarbeid er obligatoriske arbeidskrav.

Studentene skal vurderes hvert år etter karakterskalaen bestått/ikke bestått. Praksisopplæringen hvert studieår må være bestått før studentene får gå videre i sin praksisopplæring.

Vurdering av den enkelte students praktiske lærerdyktighet skal skje i samarbeid mellom øvingslærer og faglige representanter for lærerutdanningsinstitusjonen. Øvingslærer har hovedansvar for den avsluttende vurderingen.

Hver praksisperiode kan gjennomføres inntil to ganger.

Etter avsluttet praksis i tredje studieår gis det en avsluttende vurdering uttrykt etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.3 GRUNNSTUDIUM I FAG

Grunnstudium i henholdsvis musikk, dans og drama er den grunnleggende komponenten i studiet. Grunnstudium gir faglig bakgrunn for studiene i hjelpedisipliner, valgemner, tverrfaglig arbeid og for valg av fordypnings- og støttefag.

3.3.1 GRUNNSTUDIUM I MUSIKK

(20 vekttall)

Grunnstudiet i musikk danner den faglige basis for alle faglærerstudenter i musikk, dans og drama med musikk som hovedområde. Dette studiet har et omfang på 20 vekttall og er fordelt over de to første studieårene.

Innen rammen av denne planen kan grunnstudiet innrettes mot instrumentalopplæring og instruksjon med utgangspunkt i ett hovedinstrument eller mot en bredere profil med tanke på klasse- og gruppeundervisning i allmennfaget musikk. I det breddeorienterte studiet inngår arbeid med flere instrumenter. Ved opptaket må studentene ha bestemt musikkfaglig profil.

Grunnstudiet omfatter følgende målområder:

- *Musikkutøving (9 vt)*
- *Ensemble (1 vt)*
- *Musikkhistorie og analyse (3 vt)*
- *Komponering og arrangering (4 vt)*
- *Lytting og gehørtrening (3 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle utøvende instrumentale ferdigheter og uttrykksevne i solo og samspill
- tilegne seg innsikt i musikkfagets ulike undervisningsområder og faglige egenart, historie, sjangere og uttrykksmåter
- tilegne seg grunnleggende kunnskap om arbeidsfysiologi og kroppens fysiologiske egenskaper for å kunne forebygge belastningsskader hos seg selv og sine elever
- opparbeide en språklig og analytisk beredskap slik at de verbalt kan formidle tanker og ideer om musikk til elever med ulike interesser og forutsetninger
- utvikle sin skapende evne slik at de kan komponere og tilrettelegge musikk i ulike undervisnings- og formidlingssituasjoner
- utvikle ferdighet i bruk av musikkens eget notasjons- og skriftspråk og en sikker indre forestilling av musikk

- tilegne seg faglig og didaktisk kompetanse for å kunne planlegge og gjennomføre opplæring av elever i forskjellig alder, med ulike behov og i ulike læringsmiljø
- tilegne seg metoder og arbeidsformer som fremmer egen faglig utvikling også etter fullført grunnstudium.

Målområder

MUSIKKUTØVING

Gode instrumentale ferdigheter er en viktig forutsetning for å kunne undervise i og formidle musikk. Målområdet vektlegger arbeid med musikalitet, instrumentalteknikk, innstudering og formidling av et repertoar på ett eller flere instrumenter avhengig av studiets musikkfaglige innretning.

Studentene som innretter studiet mot instrumentalopplæring, skal kunne

- framføre et repertoar som er relevant for instrumentet og som viser sjangermessig og stilhistorisk bredde
- beherske gehørspill, prima vista og besifringsspill på aktuelle instrumenter
- improvisere og bruke improvisasjon i egen undervisning
- vurdere egen læring og sette mål for egen forbedring og utvikling
- foreta selvstendige valg av arbeidsformer og metoder for musikalsk forming og innstudering
- beskrive grunnleggende ergonomiske prinsipper i instrumentutøving og bruke disse i egen utøving og opplæringsvirksomhet
- dokumentere kunnskap om instrumentets egenskaper, konstruksjon og virkemåte
- bruke forskjellige presentasjons- og formidlingsmåter for ulike elev- og publikumsgrupper, drøfte strategier for forberedelse og etterarbeid og analysere hvordan praktiske og utenommusikalske forhold også kan påvirke musikkformidlingen.

Studenter som innretter studiet mot undervisning i allmennfaget musikk i skole og frivillig opplæring, skal kunne

- framføre et variert repertoar som er relevant for hovedinstrumentet, andre aktuelle instrumenter og for sang
- beherske gehørspill, prima vista og besifringsspill på aktuelle instrumenter
- bruke kroppen som instrument og uttrykksmiddel i musisering og dans
- improvisere med utgangspunkt i rytmemønstre, skalaer, melodier, akkordrekker og formskjema, og bruke dette som grunnlag for egen undervisning
- analysere, vurdere og velge arbeidsformer og metoder både i forhold til egen læring og utvikling og eget undervisningsarbeid
- dokumentere kunnskap om aktuelle instrumenters egenskaper, konstruksjon og virkemåte
- bruke forskjellige presentasjons- og formidlingsmåter for ulike elev- og publikumsgrupper, drøfte strategier for forberedelse og etterarbeid og analysere hvordan praktiske og utenommusikalske forhold også kan påvirke musikkformidlingen.

ENSEMBLE

Dette målområdet omfatter arbeid med samspill i form av ulike typer ensembler, orkester og kor. Ensemblespill er en sentral del av all musikkutfoldelse. Samspill gir grunnlag for verdifull egenopplevelse og bevisstgjør for den enkelte hvor viktig samhandlingen er for resultatet.

Studentene skal kunne

- musisere sammen med andre, oppleve og forstå samhandlingens betydning for resultatet
- framføre og formidle et ensemblerepertoar som er relevant i forhold til den valgte studieprofil
- foreta selvstendige repertoarvalg og tilrettelegge musikk for aktuelle ensembler og samspillgrupper.

MUSIKKHISTORIE OG ANALYSE

Kjennskap til et bredt spekter av stilarter og sjangere er viktig både for utøving, formidling og undervisning i musikk. Musikk fra ulike kulturer og tidsepoker skal settes inn i en historisk og sosial sammenheng. Musikkens stiltrekk, form og arkitektur skal sammenlignes og bevisstgjøres.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for stiltrekk og stilhistoriske særdrag for ulike epoker, komponister og sjangre
- beskrive utviklingslinjer og særtrekk for de ulike epokene, og komponisters og utøveres plass i historien
- gjøre rede for og bruke ulike former for musikkanalyse og beskrive musikkens stil, form, struktur og ekspressiv karakter ut fra notasjon og klingende musikk
- velge og presentere ulike typer musikk og beskrive musikalske fenomener verbalt og på en interessevekkende måte for elev- og lyttergrupper med ulike forkunnskaper, interesser og behov
- beherske ny teknologi (IKT) både for å skaffe til veie opplysninger og for å bruke teknologien i presentasjon og lytting til musikk.

KOMPONERING OG ARRANGERING

Musikere og musikkpedagoger må ha bevissthet om byggesteinene i forskjellige typer musikk, og de må selv kunne skape og tilrettelegge musikk for ulik bruk. Det forutsetter innsikt i og forståelse for musikkens elementer både med tanke på egen musisering og formidling, og som et handverk for skaping og tilrettelegging av musikk.

Studentene skal kunne

- bruke ulike sats- og arrangeringsteknikker for å lage og tilrettelegge musikk for ulike brukergrupper og for undervisningsoppgaver
- dokumentere innsikt i et bredt spektrum av ulike stilarter og sjangre
- improvisere og bruke improvisasjon som grunnlag for komponering og arrangering

- legge til rette for komponering sammen med barn, unge og voksne og være i stand til å utvikle og utnytte elevenes skapende evner
- bruke relevant teknologisk utstyr og programvare som komposisjons- og arrangeringsverktøy
- dokumentere viten om hva slags type komponering og arrangering som er spesielt relevant i en framtidig yrkessituasjon, og dokumentere at de behersker de utfordringer og arbeidsmåter som der er aktuelle.

LYTTING OG GEHØRTRENING

Aktiv og bevisst lytting er viktig for å trene og utvikle musikalsk gehør og klanglig forestillingsevne. Bevissthet om hvorfor musikken klinger slik den gjør, innsikt i musikkopplevelsens psykologi og kunnskap om musikalsk læring og ulike lyttemetodiske arbeidsformer er viktig for alle som skal undervise i musikk.

Studentene skal kunne

- lese prima vista og danne seg indre forestillinger om både tonale og fritonale melodiforløp, rytmiske forløp og akkordprogresjoner
- skrive ned musikk som blir forespilt, og oppdage uoverensstemmelser mellom klingende musikk og notebildet
- analysere, sammenligne og vurdere struktur og ekspressiv karakter ut fra lytting til klingende musikk, og drøfte faktorer som har betydning for oppfatning og opplevelse av musikken
- gjøre rede for aktuelle lyttemetoder og arbeidsformer som tar sikte på å trene elever i ulike aldersgrupper til aktiv lytting, til å lese og skrive musikk og beskrive musikalske forløp
- vurdere, lage og bruke materiell og øvelser som gjør lytting og gehørtrening morsom og effektiv
- bruke relevant teknologisk utstyr og programvare som hjelpemiddel i faget.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Egen musikkutøving er grunnleggende i undervisning og formidling av musikk. Utvikling av motorikk og musikalsk modning krever arbeid over lang tid og må holdes ved like. I musikkutøving vil en vesentlig del av studiet foregå individuelt, men interpretasjonsgrupper, klasser, seminarer og kurs med gjestende kunstnere og pedagoger er også aktuelle organiseringsformer.

Ensembleaktiviteten skal knyttes nært til arbeidet med musikkutøving. Arbeid med profesjonell repetitør er ofte nødvendig både under innøving og i utøvende virksomhet.

Studentenes framføring av eget repertoar bør foregå både som skolekonsert, huskonsert og i andre formidlingssituasjoner. Studentenes arbeid skal omfatte produksjon av konserter som involverer ulike målgrupper blant barn, unge og voksne.

I produksjon av slike konserter skal studentene ha profesjonell hjelp i planlegging, gjennomføring og evaluering.

Gehørtrening, arrangering og komponering forutsetter både teoretisk kunnskap og praktisk trening. Det er derfor nødvendig at studentene arbeider kontinuerlig med dette over tid. I andre deler av studiet kan periodelesing være velegnet.

Studiet må gjennom differensiering og tilpasning legges opp slik at innholdet får størst mulig relevans for framtidig yrkessituasjon. Studiet skal organiseres med vekt på god sammenheng mellom de ulike delene som inngår. Fagdidaktiske perspektiver skal være med i hvert av målområdene, og alle målområder bør inngå i praksisopplæringen. Praksisopplæringen bør også gi erfaring med hvordan fagområdet kan inngå i tverrfaglig arbeid.

VURDERING

Den enkelte institusjon skal i sin fagplan fastsette repertoarkrav og obligatoriske arbeidsoppgaver som må være gjennomført og godkjent før studentene kan framstille seg til eksamen.

Eksamensform fastsettes i fagplanene ved den enkelte institusjon i tråd med avsnitt 2.4.

3.3.2 GRUNNSTUDIUM I DANS

(20 vekttall)

Grunnstudiet i dans danner den faglige basis for alle studenter i faglærerutdanningen i musikk, dans og drama med dans som hovedområde. Dette studiet har et omfang på 20 vekttall og er fordelt over de to første studieårene.

Studiet omfatter følgende fem målområder som både skal utfylle hverandre og gripe inn i hverandre:

- *Skape dans (3 vt)*
- *Utøve dans (10 vt)*
- *Lede og innstudere dans (2 vt)*
- *Forstå dans (3 vt)*
- *Fagdidaktikk (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle forståelse for koreografiske prosesser og anvende denne i arbeid med å skape dans
- utvikle gode ferdigheter i å utøve dans
- utvikle reflekterte holdninger til dans som kunst- og kulturfag
- oppøve evne til refleksjon og estetisk analyse og kritikk
- tilegne seg kunnskaper om dans for å kunne vurdere lærerplaner og arbeide i samsvar med disse planene i opplæring av barn, unge og voksne
- utvikle evne til å legge til rette for læring i dans med utgangspunkt i den enkelte elevs forutsetninger og vekstpotensiale.

Målområder

SKAPE DANS

Det skapende aspektet er sentralt i faglærerutdanningen. Kunnskaper om kreative prosesser er retningsgivende for arbeidet. Kjennskap til dansens komponenter og koreografisk verktøy er nødvendig for å kunne gi form til dans. Å arbeide skapende i forhold til mange danseformer er en utfordring for den enkeltes kreativitet og gir større forutsetninger for å veilede andre i skapende arbeid.

Studentene skal kunne

- anvende grunnleggende analyse av koreografi i arbeidet med å gi form til dans
- bruke ulike metodiske prinsipper for å skape dans
- gi form til mindre koreografiske arbeider og vise ulike forhold mellom solo og grupper

- skape dans ut fra ideer og impulser fra andre kunstarter eller ut fra tema og emner som egner seg for koreografi
- gjøre rede for ulike prinsipper for improvisasjon og bruke improvisasjon i eget skapende arbeid
- gjøre rede for teorier om kreativitet og kreative prosesser og anvende disse teoriene i veiledning av skapende virksomhet
- motivere og stimulere ulike målgrupper til kreativt arbeid med dans
- vise enkel bruk av teaterets virkemidler i arbeid med å gi dans en scenisk form.

UTØVE DANS

Utøving av dans krever variert kompetanse som består av ferdighet i å danse og analysere danseutøvelse. Oppøving av teknisk danseferdighet henger nøye sammen med utvikling av et reflektert uttrykk i dansen. Dyktighet i flere danseformer gir muligheter til allsidighet i arbeid med dans i skole og frivillig opplæring. Utvikling i utøvelse av dans forutsetter fordypning og utvidelse av egne danseferdigheter.

Studentene skal kunne

- anvende grunnleggende arbeid med bevegelse i eget danseteknisk arbeid og i egen undervisning i dans
- gjøre rede for og anvende dansetekniske prinsipper som er felles for flere danseformer i egen utøvelse av dans
- mestre et utvalg danseformer og vise stilforståelse i forhold til valgte dansestiler og anvende denne kunnskapen i egen undervisning
- variere sitt bevegelsesuttrykk og utvikle sitt eget personlige dansespråk og tilpasse dette til en koreografs intensjoner
- analysere utøvelse av dans med tanke på å øke kvaliteten i sin egen trening
- vurdere og anvende kunnskaper fra treningsfag og emner fra andre studieenheter for å sikre kvaliteten på sin utøvelse av og undervisning i dans
- gjøre rede for sammenhengen mellom musikk og dans og kunne ta musikalske valg i egen utøving av dans.

LEDE OG INNSTUDERE DANS

Å lede og innstudere dans krever evne til å oversette et dansespråk og en stilforståelse for elever med ulike bakgrunn. Fokus på intensjonene til skaperne av ulike danseteknikker og dansestiler er en forutsetning for å innstudere dans både i undervisning og dansetrening. Forståelse for dans i egen kultur, fra andre land og verdensdeler forbereder til arbeid med dans i ulike sammenhenger.

Studentene skal kunne

- vise evne til empati i arbeid med å lede og å innstudere dans
- danse og formidle et utvalg sangleker og norske folkedanser
- danse og formidle et utvalg danser fra andre kulturer
- danse og formidle et utvalg av ungdomskulturens danser
- danse og formidle et utvalg historiske og stilhistoriske danser
- danse og formidle et valgt repertoar fra sceniske danseformer
- samarbeide med musiker i sin undervisning og innstudering av dans.

FORSTÅ DANS

Å forstå dans forutsetter kunnskaper om dansens mangfold opp gjennom kulturhistorien, hvordan dans har inngått i alle kulturer, vevd inn i religionsutøving, oppdragelse, sosialt samvær og utøving av kunst. Innsikt i dansens status i ulike samfunn kan utvide perspektivet på hvordan dansen har utviklet seg i vårt eget samfunn. Estetisk vurdering inkluderer mange aspekter, og både opplevelsen og analysen av dans er sentralt for å kunne utøve og skape koreografi.

Studentene skal kunne

- gi en oversikt over kunst- og kulturhistorie med fokus på noen viktige epoker i forhold til dansekunst
- gjøre rede for hovedtrekk i utviklingen av dans som kunstart med fokus på vår tid og beskrive dansens rolle i samfunnet og anvende denne kunnskapen i eget arbeid
- beskrive dansens rolle i det norske flerkulturelle samfunnet og kunne vurdere forhold som influerer på holdninger til dans, som for eksempel religion, kultur, politikk, massemedia, kjønn, alder og moter
- gjøre rede for sentrale trekk ved norske dansetradisjoner og for verdien av en nasjonal dansekultur
- drøfte dans som et mangfoldig menneskelig uttrykk, bl.a. med utgangspunkt i intensjon og relasjon, og kunne anvende slike perspektiver i eget skapende og utøvende arbeid
- gi estetisk vurdering av elevs koreografiske arbeid og av profesjonell dansekunst
- gjøre rede for samspillet mellom det koreografiske uttrykket og de ulike sceniske virkemidlene
- gjøre rede for sammenhengen mellom musikkhistorien og utviklingen av dansekunsten.

FAGDIDAKTIKK

Fagdidaktikken binder studiet sammen og knytter praktisk og teoretisk lærestoff til arbeidet med undervisning i skole og frivillig opplæring. Kjennskap til læreplanverket for hele skoleforløpet er nødvendig for å kunne plassere dansefaget inn i en større pedagogisk helhet. Utvikling og fornyelse av undervisningsfaget dans krever en velfundert fagdidaktisk skolering knyttet til de ulike danseformene, og forutsetter åpenhet og evne til refleksjon og kritisk vurdering av ulike undervisningstradisjoner.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for egenarten til dans i opplæringssystemet både i historisk og nåtidig perspektiv
- vurdere faget dans i læreplan for videregående opplæring, samt gjøre rede for dansens plass i rammeplanen for barnehage og læreplanverket for grunnskolen og eventuelle planer for dans i frivillig opplæring
- drøfte valg av lærestoff, progresjon, arbeidsformer og ulike former for veiledning og vurdering av barn og unge i deres arbeid med å skape, framføre og vurdere dans

- planlegge, tilrettelegge, gjennomføre og vurdere undervisning i dans for elever med ulike læreforutsetninger og interesse for dans og for elever med ulik kulturell bakgrunn
- vurdere forholdet mellom kjønnsroller og dans og hvilke konsekvenser det kan få for undervisning i dans for barn, unge og voksne
- bruke dans i tema- og prosjektorganisert arbeid, og samarbeide med elevene og lærere i andre fag og kunne integrere kunnskaper og ferdigheter fra flere fagfelt i danseopplæring
- bruke og vurdere aktuelle hjelpemidler i faget dans, bl.a. video og IKT
- anvende kunnskap om motorisk læring i egen undervisning i dans for barn, unge og voksne.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Følgende arbeidsformer inngår i studiet: forelesninger, lærerledet praktisk undervisning, diskusjoner, prosjektarbeid, gruppearbeid, kollokviearbeid og individuell opplæring og veiledning. Selvstudium skal også omfatte praktisk arbeid, fra generell egentrening til konkrete arbeidsoppgaver i ulike fag. Studentene skal gjennomføre mindre undervisningsoppgaver av praktisk og teoretisk art for medstudenter, få erfaring med tverrfaglig arbeid og anledning til å arbeide med tema- og prosjektorganisert arbeid både ved egen institusjon og i praksisperioder. Studentene skal få erfaring i å lage, fremføre og vurdere dans for publikum.

Ekskursjoner og studiereiser kan legges inn i studiet for å gi studentene mulighet til å komme i kontakt med fagmiljøer som normalt ikke er tilgjengelige ved studiestedet.

VURDERING

Den enkelte lærerutdanningsinstitusjon kan i sin fagplan fastsette krav til obligatoriske arbeidsoppgaver som må være gjennomført og godkjent før studentene kan framstille seg til eksamen. Porteføljevurdering kan benyttes som et slikt krav.

Eksamen skal omfatte både en kunstnerisk og en skriftlig eller muntlig komponent.

3.3.3 GRUNNSTUDIUM I DRAMA

(20 vekttall)

INNLEDNING

Grunnstudium i drama danner den faglige basis for alle studenter i faglærerutdanning i musikk, dans og drama med drama som hovedområde. Dette studiet har et omfang på 20 vekttall og er fordelt over de to første studieårene.

Studiet omfatter følgende målområder:

- *Agering og dramatisk spill (3 vt)*
- *Teaterproduksjon (4 vt)*
- *Ledelse og instruksjon (3 vt)*
- *Fagteori (6 vt)*
- *Fagdidaktikk (4 vt)*

Fagdidaktikk utgjør både et eget målområde og inngår som del av de øvrige målområdene.

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle forståelse for drama som estetisk erkjennelsesform og teater som kunstart
- utvikle spillkompetanse som omfatter kunnskaper, ferdigheter og holdninger i forhold til dramatiske uttrykksformer
- utvikle kyndighet i å planlegge, gjennomføre og vurdere dramaundervisning i samsvar med gjeldende læreplaner og tilpasset barn, unge og voksne med ulike forutsetninger og ulik kulturell bakgrunn
- utvikle et engasjert, reflektert og utviklingsorientert forhold til dramafaget og fagfeltets oppgaver i skole, kultur og samfunn
- utvikle egen profesjonalitet både som pedagog og skuespiller
- utvikle evne til å identifisere behov som kan imøtekommes gjennom drama- og teaterarbeid
- utvikle innsikt i skuespillerens, regissørens, scenografens og dramaturgens arbeidsområder, og utvikle ferdighet i å analysere og vurdere teaterforestillinger
- tilegne seg kunnskap om vitenskapelig tenkemåte og kunne anvende og tolke noen arbeidsmåter knyttet til kvalitative og kvantitative metoder i dramaprojekt.

Målområder

AGERING OG DRAMATISK SPILL

For å tilrettelegge dramaundervisning for andre er det nødvendig å ha god uttrykksevne, spillkompetanse og kjennskap til det særegne ved dramatisk formspråk. I spillaktiviteter og ekspressiv bruk av kropp og stemme utfordres fantasi og skapende evne. Dette målområdet omfatter arbeid med fiksjonsbygging, rollegestaltung, spill og formidling.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for teori om kroppens og stemmens uttrykksregister og kunne reflektere over sitt eget ekspressive uttrykk
- bruke stemmens uttrykksregister nyansert og variert og beherske de uttrykksmidlene som er viktige i fortelling, opplesing og verbale spillformer
- bruke kroppens uttrykksregister nyansert og variert og beherske de uttrykksmidlene som er viktige i fysisk teater, mime og skapende danseformer
- integrere bruk av kropp og stemme og kunne beskrive og bruke materielle virkemidler i improvisasjonsarbeid, i dramapedagogiske sammenhenger og i teaterproduksjon
- framstille en rollefigur ut i fra en helhetlig rolletolkning
- bruke enkel dans og bevegelse som uttrykksform, både i pedagogisk sammenheng og i teater
- reflektere over, analysere og vurdere egen opplevelse, erfaring og utvikling i forhold til agering og dramatisk spill
- foreta enkle videoopptak og bruke spelvisning i undervisning.

TEATERPRODUKSJON

Dette målområdet omfatter fordypning i de ulike sidene ved teaterproduksjon og dramaprojekt. Planlegging, utforming, gjennomføring og vurdering av forestillinger og dramaprojekter står sentralt i dramalæreres arbeid på alle nivå.

Studentene skal kunne

- planlegge, utvikle og gjennomføre en teaterforestilling for barn, unge og voksne der utgangspunktet er en tekst, et tema eller en problemstilling
- utarbeide et regikonsept med de nødvendige dramaturgiske valg og kunne foreta tekst- og forestillingsanalyse sett i forhold til regikonseptet
- fylle teaterrommet med meningsbærende tegn, vurdere andres forsøk på dette og gi kritisk og konstruktiv respons
- analysere og vurdere ulike sider ved prosess og produkt og drøfte forholdet mellom form og innhold i en teaterproduksjon
- utforme mål i dramaprojekt ut fra både tema og målgruppe og vurdere hvilke strategier som vil egne seg best i arbeid med et lærestoff
- gjøre etiske, estetiske og pedagogiske overveielser i forhold til målgruppe, form, ressurstilgang og andre rammefaktorer i planlegging av dramaforløp
- skrive prosjektrapport som problematiserer et forløps struktur og egnethet ut fra oppsatte mål og deltakernes reaksjoner, og vurdere forløpet ut fra etiske, estetiske og pedagogiske kriterier

- analysere og vurdere egen og andres arbeidsprosesser i dramaprojekt
- benytte video, IKT og andre tekniske hjelpemidler didaktisk og kunstnerisk i en drama- eller teatersammenheng.

LEDELSE OG INSTRUKSJON

Lærerens ferdigheter, kunnskaper og verdisyn kan både begrense og berike undervisningen. Dramapedagogens dyktighet i ledelse og instruksjon er utslagsgivende for i hvilken grad drama- og teaterarbeid blir vellykket. Denne kyndigheten omfatter både fagets prosessorienterte arbeidsmetoder generelt og dessuten kommunikasjon, samspill og konflikthåndtering mer spesielt.

Studentene skal kunne

- lede og veilede grupper i en prosess fra tekst eller idé til forestilling og kunne vurdere og gi respons på eget og andres drama- og teaterfaglige arbeid
- beherske de ulike lærerfunksjonene i et dramaforløp ved å kunne anvende forskjellige spørsmåls- og forhandlingsteknikker, og kunne framstå som troverdig leder, forteller og skuespiller
- bruke og gjøre rede for forskjellige improvisasjons- og rollespillsteknikker
- anvende ulike metoder i rolleidentifisering og rollekarakterisering, bl.a. metoder knyttet til Stanislavskijs system og Brechts teorier
- beherske ulike strategier med tanke på progresjon i forhold til arbeid med en gitt målgruppe, og vurdere hvordan et tema eller interesseområde kan belyses
- vurdere når og på hvilken måte elever kan delta i drama- og teatersekvenser i et forløp
- bygge opp et forløp ved bruk av ulike dramametoder og utvikle støttemateriell som passer inn i struktureringen av prosessen som helhet, og anvende IKT som hjelpemiddel og impuls
- vurdere og begrunne et dramaforløp og kunne veilede elever som arbeider med dramaformidling.

FAGTEORI

Kunnskap om teaterets konvensjoner og historie er grunnpilarer i dramafaget. Dette målområdet fokuserer på kritisk refleksjon og analyse av skuespillerkunst og teater som uttrykksform. Det teoretiske fundament er utgangspunkt for studentenes undervisningspraksis og deres utvikling i en større kunstnerisk og samfunnsmessig sammenheng. Målområdet fokuserer også på de pedagogiske og kunstneriske ideer som ligger til grunn for dramaformidling.

Studentene skal kunne

- beskrive og begrunne samspillet mellom tanke, følelse og handling i dramatisk spill og reflektere over de muligheter for læring og erkjennelse som dramatisk spill kan åpne opp for i fagundervisning og tema- eller prosjektorganisert arbeid
- gjøre rede for sentrale trekk ved dramafagets historiske utvikling og kunne drøfte dramafagets egenart og læringspotensial i lys av sentrale dramapedagogers teori og praksis

- drøfte dramafagets didaktiske betydning gjennom tidene og dets plass i en større kunstpedagogisk og kunstfilosofisk sammenheng
- gjøre rede for sentrale begreper og retninger innen dramapedagogikken samt hvordan drama er påvirket av reformpedagogikk, humanistisk psykologi og emansipatorisk pedagogikk
- gjøre rede for teaterets historie fra antikken og fram til i dag, og kunne drøfte teaterets egenart som kunstform
- gjøre rede for det oppsøkende teaterets funksjon og historiske utvikling, og kunne drøfte barne- og ungdomsteaterets særpreg og utvikling
- gjøre rede for teorier og metoder fra ulike dramapedagoger som vektlegger utforskende dramaarbeid, og kunne analysere og bruke deres metoder
- gjøre rede for noen sentrale forsknings- eller utviklingsprosjekter i drama og bruke noen arbeidsmåter knyttet til kvalitative og kvantitative metoder
- anvende IKT som hjelpemiddel og impuls i teoristudier.

FAGDIDAKTIKK

Fagdidaktikken binder studiet sammen og knytter praktisk og teoretisk lærestoff til arbeid med undervisning i skole og frivillig opplæring. Kjennskap til hele læreplanverket er nødvendig for å sette drama inn i en større pedagogisk sammenheng. Planlegging, gjennomføring og vurdering av dramaundervisning for elever med ulike forutsetninger og ulik kulturell bakgrunn står sentralt. Det fokuseres også på didaktisk refleksjon og på læreprofesjonen.

Studentene skal kunne

- reflektere over didaktiske problemstillinger, bl.a. drøfte overordnede valg for dramaundervisning i relasjon til læreplan og til verdi- og læringssyn
- ivareta likestillingsaspektet og den enkelte elevs behov for utfordringer og beskyttelse i dramaarbeid
- planlegge, gjennomføre og vurdere dramafaglig arbeid i ulike fag og andre sammenhenger for barn, unge og voksne med ulike interesser, forutsetninger og med ulik kulturell bakgrunn
- anvende og begrunne aktiviserende formidlingsformer og metoder i et dramaforløp og foreta den nødvendige metode- og stoffanalyse
- gjøre rede for ulike typer veiledning og vurdering av elever og kunne benytte dette i eget lærerarbeid
- gjøre bevisste valg av dramatik og tema i forhold til barn, ungdom og voksnes aktuelle behov
- analysere dramafagets og teaterets funksjon i forhold til barn, ungdom og voksnes aktuelle behov
- gjøre rede for prinsipper som ligger til grunn for bearbeiding av lærestoff, og drøfte bearbeidingens funksjon.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Drama er et kunstfag som i stor grad er basert på kollektive, skapende prosesser. Dramafaglig kompetanse utvikles i samspill med andre mennesker. Dramaarbeidet må derfor organiseres i grupper av varierende størrelse. Studentene skal få instruksjon og veiledning i gruppe og i forhold til egen spillkompetanse og uttrykksevne.

Aktiviserende undervisningsformer skal stå sentralt i studiet. Dette inkluderer såvel det å leke og eksperimentere, som det å oppleve og skape teaterforestillinger og å utforske dramatiske uttrykksformer kunstnerisk og pedagogisk. Noe av det spesielle med drama er kombinasjonen av verbale og nonverbale kommunikasjonsformer. I studiet må det derfor være en vekslning mellom spontane, intuitive og mer analytiske og problemløsende arbeidsformer.

Studentene skal dokumentere sine arbeider ved dramatisk framføring og ved muntlig og skriftlig formidling. Foto, video og IKT er relevante hjelpemidler og kan være innslag i dokumentasjonen.

Studentene skal gjennomføre et utviklingsarbeid knyttet til et dramaprojekt. Dette omfatter planlegging, gjennomføring av et forløp som inneholder en eller flere forestillingsdeler, samt en dramapedagogisk bearbeiding av aktuelle problemstillinger. Prosjektet skal utprøves i en valgt målgruppe og deretter vurderes og videreutvikles. Studentene skal levere en rapport med prosess- og produktevaluering.

Ekskursjoner og studiereiser vil være ønskelige for å få varierte inntrykk og større bredde i erfaringer.

De arbeidsformene som er valgt i grunnstudiet, forutsetter et nært samarbeid med praksisopplæringen.

VURDERING

Dramaprojektet med individuell dokumentasjon skal være gjennomført med godkjent resultat før studentene kan framstille seg til eksamen.

Eksamen skal omfatte både pedagogiske og kunstneriske sider ved faget.

Eksamen skal omfatte både en individuell skriftlig prøve og en praktisk kunstnerisk prøve i gruppe.

3.4 HJELPEDISIPLINER

Studieområdet hjelpediscipliner er et redskapsfag som skal være til støtte for studentenes arbeid med de andre delene av studiet i første studieår. Studiet skal særlig knyttes til og supplere målområdene i grunnstudium.

3.4.1 HJELPEDISIPLINER I MUSIKK

(5 vekttall)

Hjelpedisciplin i musikk har følgende målområder som i en stor grad overlapper hverandre:

- *Hjelpeinstrument (2 vt)*
- *Besifringsspill og partiturspill (1 vt)*
- *Dirigering og ensembleledelse (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle ferdigheter på hjelpeinstrument slik at de aktivt kan bruke det både i studiet og i undervisnings- og akkompagnementsoppgaver
- utvikle evnen til å spille etter besifring på klaver eller gitar og å bruke det i akkompagnement
- tilegne seg grunnleggende ferdigheter i partiturspill på klaver
- tilegne seg kunnskaper og ferdigheter innen ensembleinstruksjon og dirigering for å kunne påta seg dirigeringsoppgaver i skole og frivillig musikkliv.

Målområder

HJELPEINSTRUMENT

Spill på klaver eller et annet akkord- og akkompagnementinstrument er nyttig både i selve studiet og som lærer. Derfor er arbeid med et slikt hjelpeinstrument obligatorisk. Studenter med klaver som hovedinstrument, og som dokumenterer at de oppfyller kravene i målområdene, kan velge et annet hjelpeinstrument. Studentene skal arbeide med hjelpeinstrumentet både til å spille fra noter, til improvisasjon, gehørspill og besifringsspill.

Studentene skal kunne

- beherske bruken av hjelpeinstrumentet slik at de kan benytte det i ulike undervisnings- og akkompagnementsoppgaver i sin yrkessituasjon
- mestre grunnleggende gehørspill på klaver

- dokumentere grunnleggende ferdigheter i improvisasjon på hjelpeinstrumentet både i solo og samspill.

BESIFRINGSSPILL OG PARTITURSPILL

Målområdet omfatter en grunnleggende innføring i besifringsspill og partiturspill. Å kunne spille etter besifring er i mange sammenhenger en forutsetning for å kunne lage et akkompagnement. Dette er noe alle som underviser i musikk vil ha bruk for. For partiturstudier er det viktig å kunne spille hele partitur eller et utvalg av stemmer fra partituret.

Studentene skal kunne

- beherske spill etter besifring på klaver eller gitar
- utforme funksjonelle akkompagnement med utgangspunkt i besifring
- dokumentere ferdighet i partiturspill, kunne spille både enkeltstemmer i partitur og alle stemmene i enkle partituroppsett.

DIRIGERING OG ENSEMBLELEDELSE

For alle som skal undervise i musikk er det en fordel å kunne lede ensembler av ulikt slag. Målområdet legger vekt på praktisk ledelse og instruksjon av ulike aktuelle ensembletyper. Samtidig som breddeorientering skal ivaretas, skal det være mulighet for valg av innretning mot enten kor, korps, orkester eller andre ensembler.

Studentene skal kunne

- beherske grunnleggende taktering og dirigering
- dokumentere gjennom instruksjon at de kan danne seg egne musikalske oppfatninger om musikkverk som skal dirigeres, og være i stand til å formidle dette til ensemblet
- lese, analysere og dirigere etter et partitur
- dokumentere kjennskap til et allsidig og relevant repertoar for ulike typer ensembler og kunne foreta valg som er tilpasset det enkelte ensemble
- tilrettelegge for gode læringssituasjoner, stimulere de sosiale relasjonene i ensemblet og lede det på en måte som frigjør deltakernes musiske evne og fører til trivsel og utvikling
- gjøre rede for og benytte metoder for oppvarming og innstudering som fremmer ensemblets intonasjon, klang, dynamikk og fraseringssevne.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

I arbeidet med hjelpeinstrument skal hovedvekten legges på individuell veiledning på instrumentet, men det skal også inngå samspill og improvisasjon i grupper der også besifringsspill er naturlig å integrere.

Arbeidet med partiturspill vil naturlig foregå i grupper. Det må knyttes nært både til klaverundervisningen, til undervisning i besifringsspill, til ensembleledelse og til partiturstudier.

Arbeidet med dirigering og ensembleledelse vil i stor grad organiseres som praktisk trening der studentene dirigerer og instruerer aktuelle ensembletyper under veiledning. Studentene skal nytte video som hjelpemiddel.

VURDERING

Fagplanen kan beskrive obligatoriske arbeidskrav som må være godkjent før studentene kan framstille seg til eksamen.

Eksamen vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.4.2 HJELPEDISIPLINER I DANS

(5 vekttall)

Hjelpedisiplin i dans omfatter følgende målområder:

- *Treningslære (3 vt)*
- *Musikk i arbeid med dans(1 vt)*
- *Tekniske hjelpemidler(1 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle forståelse for sammenhengen mellom ulike hjelpedisipliner og undervisning i dans
- utvikle en bred basis for sin framtidige yrkesfunksjon
- tilegne seg grunnleggende kunnskap om treningslære og benytte kunnskapen i eget arbeid
- utvikle forståelse for hvordan musikk kan brukes i undervisning i og skapende arbeid med dans
- tilegne seg kunnskap om og ferdighet i å anvende IKT, video og teknisk musikk i sammenheng med dans og danseundervisning.

Målområder

TRENINGSLÆRE

En helhetlig forståelse av mennesket i bevegelse forutsetter innsikt i emner fra mange fagområder. Det er nødvendig med allsidige kunnskaper og reflekterte holdninger for å kunne undervise i og vurdere trening for begge kjønn, ulike aldersgrupper og for elever med ulike forutsetninger og ambisjonsnivå. Forbedring av danseprestasjoner og planlegging av progresjon i trening inngår i arbeidet med dette målområdet.

Studentene skal kunne

- anvende kunnskaper om anatomi og bevegelseslære i analyse av dansebevegelser med tanke på prestasjonsforbedring og forebygging av skader
- gjøre rede for de vesentligste fysiologiske prosesser som foregår i kroppen under dansetrening og restitusjon, og hvilken betydning disse prosessene har for å øke prestasjonsevnen og forebygge skader
- gi generelle råd om ernæring i relasjon til treningsbelastning, gi elementær veiledning i kosthold for danseelever og gjøre rede for tegn på spiseforstyrrelser og forebyggende tiltak
- gjøre rede for motorisk utvikling og læring
- gjøre rede for psykologiske aspekter i arbeid med å øke prestasjonsevnen og de konsekvenser dette har for dansetrening og undervisning

- gjøre rede for prinsipper for planlegging av trening og anvende disse i planlegging og gjennomføring av egen trening i dans
- vurdere dansetrening i forhold til utvikling av den enkeltes styrke, bevegelighet, utholdenhet, koordinasjon og teknikk og kunne planlegge, gjennomføre og vurdere supplerende trening tilpasset den enkelte elevs forutsetninger
- vurdere treningsformer og metoder, som i kombinasjon med tradisjonell trening i ulike sceniske danseformer, kan fremme dansedyktighet.

MUSIKK I ARBEID MED DANS

Målområdet omfatter praktisk og fagdidaktisk forståelse av musikkens muligheter og betydning for dansekunsten. Musikk er en viktig del i innlæring av danseteknisk kunnskap, i undervisning av dans til ulike målgrupper og i egen kunstnerisk praksis.

Studentene skal kunne

- analysere musikkens form, rytme og dynamikk og benytte relevant musikkterminologi som grunnlag for undervisning i dans og egen koreografi
- stimulere barn og unges danseutfoldelse og rytmefølelse gjennom bruk av rytmeinstrumenter og akkompagnere egen og andres dans gjennom improvisert og strukturert bruk av kroppens instrumentarium
- anvende kunnskap om ulike musikkformer og stiler ved valg av musikk til koreografi, tema- og prosjektorganisert arbeid og annen undervisning.

TEKNISKE HJELPEMIDLER

Sammen med musikkutstyr og video representerer IKT gode hjelpemidler både i undervisning og i skapende arbeid med dans. Denne teknologien er også et hjelpemiddel i teateret. IKT utviklet for dans gir nye muligheter for undervisning og selvstudium i faget.

Studentene skal kunne

- søke relevant informasjon om dans gjennom datanettverk
- bruke CD-rom og kjenne eksempler på programvare som er spesielt utviklet for dans
- bruke video i arbeidet med undervisning i og trening av ulike danseformer
- anvende video og IKT ved dokumentasjon av eget og andres arbeid med dans
- nevne eksempler på hvordan IT brukes til styring av lys og lyd i teateret
- redigere musikk for bruk i undervisning og i arbeidet med å skape dans
- anvende elektronisk musikk i egen undervisning.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Studiet skal organiseres slik at en stor del av teoristoffet blir konkretisert med praktisk utprøving. Studentene skal utarbeide, utprøve og vurdere ulike undervisnings- og treningsopplegg og på bakgrunn av egne og andres vurderinger utarbeide plan for egen trening. Både individuell og gruppevis veiledning er nødvendig.

Studentene skal bruke video og andre tekniske hjelpemidler i tilknytning til egentrening i treningslære eller til egen undervisning i dans. Redigeringsutstyr for musikk må være tilgjengelig for studentene. Studiet i treningslære og tekniske hjelpemidler skal delvis foregå i små grupper.

VURDERING

Studentenes arbeid med målområdet treningslære skal inngå som del av studentenes portefølje. Høgskolen fastsetter dessuten obligatoriske arbeidskrav for målområdene musikk og tekniske hjelpemidler. Arbeidene skal være fullført med godkjent resultat før studentene kan framstille seg til eksamen.

Eksamen skal bestå av en individuell skriftlig prøve som vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.4.3 HJELPEDISIPLINER I DRAMA

(5 vekttall)

Hjelpedisiplin i drama legger vekt på dramaturgi og sceniske virkemidler og omfatter følgende målområder:

- *Praktisk dramaturgi (2 vt)*
- *Tekst- og forestillingsanalyse (1 vt)*
- *Dramaturgisk teori (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg kunnskaper og ferdigheter i dramaturgi for å kunne anvende disse i teaterprosesser fram mot en ferdig produksjon
- utvikle evnen til å analysere forholdet mellom dramatisk tekst og scenisk tekst i en forestilling
- utvikle evnen til å vurdere sceniske virkemidler og ferdighet i å arbeide praktisk med sceniske virkemidler
- utvikle evnen til å vurdere teaterforestillinger beregnet på barn og unge sett i lys av pedagogiske og kulturpolitiske problemstillinger
- utvide sin kjennskap til teaterlitteratur beregnet på barn og unge.

Målområder

PRAKTISK DRAMATURGI

En dramatekst får først liv når den blir framført scenisk. Det praktiske arbeidet synliggjør i hvilken grad de sceniske virkemidler tjener teksten. Målområdet fokuserer på de praktiske og kunstneriske valgmuligheter man har i en teateroppsetning med særlig vekt på dramaturgiske og dramatiske virkemiddel.

Studentene skal kunne

- utarbeide et regikonsept og bruke dramaturgiske teorier og modeller bevisst i praktisk arbeid med en teaterproduksjon
- bruke dramaturgiske virkemidler i dialoger og scener
- dokumentere ferdighet i praktisk arbeid med sceniske virkemidler
- reflektere over og vurdere eget og andres dramaturgiske arbeid
- anvende sin dramaturgiske kompetanse i dramapedagogiske forløp.

TEKST- OG FORESTILLINGSANALYSE

En dramaturgisk tekstanalyse konsentrerer seg om dramateksten og åpner for en rekke tolkningsmuligheter. Den dramaturgiske forestillingsanalyse har en konkret

teaterforestilling som objekt, og konsentrerer seg om hvilke kunstneriske valg som er tatt. Dette målområdet omfatter også arbeid med teaterlitteratur og dramatikk for barn og unge, samt analyse og vurdering av teaterforestillinger.

Studentene skal kunne

- anvende dramaturgiske kunnskaper i vurdering av barne- og ungdomsteater
- foreta tekst- og forestillingsanalyse og vurdere sceniske virkemidler og skuespillerens arbeid i forhold til tekst og regikonsept
- drøfte den samfunnsmessige betydning av teaterforestillinger beregnet på barn eller unge
- gi kvalifisert tilbakemelding på andres forestillingsanalyser
- analysere og grunngi valg av teaterlitteratur for barn og unge.

DRAMATURGISK TEORI

I dag benyttes både klassiske og moderne dramaturgiske teorier og modeller på de fleste scener over hele verden. Målområdet fokuserer på kunnskap om dramaturgi, ulike dramaturgimodeller og dramaturgiske valgmuligheter som en drama-og teaterpedagog har til rådighet.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for dramaturgi og betydningen av dramaturgiske valg
- analysere og drøfte dramaturgiske valg, bruk av sentrale dramatiske virkemidler og de praktiske og tekniske sidene ved en teaterproduksjon
- drøfte innbyrdes forskjeller mellom aristoteliske, episke og simultane dramaturgimodeller
- gjøre rede for ulike dramaturgimodeller utviklet av teaterfornere, og knytte teoretiske kunnskaper om Brechts teorier og Stanislavskijs system til dramaarbeid
- vurdere teaterlitteratur og teaterforestillinger for barn, ungdom og voksne.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Arbeidet er konsentrert om praktisk utprøving av det teoretiske innholdet. Hovedvekten i studiet skal ligge på utvikling av større eller mindre regikonsept i grupper med praktisk eksemplifisering av enkeltscener.

En viktig del av undervisningen er å oppleve teaterforestillinger beregnet på barn og unge. Disse forestillingene skal være utgangspunkt for vurdering og drøfting gjerne i form av en skriftlig forestillingsanalyse.

Skriftlig dokumentasjon som regikonsept, rapport, prosess- og produktevaluering skal knyttes både til det praktiske og teoretiske arbeidet.

VURDERING

Eksamen skal omfatte både pedagogiske og kunstneriske sider ved faget.
Eksamensform fastsettes i fagplanene ved den enkelte institusjon i tråd med avsnitt 2.4.

Studiet vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.5 VALGEMNER

I grunnstudiet skal studentene tilegne seg grunnleggende faglige og fagdidaktiske forutsetninger for å undervise barn, unge og voksne i skole og frivillig opplæring. I andre studieår skal de kunne gå noe mer i dybden fagdidaktisk gjennom å velge mellom to alternative studieenheter med omfang 5 vekttall. Studiet i valgemnet må ses i nær sammenheng med kunstfagdidaktikk, grunnstudium og med praksisopplæring.

3.5.1 VALGEMNER I MUSIKK

(5 vekttall)

Avhengig av ønsket yrkesprofilering velger studentene i andre studieår ett valgemne, enten *musikkdidaktikk med vekt på grunnskolen* eller *musikkdidaktikk med vekt på instrumentalopplæring*.

MUSIKKDIDAKTIKK MED VEKT PÅ GRUNNSKOLEN

(5 vekttall)

Dette valgemnet skal gi en grunnleggende fagdidaktisk innføring i allmennfaget musikk. Det er aktuelt for studenter som ønsker å kvalifisere seg for å arbeide med musikk i grunnskole og frivillig grunnopplæring. Det legges størst vekt på å gi en innføring i undervisningsmetoder og arbeidsmåter som kan benyttes i forbindelse med aktivitetsformene musisere, danse, komponere og lytte med særlig vekt på grunnskolens ungdomstrinn.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Musikk i opplæringssystemet (1 vt)*
- *Lærestoff (1 vt)*
- *Metoder og arbeidsformer (3 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle et reflektert forhold til musikkpedagogiske oppgaver og utfordringer i et samordnet opplæringsystem
- utvikle didaktisk kompetanse slik at de kan legge til rette for, lede og vurdere musikalske læringsaktiviteter i skole

- tilegne seg undervisningsmetoder og arbeidsformer som er relevante i forhold til musikkfaget i skolen
- tilegne seg kunnskap om lærebøker og metodeverk og kunne tilpasse aktuelt lærestoff og repertoar til elevenes interesser, evner og forutsetninger.

Målområder

MUSIKK I OPPLÆRINGSSYSTEMET

Musikk inngår på alle nivå i opplæringssystemet, men med ulike mål og oppgaver. Lærere som underviser i musikk, må kjenne fagets rolle og funksjon i ulike deler av systemet. Målområdet er fokusert på refleksjon og kritisk tenking knyttet til faglige, pedagogiske og praktiske oppgaver knyttet til allmennfaget musikk.

Studentene skal kunne

- drøfte og vurdere aktuelle oppgaver og utfordringer i opplæring av musikk i et samordnet opplæringsystem
- planlegge, gjennomføre, vurdere og begrunne undervisning i musikk i samsvar med gjeldende læreplaner
- gjøre rede for psykomotoriske og lærings- og utviklingspsykologiske forutsetninger som er spesifikke for læring av musikk
- vurdere hvordan prinsippet om tilpasset opplæring kan realiseres i musikk, bl.a. ved differensiert opplæring i forhold til evner, interesser og kulturell bakgrunn
- identifisere vanlig forekommende lærevansker i musikk og vurdere aktuelle tiltak
- gjøre rede for hvordan samarbeid med andre kan bidra til et rikt musikkmiljø for elevene og vise evne til å gjennomføre slikt samarbeid i egen virksomhet.

LÆRESTOFF

Valg av lærestoff og refleksjon over og begrunnelse av slike valg står sentralt i pedagogisk arbeid. I dette målområdet er det lagt vekt på lærestoff og repertoarkunnskaper som er nødvendige for å drive en allsidig grunnopplæring i musikk.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for ulike musikkpedagogiske prinsipper for valg av lærestoff og kunne bruke disse prinsippene i eget arbeid
- vise fortrolighet med et variert sang-, samspill- og danserepertoar og kunne tilrettelegge dette for bruk i grunnskole og frivillig opplæring
- tilrettelegge og presentere et utvalgt, variert lyttrepertoar fra ulike tidsepoker, tradisjoner, sjangre og kulturer
- drøfte vurderingskriterier og analysere og vurdere aktuelle lærebøker og metodeverk i musikk.

METODER OG ARBEIDSFORMER

Målområdet omfatter undervisningsmetoder og andre arbeidsformer som benyttes i allmennfaget musikk i skole og frivillig opplæring. Mål og hovedmomenter i grunnskolens musikkfag bygger på aktivitetsformene musisere, danse, komponere og lytte. Målområdet fokuserer derfor spesielt på praktisk-metodiske oppgaver og utfordringer knyttet til disse aktivitetsformene.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for ulike musikkpedagogiske prinsipper for valg av arbeidsformer og kunne bruke disse prinsippene i egen virksomhet
- analysere og reflektere kritisk over ulike læringsaktiviteter og metodiske prinsipper knyttet til allmennfaget musikk
- gjøre rede for ulike musikkpedagogiske og metodiske systemer som er aktuelle med tanke på en allsidig grunnopplæring i musikk.
- bruke relevante undervisningsmetoder i arbeidet med sang og annen vokal aktivitet, og kunne redegjøre for typiske trekk ved barne- og ungdomsstemmen
- organisere, instruere og lede samspill- og danseaktiviteter
- bruke komposisjons- og improvisasjonsteknikker som fremmer skapende virksomhet og kreative uttrykksformer
- gjøre rede for og anvende ulike arbeidsformer og metoder innen lyttemetodikk
- gjøre rede for og drøfte ulike typer veiledning og vurdering i musikkundervisning, bl.a. vurdering med tanke på karakter.

MUSIKKDIDAKTIKK MED VEKT PÅ INSTRUMENTALOPPLÆRING

(5 vekttall)

Dette valgemnet er innrettet mot instrumentalpedagogisk virksomhet i grunnskole, i videregående opplæring, i musikk- og kulturskole og i frivillig opplæring. Det legges vekt på å gi en bred innføring i varierte undervisningsmetoder og andre arbeidsformer som kan nyttes på ulike nivå.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Musikk i opplæringssystemet (1 vt)*
- *Lærestoff (1 vt)*
- *Metoder og arbeidsformer (3 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle et reflektert forhold til musikkpedagogiske oppgaver og utfordringer i et samordnet opplæringsystem
- utvikle didaktisk kompetanse slik at de kan legge til rette for og lede musikalske læringsaktiviteter i frivillig opplæring
- tilegne seg undervisningsmetoder og arbeidsformer som er relevante i forhold til valgt yrkesprofil
- tilegne seg kunnskap om lærebøker og metodeverk og kunne tilpasse aktuelt lærestoff og repertoar til elevenes interesser, evner og forutsetninger.

Målområder

MUSIKK I OPPLÆRINGSSYSTEMET

Musikk inngår på alle nivå i opplæringssystemet, men med ulike mål og oppgaver. Lærere som underviser i musikk, må kjenne fagets rolle og funksjon i ulike deler av systemet. Målområdet er fokusert på refleksjon og kritisk tenking knyttet til faglige, pedagogiske og praktiske oppgaver knyttet til instrumentalopplæring.

Studentene skal kunne

- drøfte og vurdere aktuelle oppgaver og utfordringer i opplæring av musikk i et samordnet opplæringsystem
- planlegge, gjennomføre, vurdere og begrunne undervisning i musikk med vekt på instrumentalopplæring i samsvar med gjeldende læreplaner
- gjøre rede for psykomotoriske og lærings- og utviklingspsykologiske forutsetninger som er spesifikke for læring av musikk
- vurdere hvordan prinsippet om tilpasset opplæring kan realiseres i musikk, bl.a. ved differensiert opplæring i forhold til evner, interesser og kulturell bakgrunn
- identifisere vanlig forekommende lærevansker i musikk og vurdere aktuelle tiltak
- gjøre rede for hvordan samarbeid med andre kan bidra til et rikt musikkmiljø for elevene og vise evne til å gjennomføre slikt samarbeid i egen virksomhet.

LÆRESTOFF

Valg av lærestoff og refleksjon over og begrunnelse av slike valg står sentralt i pedagogisk arbeid. Målområdet omfatter studier av lærebøker, metodeverk og repertoar som er nødvendig for å drive en allsidig instrumentalopplæring.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for ulike musikkpedagogiske prinsipper for valg av lærestoff og kunne bruke disse prinsippene i eget arbeid
- vise fortrolighet med og legge til rette lærestoff for elever på ulike alderstrinn og med ulike interesser og forutsetninger og ulik kulturell bakgrunn
- drøfte vurderingskriterier og analysere og vurdere aktuelle lærebøker, metodeverk og relevant solo- og samspillrepertoar for instrumentet
- drøfte hvordan presentasjon og arbeid med lærestoffet har betydning for elevens musikalske utvikling.

METODER OG ARBEIDSFORMER

Målområdet omfatter undervisningsmetoder og andre arbeidsformer som nyttes innen instrumentalopplæring og ensembleinstruksjon. Det er viktig at læreren tar utgangspunkt i den klingende musikken og behersker metoder for å formidle lærestoffet både auditivt og visuelt.

Studentene skal kunne

- bruke varierte undervisningsmetoder og arbeidsformer i individualopplæring og gruppeundervisning, hvor lek, fantasi, utforskning, skaping, nyskaping og improvisasjon står sentralt
- gjøre rede for metoder for gehørspill og innlæring via notasjon
- gjøre rede for teorier om øving og kunne motivere og hjelpe elevene i deres øvingsarbeid
- gjøre rede for, analysere og vurdere musikkpedagogiske systemer og metoder
- gjøre rede for og drøfte ulike typer veiledning og vurdering i instrumentalopplæring, bl.a. vurdering med tanke på karakter
- gjøre rede for elevenes spilletekniske utvikling på instrumentet og metoder for å løse tekniske problemer
- reflektere over forholdet mellom elevenes musikalske utvikling og deres spilleferdigheter på instrumentet
- gjøre rede for instrumentets idiomatikk og hvilke utfordringer dette innebærer for samspill med andre typer av instrumenter.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Arbeidet bør foregå mye i grupper. Studiet må samordnes og integreres med grunnstudiet og de øvrige studiefagene. Studentene må være aktive og skaffe seg erfaring med praktisk-metodiske læringsaktiviteter, undervisningsmetoder, lærestoff og arbeidsformer som er relevante i forhold til den valgte yrkesprofil.

Studiet skal ha nær relasjon til praksis. De erfaringene som studentene får gjennom observasjoner og egne utprøvinger, skal danne utgangspunkt for refleksjoner, diskusjoner og søking etter relevant faglitteratur. Studentene skal skaffe seg trening i å formulere seg både muntlig og skriftlig om didaktiske problemstillinger.

VURDERING

Den enkelte høgskole fastsetter obligatoriske arbeidskrav som må være godkjent før studentene kan melde seg til eksamen. Eksamensform fastsettes i fagplanene ved den enkelte institusjon i tråd med avsnitt 2.4.

Begge studieenheterne vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.5.2 VALGEMNER I DANS

(5 vekttall)

Ut fra egne forutsetninger og ønsket yrkesprofil kan studentene med dans som hovedområde velge mellom to studieenheter, enten *koreografi med vekt på fagdidaktikk* eller *repertoar med vekt på fagdidaktikk*. Studieenheterne omfatter henholdsvis å skape og undervise dans eller å utøve og undervise dans for ulike målgrupper i frivillig opplæring og i skoleverket. I begge studieenheterne kan utdanningsinstitusjonen legge hovedvekt på fagdidaktikk knyttet til dans i grunnskolens ungdomstrinn og grunnkurs i musikk, dans og drama i videregående opplæring eller til videregående kurs 1 og 2.

KOREOGRAFI MED VEKT PÅ FAGDIDAKTIKK

(5 vekttall)

I dette valgemnet avgjør den enkelte utdanningsinstitusjon hvilken, eventuelt hvilke, danseformer det skal arbeides med.

Studieenheterne omfatter følgende målområder:

- *Skape dans (3 vt)*
- *Utøve dans (1 vt)*
- *Forstå dans (1 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle og innstudere egen koreografi for oppvisning for eller med elever med ulike forutsetninger
- utvikle kompetanse til å planlegge, gjennomføre og vurdere opplæring i dans i samsvar med gjeldende læreplaner
- tilegne seg dypere forståelse for og kunnskap om gjennomføring av koreografiske prosesser i arbeid med barn og unge
- tilegne seg forståelse for og kompetanse til å kunne formidle sammenhengen mellom å utøve og å skape dans
- tilegne seg forutsetninger for å formidle koreografens håndverk til elever
- utvikle forståelse for ulike elevers forutsetninger for å tilegne seg dans.

Målområder

SKAPE DANS

Både fortellende og abstrakt dans inngår i dette målområdet og viser dansens mangfold. Arbeidet med målområdet gir anledning til å utvikle evne til å skape dans med og for elever til framvisning i ulike sammenhenger, både i skole og i frivillig opplæring.

Studentene skal kunne

- skape dans i en, eventuelt i flere danseformer med utgangspunkt i god teoretisk og praktisk kunnskap om disse danseformene
- anvende ulike koreografiske prosesser i arbeid med å skape dans for ulike aldersgrupper og kunne dokumentere dette, f.eks. ved loggskrivning
- skape dans med fortellende elementer og elementer med ren dans
- innstudere egne danser og analysere og drøfte egen kunstpedagogisk praksis
- analysere og reflektere over ulike arbeidsformer knyttet til undervisning av koreografi for elever med ulike læreforutsetninger
- anvende kunnskaper om kreativitet og kreative prosesser i arbeid med å engasjere elevene i den koreografiske prosessen
- vurdere hvordan en kan veilede elever til å ta ansvar for egen læring i den koreografiske prosessen
- drøfte valg av musikk til egne koreografiske arbeider og kunne beskrive og anvende de mest aktuelle av teaterets virkemidler.

UTØVE DANS

Dette målområdet omfatter ulike danseformer og stiler. En reflektert forståelse for dansens form og innhold avspeiler seg i den danseriske utøvelsen. Å tilpasse valgte danseformer og stiler til undervisning i ulike sammenhenger og for ulike aldersgrupper blir fokusert.

Studentene skal kunne

- danse og få fram det karakteristiske ved form og uttrykk i valgte danseformer og stiler
- vise evne og åpenhet til å utforske nye dansespråk
- gjøre rede for danserens funksjon i en koreografisk prosess og benytte denne kunnskapen i skapende arbeid med barn og ungdom
- vurdere valgte danseformer og stiler for undervisning for ulike målgrupper
- formulere og drøfte estetiske problemstillinger i forhold til utøvelse av dansekunst.

FORSTÅ DANS

Målområdet er nært knyttet til målområdet *skape dans*. Det er lagt vekt på hvordan formgivning av dansen kan utvikle forståelse av sammenhengen mellom idé og formidling. Undervisning i koreografi krever kjennskap til og erfaring med den skapende prosessen.

Studentene skal kunne

- identifisere danseverk fra forskjellige epoker og forskjellige koreografer innenfor de aktuelle danseformene

- vurdere og sammenligne valgte danseformer og stiler
- gjøre rede for karakteristika ved form og uttrykk i valgte danseformer og stiler og kunne benytte dette til undervisning av barn og ungdom
- drøfte ulike didaktiske problemstillinger i forhold til å undervise i koreografi i samsvar med læreplanverket og tilpasset elever med ulik bakgrunn
- anvende enkel notasjon i eget arbeid med koreografi.

REPERTOAR MED VEKT PÅ FAGDIDAKTIKK

(5 vekttall)

Eksempler på danseformer i dette valgemnet er moderne dans, klassisk ballett, jazzdans, folkedans, historisk dans og dans fra andre kulturer. Arbeid med innstudering av ulike danser kan gi innsikt i ulike danseformer og dansestiler, samt gi kunnskap om den koreografiske prosessen. Det er lagt vekt på hvordan man kan innstudere dans med elever med ulike læreforutsetninger.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Utøve og gjenskape dans (3 vt)*
- *Forstå dans (1 vt)*
- *Lede og innstudere dans (1 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg et utvidet danserepertoar og kompetanse til å tilpasse dette til opplæring av elever med ulike forutsetninger og ulik interesse for dans
- videreutvikle sine ferdigheter i å improvisere og utøve dans og anvende disse ferdighetene i arbeid med barn og ungdom
- utvide sine utøvende erfaringer for å kunne utvikle egen danseundervisning
- utvikle kompetanse til å planlegge, gjennomføre og vurdere opplæring i dans i samsvar med gjeldende læreplaner
- utvikle forståelse for ulike elevers forutsetninger for å tilegne seg dans
- utvikle forståelse for valgt(e) danseform(er) og den kulturelle sammenheng de står i.

Målområder

UTØVE OG GJENSKAPE DANS

I dette målområdet er det lagt vekt på at studentene skal mestre valgte danseformer. Framføring av et enkelt repertoar og kunnskap om anerkjente danseverk kan gi

forutsetninger for å forstå røttene til dans i egen samtid. Arbeid med nytt koreografisk materiale kan utfordre egne konvensjoner.

Studentene skal kunne

- framføre et enkelt, men variert repertoar innen minst en danseform
- vise utdrag fra og gjøre rede for anerkjente danser eller danseverk
- tolke danseverk og formidle dansens idé og kunne hjelpe elever med ulike forutsetninger til å formidle dans
- vise forståelse for en koreografisk form gjennom improvisasjon over en koreografisk idé
- beherske karakteristiske bevegelsesmåter i valgt(e) danseform(er)
- vise forståelse og respekt for dansens opprinnelse og form gjennom egen framføring av folkedans, historisk dans eller dans fra andre kulturer
- vurdere sin danseutøvelse i forhold til menneskesyn og hvordan en kan skape gode holdninger gjennom sin undervisning.

FORSTÅ DANS

Dette målområdet skal gi muligheter til å fordype seg i enkelte danseformer og dansestiler. Det er nær sammenheng mellom kunnskap om, forståelse av en dans og evnen til å utøve den.

Studentene skal kunne

- identifisere danser og danseverk fra forskjellige epoker eller fra forskjellige koreografer innenfor de aktuelle danseformene
- vurdere og sammenligne valgte danseformer og stiler og drøfte disse i en kulturell kontekst
- formulere og drøfte estetiske problemstillinger i forhold til utøvelse av dansekunst og kunne formulere disse sammen med elever med ulike forutsetninger
- gjøre rede for viktige endringer som har skjedd i folkedans, historisk dans og dans fra andre kulturer eller i den enkelte dansen over tid
- analysere og demonstrere hvordan ulike musikkformer påvirker danseuttrykket
- gjøre rede for ulike metoder for å tilegne seg et repertoar
- analysere ulike danseformer og stiler og kunne anvende analysen i utvikling av undervisningsopplegg for elever i ulik alder og med ulike forutsetninger og i samsvar med gjeldende læreplaner.

LEDE OG INNSTUDERE DANS

Dette målområdet tar for seg innstudering av ulike danseformer og stiler. Det gir innsikt i den skapende prosessen det er for en danser å gi danserisk form til en koreografisk idé. En grundig forståelse for den enkelte danseform gir et godt grunnlag til å undervise ulike målgrupper i den/de aktuelle danseformer.

Studentene skal kunne

- vurdere valgte danser eller danseformer og stiler for undervisning i ulike målgrupper

- innstudere danser på en inspirerende og effektiv måte med ulike målgrupper og analysere og drøfte egen kunstpedagogisk praksis
- gjøre rede for ulike didaktiske problemstillinger knyttet til innstudering av dans til elever i frivillig opplæring, i videregående opplæring eller i grunnskolen
- analysere og reflektere over ulike metodiske prinsipper knyttet til undervisning av dans for ulike målgrupper
- anvende kunnskaper om kreative prosesser i arbeid med å engasjere elever i en koreografisk eller danserisk idé
- vurdere hvordan en kan veilede elever på ulike klassetrinn til å ta ansvar for egen læring av dans
- anvende enkel notasjon i eget arbeid med å innstudere og undervise dans.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

I valgemnene kan den enkelte utdanningsinstitusjon ut fra egne ressurser og studentenes forutsetninger vurdere om det skal arbeides med en eller flere danseformer. Avgjørelsen bør tas i samråd med studentene.

Studiet skal legges opp som en vekselvirkning mellom teori og praktisk utprøving. Studentene skal få individuell veiledning og skal selv være med å veilede medstudenters arbeid.

Begge valgemnene må organiseres i nær sammenheng med praksisopplæringen og med kunstfagdidaktikk. Institusjonene må legge vekt på at arbeid med valgemnene kan konkretiseres i praktisk arbeid med barn og unge.

I koreografi med vekt på fagdidaktikk skal studentene dokumentere sitt arbeid gjennom en individuell portefølje som inneholder obligatoriske oppgaver og logg med nedtegnelser av sentrale faser i koreografi og innstudering av dansene.

I repertoar med vekt på fagdidaktikk skal studentene dokumentere sitt arbeid gjennom en individuell portefølje som inneholder obligatoriske oppgaver og logg med nedtegnelser om egen danserisk utvikling og tilegnelse av repertoar samt, om mulig, egne forsøk på innstudering av danser med elever i praksis.

VURDERING

Studentenes portefølje skal være fullført og godkjent før de kan framstille seg til eksamen.

I begge studieenheter skal eksamen være en individuell praktisk-teoretisk oppgave med vekt på fagdidaktikk som vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.5.3 VALGEMNER I DRAMA

(5 vekttall)

Ut fra egne forutsetninger og ønsket yrkesprofil kan studentene med drama som hovedområde velge mellom to studieenheter, enten *dramadidaktikk med vekt på grunnskolen* eller *dramadidaktikk med vekt på frivillig kulturarbeid*.

DRAMADIDAKTIKK MED VEKT PÅ GRUNNSKOLEN

(5 vekttall)

Skapende virksomhet og kreative uttrykksformer har en sentral plass i grunnskolen. Drama har ikke status som obligatorisk fag, men opplevelse av og kunnskap om drama og teater går inn i mange fag. Dette valgemnet fokuserer på drama som uttrykksform og arbeidsmåte i alle grunnskolens fag, og på hvordan drama kan inngå i tverrfaglig arbeid, tema- og prosjektorganisert arbeid og i skolens og elevenes valg.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Praktisk arbeid (2 vt)*
- *Didaktisk analyse (1 vt)*
- *Didaktisk teori (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- videreutvikle sin kompetanse i å planlegge, gjennomføre og vurdere dramaopplæring i grunnskolen, med særlig vekt på ungdomstrinnet
- videreutvikle evnen til å sette igang undersøkelsesprosesser og se dramafagets muligheter i ulike typer prosjektrelatert undervisning
- utvikle evnen til å analysere dramaforløp med utgangspunkt i didaktisk tenkning
- utvikle innsikt i og forståelse for dramafagets kunstdidaktiske plattform.

Målområder

PRAKTISK ARBEID

I dette målområdet er det lagt vekt på pedagogisk ferdighet og innsikt i dramaarbeid særlig knyttet til ungdomstrinnet. Å skape konteksten for et dramaforløp og sette igang undersøkelsesprosesser står sentralt arbeidet. Det fokuseres på utprøving av større eller mindre dramaforløp.

Studentene skal kunne

- anvende og gjøre rede for bruk av dramatiske uttrykksformer for å utforske etiske og estetiske sider ved et lærestoff
- sette igang, lede og vurdere en faglig undersøkelsesprosess med arbeids- og uttrykksformer som er forankret i drama
- planlegge, organisere og vurdere dramaforløp tilpasset både ulike fag eller tema og elevenes forutsetninger
- gjennomføre et prosjekt i samarbeid med andre lærere
- drøfte bruk av prinsippet om tilpasset opplæring i drama og kunne observere elever og vurdere hvordan en kan ta vare på den enkelte elevs behov for beskyttelse og trygghet
- benytte ulike strukturer i spill og dramaforløp som er knyttet til forskjellige fag og tema, og anvende ulike spørreteknikker og forhandlingsteknikker i dramaforløp.

DIDAKTISK ANALYSE

En dramapedagog må kunne analysere dramaundervisning i forhold til dramafaglig innhold, elev- og lærerperspektivet og gjeldende læreplaner. I dette målområdet vil utgangspunktet for analyse være større eller mindre dramaprojekter som er gjennomført eller skal gjennomføres i grunnskolen.

Studentene skal kunne

- analysere hvordan en kan utfordre elevene til å prøve ut og vurdere ulike spilløsninger
- identifisere, kommentere og analysere dramatiske elementer i rollespill
- analysere og velge uttrykksformer og teatrale virkemidler som stimulerer elevenes estetiske sans og som samsvarer med lærestoffets innhold
- analysere lærerstil, lærerholdninger og lærerens og elevenes rolle i dramaarbeid, og vurdere drama som uttrykks- og arbeidsform i ulike prosjektrelaterte arbeidsmåter
- analysere bruk av ulike dramakonvensjoner i undersøkelsesprosesser.

DIDAKTISK TEORI

Målområdet omfatter dramafaglige emner og uttrykksformer som er vektlagt på ulike trinn i grunnskolen. Det fokuseres på analyser av og refleksjoner over velegnede tilnæringsmåter i arbeid med drama i skolens fag.

Studentene skal kunne

- drøfte drama i skolens fag sett i forhold til pedagogiske teorier, didaktiske problemstillinger særlig knyttet til læreplanverket for ungdomstrinnet
- vurdere ut fra både etiske og estetiske kriterier hvordan dramaforløp kan brukes i grunnskolens fag, i tema- og prosjektorganisert opplæring og i fellesaktiviteter
- forankre eget praksisarbeid i teori og reflektere over praktiske dramaerfaringer med barn og unge
- gjøre greie for sentrale trekk ved barn og unges muligheter for dramafaglig utvikling og drøfte drama og teater sin plass i ungdomskulturen
- gjøre rede for dramateori i flerfaglig arbeid og i tema- og prosjektarbeid
- identifisere og drøfte overordnede valg for tilpasset dramaundervisning.

DRAMADIDAKTIKK MED VEKT PÅ FRIVILLIG KULTURARBEID

(5 vekttall)

Frivillig opplæring i drama og teater finnes innen skolefritidsordninger, musikk- og kulturskoler og organisasjoner innen amatørteatervirksomheten. Dette valgemnet vektlegger yrkesferdigheter som er relevante i forhold til arbeid med drama og teater i det frivillige kulturliv. Tilrettelegging og gjennomføring av drama- og teaterarbeid med barn og unge i frivillig kulturarbeid står sentralt.

Studiet omfatter følgende målområder:

- *Drama og teater med barn og unge (3 vt)*
- *Samarbeid i nærmiljøet (1 vt)*
- *Utadrettet virksomhet (1 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg kunnskaper om betydningen av lek og improvisasjon i teaterarbeid med barn og unge
- utvikle evnen til å starte, gjennomføre og vurdere skapende teaterprosesser med barn og unge ut fra deltakernes forutsetninger og interesser
- utdype sine kunnskaper om teaterlitteratur og dramatikk som egner seg for barn og unge
- tilegne seg kunnskaper om samarbeidsmuligheter mellom kommunale institusjoner og organisasjoner i det frivillige kulturliv.

Målområder

DRAMA OG TEATER MED BARN OG UNGE

Barn og unges mulighet til å engasjere seg i drama- og teaterarbeid på fritiden er avhengig av ledere som kan tilrettelegge skapende prosesser med utgangspunkt i deltakernes interesser og forutsetninger. Målområdet omfatter utforskning av hvordan enkle dramatiseringer og teaterforestillinger med barn og unge kan tilrettelegges og gjennomføres i frivillig undervisning.

Studentene skal kunne

- anvende lek og improvisasjon som element i stykkeproduksjon og ved framføring
- anvende og vurdere bruk av ulike dramakonvensjoner i undersøkelsesprosesser, og gjøre rede for og benytte ulike metoder som er utviklet i forbindelse med barneteater

- ivareta likestillingsaspektet i dramaarbeidet
- bruke stoff for dramatisering som tar utgangspunkt både i barn og unges erfaringer og opplevelser og i aktuelt stoff fra kulturarven
- gjøre bevisste valg i forhold til teaterstykker og bruke teaterformer tilpasset barn og unge med ulike forutsetninger og kunne ta hensyn til ulik kulturell bakgrunn
- planlegge, tilrettelegge og gjennomføre en teaterproduksjon med barn og unge samt analysere og vurdere prosess og produkt.

SAMARBEID I NÆRMILJØET

Et rikt kulturliv i nærmiljøet er avhengig av samarbeid mellom aktørene i feltet. Utvikling av gode samarbeidsformer mellom skole- og kultursektor vil styrke både skolen som kulturinstitusjon og det frivillige kulturliv som del av oppvekstmiljøet for barn og unge.

Studentene skal kunne

- drøfte skole- og kulturpolitikk med vekt på musikk- og kulturskolers betydning i lokalmiljøet, og kunne drøfte skolen som kulturinstitusjon i forbindelse med drama og teater
- drøfte muligheter for samarbeid mellom ulike grupper i musikk- og kulturskole, skolefritidsordning, grunnskole, videregående opplæring og amatørteatergrupper
- samarbeide med organisasjoner og kommunale organer og sette i gang utviklingsarbeid innen drama og teater.

UTADRETTET VIRKSOMHET

Nærmiljøet har ofte kvaliteter som kan være et godt utgangspunkt for barn og unges drama- og teaterarbeid. Det frivillige kulturliv kan skape felles møtesteder og være en berikelse for ulike grupper barn, unge og voksne. Dette kan medvirke til økt kontakt mellom generasjoner.

Studentene skal kunne

- bruke aktuelle tema og problemstillinger fra barn og unges lokalmiljø som utgangspunkt for teaterarbeid
- legge til rette for at barn og unge får formidle teater i sitt nærmiljø
- legge til rette for teaterprosjekt der generasjoner i lokalmiljøet kan samarbeide
- gjøre rede for hvordan ressurser i et lokalmiljø kan være til støtte og berikelse for teaterarbeid i frivillig kulturarbeid.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

I *dramadidaktikk med vekt på grunnskolen* skal studentene arbeide med dramaforløp knyttet til gitte emner primært i ungdomstrinnets fag. Forløpene prøves ut på medstudenter og vurderes og bearbeides før de gjennomføres i praksis.

I dramadidaktikk med vekt på frivillig kulturarbeid bør det faglige og didaktiske teoristoffet ha nær sammenheng til studentenes praktiske arbeid i skolefritidsordning, musikk- og kulturskoler eller i lokalmiljøet. Store deler av studiet skal være samlet omkring prosjektperioder, der studentene samarbeider i grupper om å utforske hvordan mindre dramatiseringer og/eller en teaterforestilling kan tilrettelegges og gjennomføres i frivillig opplæring.

Studentenes arbeid kan være knyttet opp mot observasjon og praktisk undervisning på det aktuelle praksisstedet. Studentene skal levere en rapport som er knyttet til den praktiske utprøvingen.

VURDERING

Fagplanen kan beskrive obligatoriske arbeidskrav som må være godkjent før studentene kan melde seg til eksamen.

Begge studieenheter avsluttes med en individuell skriftlig eksamen som vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.6 TVERRFAGLIG ARBEID MED MUSIKK, DANS OG DRAMA

(5 vekttall)

INNLEDNING

Studiet tverrfaglig arbeid med musikk, dans og drama har en sammenbindende funksjon i faglærerutdanningen og er obligatorisk for studenter med alle tre faglige hovedområder. Studiet ligger i tredje studieår og omfatter en tverrfaglig innføring på to av fagområdene (1+1vt), samt tema- og prosjektarbeid med musikk, dans og drama (3vt).

Opplæringen i skoleverket vektlegger gjennom hele skoleløpet tverrfaglig arbeid, både i den daglige undervisningen og i perioder med tema- og prosjektarbeid. Også i musikk- og kulturskoler og annen frivillig opplæring er virksomheten ofte prosjektbasert. Innen kunstnerisk virksomhet blir uttrykksformene musikk, dans og drama stadig integrert. Dette medfører at innføring i tverrfaglig arbeid blir særlig naturlig og viktig i faglærerutdanningen i musikk, dans og drama. På alle trinn i opplæringssystemet kan også en samvirkning av disse uttrykksformene i ulike pedagogiske og kunstneriske opplegg, forsterke elevenes opplevelse og læring.

Den tverrfaglige innføringen tar sitt utgangspunkt i en faglig og didaktisk basiskunnskap som kan gi utvidet kunstfaglig innsikt og danne grunnlag for et fruktbart samarbeid i møtepunktet mellom de tre fagene. I målområdet tema- og prosjektarbeid er det en fordel at studenter med ulike hovedområder kan arbeide sammen.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Innføringskurs i musikk (1 vt)*
- *Innføringskurs i dans (1 vt)*
- *Innføringskurs i drama (1 vt)*
- *Tema- og prosjektarbeid med musikk, dans og drama (3 vt)*

Studentene skal gjennomføre de to innføringskursene som ikke er dekket av deres eget hovedområde.

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle kunnskap om og erfaring med de enkelte fagenes fundament og særpreg, slik at de kan legge til rette for fruktbar integrering der så vel fagenes integritet som slektskap blir utnyttet og ivaretatt

- tilegne seg kunnskap om og praksis i prosjektarbeidsformen slik at de kan planlegge, gjennomføre og vurdere prosjektarbeid som arbeidsform i utvikling av elevens helhetlige kompetanse
- tilegne seg innsikt i sin yrkesfunksjon som del av et bredere faglig fellesskap der kollegabasert samarbeid, tverrfaglige perspektiver og tema- og prosjektarbeid innenfor fagene musikk, dans og drama er sentrale forutsetninger.

Målområder

INNFØRINGSKURS I MUSIKK

Studiet tar sitt utgangspunkt i en grunnleggende praktisk utøvende og fagdidaktisk innføring i musikk som undervisningsfag, både i skole og frivillig opplæring.

Studentene skal kunne

- delta i enkel musisering og lage enkelt akkompagnement ved improvisert og strukturert bruk av kroppens instrumentarium, rytmeinstrumenter og andre aktuelle tradisjonelle og digitale instrumenter
- gjøre rede for musikkens grunnelementer og musikkens rolle som uttrykksform og aktivitet i barne- og ungdomskulturen, og i skoleverkets læreplaner
- oppfatte musikkens rytme, form, dynamikk, sjanger og historiske stilart, og utnytte denne kunnskapen ved bruk av musikk i tverrfaglig undervisning og prosjektorganisert opplæring
- stimulere barn og unges rytmefølelse, opplevelse- og uttrykksmuligheter ved bruk av sang, samspill og aktiv lytting til musikk.

INNFØRINGSKURS I DANS

Studiet tar sitt utgangspunkt i en grunnleggende praktisk utøvende og fagdidaktisk innføring i dans som fag og undervisningsområde, både i skole og frivillig opplæring.

Studentene skal kunne

- delta i ulike danseaktiviteter og lage små koreografier og danser ved improvisert og strukturert bruk av kroppens bevegelser, og beherske et repertoar av enkle samværsdanser
- gjøre rede for dansens grunnelementer og dansens rolle som uttrykksform og aktivitet i barne- og ungdomskulturen, og i skoleverkets læreplaner
- oppfatte dansens rytme, form, dynamikk, sjanger og historiske stilart, og utnytte kunnskapen ved bruk av dans i tverrfaglig undervisning og prosjektorganisert opplæring
- stimulere barn og unges evne til å utøve, skape og observere dans.

INNFØRINGSKURS I DRAMA

Studiet tar sitt utgangspunkt i en grunnleggende praktisk utøvende og fagdidaktisk innføring i drama som fag, metode og arbeidsmåte, både i skole og frivillig opplæring.

Studentene skal kunne

- delta i spillaktiviteter og arbeid med sentrale uttrykksformer i drama, og lage egne forløp ved improvisert og strukturert bruk av kropp og stemme
- gjøre rede for læreplaner og det faglige fundament for drama som undervisningsmetode i skole og frivillig opplæring, identifisere barns dramatiske lek og se sammenheng mellom lek, drama og teater
- kjenne til grunnelementene i dramatisk fiksjon, dramaturgiske og sceniske virkemidler og utnytte kunnskapen ved bruk av drama og teater i tverrfaglig undervisning og prosjektorganisert opplæring
- stimulere barn og unges evne til å delta i, skape og observere drama og teater.

TEMA- OG PROSJEKTARBEID MED MUSIKK, DANS OG DRAMA

Kunnskap om og erfaring med tema- og prosjektorganisert opplæring der musikk, dans og drama kombineres, er viktig for at slik organisert opplæring kan bli en kilde til utvikling og læring på alle nivå i opplæringssystemet. Tverrfaglig prosjektarbeid kan f.eks. ta utgangspunkt i et tema eller en problemstilling som utforskes og fremstilles gjennom musikk, dans og drama. Arbeid med ulike kunstneriske uttrykksformer kan også være starten på et fellesprosjekt.

Studentene skal kunne

- uttrykke seg med musikk, stemme og bevegelser i improviserte sekvenser og beherske enkle strategier for å utvikle og strukturere et improvisasjonsmateriale
- gjøre rede for tema- og prosjektorganisert opplæring som arbeidsform og ha oversikt over den rolle tverrfaglig tema- og prosjektarbeid har i ulike deler av opplæringssystemet
- legge til rette så utforming og valg av tema for tverrfaglig arbeid er tilpasset elevenes alder, interesser og forutsetninger, samt har aktualitet i tid og miljø
- formidle sitt engasjement gjennom musikk, dans og drama og benytte metoder som har til hensikt å stimulere og forløse barn og unges evne til å engasjere seg følelsesmessig, intellektuelt og sosialt om et tema
- samarbeide i team om å planlegge, gjennomføre og vurdere tverrfaglig opplæring med musikk, dans og drama der uttrykksformene samvirker og utfyller hverandre
- vurdere og benytte noen aktuelle sceniske hjelpemidler
- samarbeide om å utvikle og innøve en scenisk produksjon med musikk, dans, drama fra idéplan til kunstnerisk produkt, og kunne organisere, vise og evaluere en forestilling.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

I innføringskursene kan noe av studiet være jevnt fordelt gjennom året, mens andre disipliner blir organisert i konsentrerte perioder. Dette avhenger av fagdisiplinens ulike behov for regelmessig øving og modning over tid.

Studiet i tema- og prosjektarbeid med musikk, dans og drama forgår hovedsakelig prosjektorganisert og i nært samspill med utprøving i praksis. Studentene skal både

skape, fremføre og evaluere egne integreringsprodukt, og planlegge og gjennomføre tverrfaglige opplegg med barn og unge som del av praksis. Der det er mulig bør studenter med ulike hovedområder arbeide sammen i studiet, og som lærerteam planlegge og gjennomføre et antall mindre tverrfaglige undervisningsopplegg i praksis. Som avslutning på tema- og prosjektarbeidet gjennomføres et mer omfattende formidlingsprosjekt med musikk, dans og drama, fra idéplan til ferdig kunstnerisk produkt, og med utarbeiding av prosjektbeskrivelse og journal fra planleggingsperioden.

Den enkelte høgskole bør utarbeide en årsplan for tverrfaglig arbeid, der undervisning og veiledning i enkeltdisiplinene blir samordnet med perioder med tema- og prosjektarbeid og utprøving i ulike former for praksis. Dersom høgskolen bare gir tilbud på ett av hovedområdene i faglærerutdanningen, er det ønskelig med samarbeid på tvers av høgskoler i tema- og prosjektarbeid, der det lar seg gjennomføre.

VURDERING

De to innføringskursene vurderes med obligatoriske interne forprøver som studentene må ha bestått for å kunne gå opp til eksamen.

Tema- og prosjektarbeid sluttføres med eksamen. Den består av et tverrfaglig formidlingsprosjekt gjennomført som gruppearbeid fra idéplan til kunstnerisk produkt. Den enkelte student må kunne identifisere og dokumentere et individuelt bidrag til prosjektet.

Tverrfaglig arbeid med musikk, dans og drama vurderes etter skalaen bestått/ikke bestått.

3.7 FORDYPNINGSFAG

Med utgangspunkt i grunnstudiet er det opp til den enkelte institusjon å tilby fordypningsfag i tredje studieår. Følgende rammeplaner er eksempler på slike fordypningsfag, jf. avsnitt 3.9.

3.7.1 FOR STUDENTER MED MUSIKK SOM HOVEDOMRÅDE

MUSIKKUTØVING

(10 vekttall)

Studieenheten bygger direkte på arbeidet med ett hovedinstrument i *musikkutøving* i grunnstudiet i musikk. Den inngår som fordypning i tredje studieår, men kan også tas som videreutdanning for studenter som har fullført grunnstudium i musikk med vekt på ett instrument eller har tilsvarende kompetanse.

Studieenheten omfatter målområdene:

- *Hovedinstrument (8 vt)*
- *Ensemble (1 vt)*
- *Repertoarkunnskap (1 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg utøvende ferdigheter på ett hovedinstrument i solo og samspill
- tilegne seg metoder og arbeidsformer som fremmer egen faglig utvikling også etter fullført grunnstudium
- skaffe seg oversikt over et variert og allsidig solo- og samspillrepertoar og ferdighet i å framføre et utvalg av dette
- videreutvikle sin kunnskap om arbeidsfysiologi og kroppens fysiologiske egenskaper for å forebygge belastningsskader hos seg selv og sine elever
- tilegne seg fagdidaktisk kompetanse for tilrettelegging og refleksjon over instrumentalundervisning og drøfting av fagfeltets oppgaver i skole, kultur og samfunn.

Målområder

HOVEDINSTRUMENT

Dette målområdet omfatter fordypning på ett hovedinstrument. Fordypningen går både på den musikalske og motoriske modning og på bevisstgjøring av det selvstendige aspektet i utøving av musikk. Målområdet fokuserer på å oppfatte finere nyanser i musikalsk uttrykk og klang og på arbeid med å realisere en selvstendig indre forestilling om musikk. Å oppnå et stadig høgre utøvende nivå krever gjentakelse av i prinsippet de samme momentene år etter år med dypere og dypere oppmerksomhet og konsentrasjon.

Studentene skal kunne

- framføre et repertoar med norsk og utenlandsk musikk i ulike sjangre fra vår egen tid og fra musikkhistoriske epoker som er relevant for instrumentet
- gjennom egen utøving dokumentere et selvstendig kunstnerisk uttrykk
- formidle musikk som er tilpasset barn, unge og voksne og vurdere hvordan formidlingen kan forberedes, gjennomføres og bearbeides
- dokumentere forståelse for prestasjonsforberedelse og sceneopptreden gjennom konsertering
- beherske et allsidig repertoar og tilrettelegge dette for musikkformidling og undervisning i videregående opplæring og i frivillig opplæring
- beskrive ergonomiske prinsipper i instrumentalutøving og bruke disse i egen instrumentalutøving og i opplæringsvirksomhet.

ENSEMBLE

Spill i ensemble er en sentral del av all musikkutfoldelse i musikkopplæringen i skole og frivillig musikkliv. Utfoldelse i samspill bevisstgjør for den enkelte hvor viktig samhandlingens kunst er. Dette målområdet omfatter arbeid med samspill både i form av musikk for kammergrupper, orkester og kor. Studentene deltar i ensembler som er relevante for hovedinstrumentet.

Studentene skal kunne

- dokumentere forståelse for musikkens kommunikative egenskaper og samhandlingens betydning for det musikalske uttrykk og resultat gjennom å delta i ulike samspillsituasjoner
- framføre et repertoar for ensembler som er relevante for hovedinstrumentet
- oppfatte samspill og samspillprosesser og analysere dette i forhold til å delta i og å lede et ensemble
- akkompagnere dersom hovedinstrument også er et akkompagnerende instrument.

REPERTOARKUNNSKAP

Gjennom arbeidet med sitt hovedinstrument lærer studentene en del av repertoaret for sitt instrument godt å kjenne. I dette målområdet skal studentene arbeide med å utvide sin kjennskap til repertoar utover det.

Studentene skal kunne

- kjenne til et variert repertoar utenom sitt aktive repertoar for instrumentet og kunne dokumentere sin viten om dette bl.a. gjennom å beskrive og i noen tilfeller kunne gi eksempler på utdrag av dette
- gjøre rede for repertoarets anvendelsesmuligheter.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Det krever lang tid å tilegne seg den motorikk og den modning som kreves for å innfri det høge nivået i utøverdisipliner som er nødvendig for å realisere et selvstendig musikalsk og kunstnerisk uttrykk. I dette arbeidet må også arbeidsfysiologi og gode arbeidsmåter vies oppmerksomhet. Studieenheten skal derfor gå over hele studieåret.

Gjennom lytting og henvisninger skal studentene utvide sin repertoarkunnskap utover det repertoar de arbeider aktivt med.

En vesentlig del av undervisningen bør foregå individuelt, men også i interpretasjonsgrupper, klasser, seminarer og kurs med gjestende kunstnere og pedagoger er aktuelle organiseringsformer. Arbeid med profesjonell repetitør i innøvingsprosess og utøvende virksomhet er ofte nødvendig for at studentene skal kunne oppleve verkets helhet.

I alle målområder må fagdidaktiske elementer integreres og knyttes til de praktiske metodene som der anvendes. Arbeidet skal sees i sammenheng med praksisopplæringen og studentenes observasjon av fagets praksis i skoleverket og andre pedagogiske miljø for barn, unge og voksne.

Studentenes framføring av repertoar skal foregå både på skolekonserter, huskonserter og i andre musikkformidlingssituasjoner og produksjoner av konserter som involverer barn, unge og voksne. Studentene skal produsere konserter med profesjonell hjelp i planlegging, gjennomføring og evaluering av konsertene. I arbeid med prestasjonsforberedelse og sceneopptreden skal det legges vekt på musikkpersepsjon og musikalsk kommunikasjon.

VURDERING

Studentene må ha fått godkjent en skriftlig eller muntlig oppgave i repertoarkunnskap og fagdidaktikk før de kan framstille seg til eksamen.

Eksamen omfatter framføring av et nærmere bestemt eksamensrepertoar.

MUSIKKUNNSKAP

(10 vekttall)

Studiet kan inngå som fordypningsenhet i tredje år i faglærerutdanningen eller benyttes som videreutdanningsenhet. Det bygger på de tre målområdene *musikkhistorie og analyse, komponering og arrangering* og *lytting og gehørtrening* i *grunnstudium i musikk* i faglærerutdanning, eller tilsvarende kompetanse. Studieneheten sikter primært mot fordypning knyttet til opplæring i de musikkteoretiske disiplinene *lytting/gehørtrening, arrangering/komponering* og *musikkhistorie* i videregående opplæring og aktivitetene *komponere* og *lytte på ungdomstrinnet*.

Studiet omfatter følgende målområder som må ses i sammenheng:

- *Komponering og arrangering (4 vt)*
- *Lytting og gehørtrening (3 vt)*
- *Musikkhistorie og analyse (3 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- videreutvikle sine ferdigheter i komponering, arrangering og notasjonsforståelse
- videreutvikle sin musikkhistoriske innsikt og evne til å benytte ulike analysemetoder
- tilegne seg kunnskap om hvordan de kan undervise i de aktuelle disiplinene i samsvar med læreplanene i grunnskolen og i videregående opplæring
- utvikle fagdidaktisk innsikt slik at de kan legge til rette for og inspirere elever til å utvikle sine iboende evner i de aktuelle fagene
- tilegne seg grunnlag for å planlegge og gjennomføre undervisning på kort og lang sikt, sette realistiske mål for elevene og hjelpe dem til å nå disse målene
- utvikle egne evner til kreativitet, fantasi og frodighet i arbeidet med lærestoffet sammen med elevene.

Målområder

KOMPONERING OG ARRANGERING

For å kunne undervise i komponering og arrangering trengs det inngående kjennskap til musikkens oppbygning og virkemåte i ulike stilarter og sjangre. Det kreves både kunnskap om satsteknikk, om instrument og ensembler og praktisk erfaring med musikkens ulike virkemidler. Den som skal undervise i faget, må selv kunne komponere og arrangere samt kunne veilede elevene i deres komponering.

Studentene skal kunne

- beherske ulike satsteknikker

- arrangere for ulike besetninger
- vise kreativitet i egne komposisjoner og arrangementer
- gjøre rede for satsteknikker fra ulike stilepoker og sjangre og selv lage satser i ulike stilarter
- veilede og inspirere elever til komponering og arrangering
- planlegge og gjennomføre undervisning i arrangering og komponering innen ulike stilarter og på ulikt nivå
- vurdere og gjøre bruk av ulike didaktiske tilnæringsmåter til komponering og arrangering
- bruke relevant teknologisk utstyr og programvare til arrangering og komposisjon
- gjøre rede for aktuelt undervisningsmateriell, vurdere dette og selv være i stand til å produsere aktuelt arbeids- og øvestoff for sine elever.

LYTTING OG GEHØRTRENING

Sikker notelesing og indre forestillingsevne er viktig for å kunne undervise i lytting og gehørtrening. Forståelse for og sikkerhet i å beherske musikkens skriftspråk er nødvendig for musikkutøving og undervisning. Bevissthet om musikken som et klingende fenomen og om musikkens struktur og formelementer innen ulike stilarter og sjangre er viktige forutsetninger for å kunne undervise i emnet. Kunnskap om musikkopplevelsens psykologi og ulike lyttemetodiske arbeidsmåter er viktige for alle som arbeider med musikk, og spesielt de som skal undervise i lytting og gehørtrening.

Studentene skal kunne

- beherske musikkens skriftspråk og danne seg en sikker auditiv forestilling om rytmiske, melodiske og harmoniske forløp ut fra et notebilde
- skrive ned forespilt musikk, både rytmer, melodiske og klanglige forløp, og påvise og korrigere uoverensstemmelser mellom forespilt og notert musikk
- kjenne igjen og beskrive musikalske formforløp, oppbygning og enkeltelement i musikk fra ulike stilarter og sjangre ut fra klingende eksempler
- drøfte hvordan kunnskap om ulike lyttemetodiske arbeidsmåter og kunnskap om musikkopplevelsens psykologi kan få innvirkning på planlegging og gjennomføring av undervisning
- planlegge, gjennomføre og vurdere opplæring av for elever på ulike nivå og med ulike interesser og kulturell bakgrunn
- vurdere og gjøre bruk av aktuelt undervisningsmateriell innen lytting og gehørtrening, også ny teknologi og programvare
- lage undervisnings- og øvingsmateriell til bruk i undervisningen.

MUSIKKHISTORIE OG ANALYSE

Kunnskap om og bevisstgjøring av stiltrekk og musikkhistorisk utvikling er nødvendige forutsetninger for å kunne framføre musikk på en riktig måte. Innsikt i musikkens rolle og funksjon gjennom historien er viktig for å forstå musikkens ulike uttrykksformer. Målområdet omfatter et bredt spekter av sjangre og stilarter med hovedvekt på de epoker og stilarter som er vektlagt i videregående opplæring.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for den musikkhistoriske utvikling med særlig vekt på epoker og sjangre som er relevante for undervisning i videregående opplæring
- sette ulike typer musikk inn i sin historiske sammenheng, gjøre rede for ulike komponisters og utøveres plass i historien, deres bakgrunn og deres innflytelse på musikkutviklingen
- analysere og gjøre rede for formforløp og stiltrekk i aktuelle musikkverk
- planlegge og gjennomføre opplæring i musikkhistorie og kunne analysere og vurdere om undervisningsopplegget er i samsvar med læreplanen og er tilpasset den enkelte elev
- gjøre rede for prinsipper for planlegging av progresjon i undervisning om komponering
- vurdere og gjøre bruk av aktuelt undervisningsmaterieell, også ny teknologi og programvare for musikkhistorie og analyse.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Musikkunnskap skal knyttes nært til utøvende disipliner. Det skal derfor legges til rette for aktiv musisering og utprøving av eget materieell, gjerne i samarbeid med andre faggrupper.

Modning og utvikling over tid er viktig både innen komponering, arrangering og gehørtrening. Studiet skal derfor gi mulighet for kontinuerlig trening og oppfølging over tid.

En viss grad av individuell spesialisering og fordypning innen en bestemt sjanger eller stiltype skal være mulig. Det skal likevel være en bredde slik at alle epoker og stilarter som inngår i læreplanen i videregående opplæring, skal være dekket. Undervisningspraksis i videregående opplæring under veiledning utgjør en viktig del av studiet.

Kreative og skapende arbeidsformer skal spesielt vektlegges. Arbeidet med de tre målområdene må sees i en indre sammenheng og samtidig i sammenheng med aktuelle arbeidsoppgaver i skoleverket og i frivillig musikkliv.

VURDERING

Den enkelte høyskole kan fastsette at studentene skal gjennomføre spesielle oppgaver eller dokumentere sitt arbeid gjennom en nærmere spesifisert portefølje. Materialet skal eventuelt være levert og godkjent før studentene kan framstille seg til eksamen.

Eksamen bør organiseres slik at de ulike målområdene, inkludert både faglige og didaktiske mål, kan vurderes i sammenheng.

DIRIGERING OG ENSEMBLELEDELSE

(10 vekttall)

Dirigering og ensembleledelse bygger på grunnstudium i faglærerutdanning i musikk, dans og drama med musikk som hovedområde eller tilsvarende forkunnskaper.

Studieenheten inngår som fordypning i 3. studieår, men kan også tas som videreutdanning. Den sikter mot arbeid som dirigent og instruktør i kor, orkester, korps eller andre ensembleaktiviteter i grunnskole, i videregående opplæring og det frivillige musikkliv. Den enkelte høgskole kan profilere studiet spesielt mot enkelte ensembletyper, men skal også gi en breddeorientering slik at ulike aktuelle ensembletyper blir berørt.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Ensembledirigering og instruksjon (7 vt)*
- *Partiturstudium, partiturspill og arrangering (2 vt)*
- *Gehørtrening (1 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg dirigeringstekniske ferdigheter
- tilegne seg arbeidsmåter og fagdidaktisk kompetanse for instruksjon av grupper og ensembler
- tilegne seg kjennskap til aktuelle ensembletyper og kunne lese og tolke ulike typer partitur for disse ensemblene
- bli bevisst på sin rolle som leder og utvikle selvstendighet og naturlig autoritet
- utvikle kreativitet og fantasi i repertoarvalg og arbeidsmåter.

Målområder

ENSEMBLEDIRIGERING OG INSTRUKSJON

En dirigent skal formidle sine musikalske oppfatninger til musikerne både ved hjelp av gester og verbal kommunikasjon. Før instruksjonen må dirigenten ha dannet seg klare oppfatninger om hvordan musikken skal klinge ut fra partituret, og ha en bevisst strategi for hvordan instruksjonen kan skje på en effektiv og inspirerende måte.

Instruksjonen må kunne planlegges både på kort og på lang sikt, og dirigenten må sette utfordrende men samtidig realistiske mål for ensemblet.

Studentene skal kunne

- beherske taktering, vise at de har et rikt plastisk uttrykksregister og bevissthet om egne gester

- lese partitur og danne seg kvalifiserte oppfatninger om musikalsk tolkning og uttrykk og formidle sine oppfatninger til ensemblet både verbalt og gjennom sine gester
- analysere hvordan en som leder kan skape gode lærings situasjoner, gode sosiale relasjoner og felles mål i ensemblet
- analysere medlemmenes forutsetninger og ut fra det planlegge både på kort og lang sikt med tanke på å nå fram til oppsatte mål
- gjøre rede for arbeidsmåter som har som hensikt å utvikle intonasjon, klang, teknikk og musikalsk forståelse i ensemblet
- benytte teknikker og ferdigheter som har til hensikt å inspirere til kreativitet, spontanitet og improvisasjon.

PARTITURSTUDIUM, PARTITURSPILL OG ARRANGERING

En dirigent må kunne oppbygningen og organiseringen av ulike aktuelle ensembler og vite hvordan de fungerer. Dirigenten må kunne analysere et partitur og ut fra dette danne seg klare oppfatninger om musikken, og også kunne spille fra partituret på piano. Dirigenten må også kunne tilrettelegge og omarrangere musikk for aktuelle besetninger.

Studentene skal kunne

- danne seg en klar oppfatning av musikkverket ved å lese og analysere partituret
- bruke klaveret aktivt i partiturarbeidet og spille utdrag med de viktigste stemmene
- gjøre rede for ulike ensemblers oppbygning, klang og instrumentasjon
- instrumentere og rearrangere et partitur for ulike aktuelle besetninger
- benytte et variert repertoar for aktuelle besetninger og finne stoff som passer for ensemblet
- gjøre bruk av dataprogram som arrangeringsverktøy.

GEHØRTRENING

Sikker notelesingsferdighet og indre forestillingsevne for hvordan et partitur vil klinge, er en nødvendig forutsetning for en dirigent. Dirigenten må også ha et sikkert gehør og kunne synge enkeltstemmer fra partituret.

Studentene skal kunne

- danne seg en klar indre forestilling av hvordan et notebilde vil klinge og kunne gi uttrykk for dette på ulike måter
- synge stemmer i ulike nøkler og transponeringer
- lokalisere og korrigere uoverensstemmelse mellom notert og klingende musikk.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Et høgt nivå på egen instrumentalutøving er nødvendig for å kunne skape musikk i et ensemble. Egenutøving, gjerne i ensembler, skal derfor inngå som del av studiet. Mye av undervisningen vil foregå i grupper, men individuell veiledning vil være

nødvendig i enkelte deldisipliner. Arbeidet med et rikt og presist plastisk formidlingspråk ved hjelp av gester må skje dels i grupper og dels med individuell veiledning.

Partiturstudium skal foregå både som partiturspill og uten instrument.

Dirigeringspraksis i ulike ensembler under veiledning skal utgjøre en del av studiet. Video bør benyttes som et hjelpemiddel.

VURDERING

Interne regler for obligatoriske arbeids- og praksiskrav og forprøver fastsettes i fagplanene ved den enkelte institusjon.

Til eksamen skal studentene instruere og lede ett eller flere ensembler i et nærmere bestemt repertoar.

MUSISERING OG DANS

(10 vekttall)

Studieenheten *musisering og dans* er et fordypningsstudium for studenter som ønsker å arbeide med allmennfaget musikk i skole og frivillig opplæring. Studiet tar utgangspunkt i læreplanverket for den 10-årige grunnskolen og legger hovedvekt på fordypning i aktivitetsformene musisere og danse i musikkfaget, men trekker også komponere og lytte aktivt inn. Studiet kan velges i tredje år av faglærerstudenter som har gjennomført et breddeorientert grunnstudium i musikk. Studiet kan også inngå som videreutdanning for lærere med tilsvarende faglige forkunnskaper.

Studieenheten består av følgende målområder:

- *Musisere og danse (7 vt)*
- *Musikk- og dansekunnskap (1 vt)*
- *Fagdidaktikk (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- videreutvikle ferdigheter i musikk og sin pedagogiske kompetanse for å undervise i allmennfaget musikk på en engasjerende, aktiviserende og helhetlig måte og kunne fungere som ressurspersoner i et samordnet opplæringsystem
- videreutvikle utøvende og skapende ferdighet i spill, sang og dans

- videreutvikle evne til improvisasjon og komposisjon, samspill og samhandling i musisering og dans
- tilegne seg kunnskap om musering og dans som helhetlig uttrykksform og aktivitet i kunst- og kulturhistorien, i menneskets lek og samvær og i ulike musikkpedagogiske systemer og metoder
- videreutvikle fagdidaktisk innsikt slik at de kan reflektere omkring egen undervisning og drøfte generelle problemstillinger knyttet til musisering og dans i oppdragelse og utdanning.

Målområder

MUSISERE OG DANSE

Musisere og danse er egne aktivitetsformer i musikkfaget på alle trinn i grunnskolen og er også sentrale læringsaktiviteter i frivillig grunnopplæring i musikk. Musikalsk allsidighet og kreativitet er viktig for en lærer som skal undervise i allmennfaget musikk. Målområdet omfatter derfor både utøvende og skapende arbeid med spill på flere instrument, sang og dans. Bruk av databasert teknologi er også en viktig komponent.

Studentene skal kunne

- musisere på hovedinstrument og andre aktuelle instrument gjennom et allsidig og variert repertoar, vise evne til improvisasjon og gehørspill og kunne akkompagnere klassesang på klaver og gitar
- bruke stemmen på en naturlig og kreativ måte, lede sang i klasser og grupper og beherske et allsidig repertoar av sangstoff
- danse et utvalg danseformer og kunne improvisere og uttrykke seg gjennom kreativ dans
- spille og danse et utvalg av musikk- og danseformer fra ulike kulturer, stilarter og historiske epoker der musisering og dans hører naturlig sammen, slik vi ofte finner det i folkemusikk, rytmisk musikk og tidlig musikk
- beherske ulike komposisjons- og improvisasjonsteknikker i eget kunstnerisk arbeid med musisering og dans og i forbindelse med generell og tilpasset musikkopplæring
- demonstrere praktisk bruk av ulike typer notasjon i forbindelse med musisering og dans
- bruke databasert teknologi i arrangering, samspill, komposisjon og framføring
- samarbeide om å utvikle, innøve og gjennomføre konsert eller forestilling med spill på flere instrument, sang og dans.

MUSIKK- OG DANSEKUNNSKAP

Gjennom alle tider og i alle kulturer har mennesket funnet det naturlig å kombinere musikk og dans. Allerede fra spedbarnsalderen uttrykker mennesket seg spontant kroppslig til musikk. Målområdet fokuserer på sammenhengen mellom musisering og dans, og hvordan musikk og dans kan oppfattes og oppleves på ulike måter. Lærestoffet settes inn i et kulturhistorisk og sosiologisk perspektiv.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for sammenhengen mellom musisering og dans, hvordan musikalske uttrykk kan oppfattes og oppleves, og hvordan musikalsk læring kan foregå på ulike måter
- gjøre rede for musikken og dansens plass og funksjon i ulike samfunn, kulturer og tidsepoker, og kunne anvende denne kunnskapen i egen undervisning og formidling
- gjøre rede for og vurdere relevant kildemateriale om musisering og dans som helhetlig kunst- og kulturuttrykk med tanke på bruk i eget arbeid
- analysere og vurdere aktuelle musikkpedagogiske systemer som vektlegger musisering og dans og kunne nyttiggjøre seg ulike undervisningsmetoder.

FAGDIDAKTIKK

Fagdidaktikk knytter det praktiske arbeidet med musisering og dans til undervisning i skole og frivillig opplæring. Fagforståelse og evne til å planlegge, gjennomføre, vurdere og fornye undervisning i bl.a. musisering og dans er grunnleggende for lærere i allmennfaget musikk.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for musisering og dans som læringsaktiviteter i planer for skole og frivillig opplæring, og analysere og drøfte didaktiske problemstillinger knyttet til undervisning i disse aktivitetsformene
- planlegge, gjennomføre og vurdere undervisningsopplegg, konserter og forestillinger som integrerer sang, spill og dans i musiske helhetsuttrykk
- organisere, instruere og lede sang-, samspill- og danseaktiviteter i elevgrupper med ulike forutsetninger og opplæringsbehov på en motiverende og engasjerende måte
- inspirere og veilede barn og ungdom i skapende, kreative aktiviteter i musisering og dans, og drøfte viktige fagdidaktiske problemstillinger i denne sammenheng
- drøfte problemstillinger knyttet til opplæring i sang-, samspill- og danseaktiviteter sett i lys av kjønnsroller og dagens internasjonale og urbane ungdomskultur.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Studentene har en sterk musikkfaglig bakgrunn og noe mindre bakgrunn i dans. Organisering og arbeidsformer må ta hensyn til dette og både gi rom for videre arbeid med utøving, improvisasjon og samspill i musikk og for å benytte denne ferdigheten i helhetlig samhandling i musisering og dans.

Studiet organiseres både som individuelt arbeid, gruppeaktiviteter, seminarer og i hel klasse.

Studentene skal skaffe seg erfaring med å fremføre konserter eller forestillinger og med å undervise i musisering og dans for ulike målgrupper. Studentene skal bl.a. arbeide med aktiv musisering og dans i tverrfaglige prosjekt der også egne komposisjoner og arrangement inngår som en naturlig del.

Studentene skal planlegge, gjennomføre og vurdere minst ett praktisk prosjekt med musisering og dans hvor de nytter kunnskaper om sosiale og kulturelle forhold i ulike samfunn og tidsepoker.

VURDERING

Den enkelte institusjon skal i sin fagplan fastsette krav til obligatoriske arbeider som må være gjennomført og godkjent før studentene kan framstille seg til eksamen.

Eksamen skal omfatte en praktisk utøvende prøve i form av en konsert eller forestilling og en individuell muntlig prøve.

3.7.2 FOR STUDENTER MED DANS SOM HOVEDOMRÅDE

FOLKEDANS OG HISTORISK DANS

(10 vekttall)

Studieenheten *folkedans og historisk dans* er et fordypningsstudium som faglig bygger direkte på grunnstudium i dans. Studiet er fordelt over ett år og kan inngå i tredje studieår for faglærerstudenter med dans som hovedområde, men kan også tas som videreutdanning for ulike lærergrupper med tilsvarende faglige forkunnskaper.

Begrepet historisk dans blir her brukt om ”motedansene” vi finner ved hoffene i Europa gjennom tidene. Folkedans kan grovt defineres som dans som har vært brukt blant folk flest i en viss tidsepoke og som er lært gjennom tradering. Studiet i folkedans og historisk dans vil legge vekt på å se den historiske dansens og folkedansens felles utgangspunkt og følge den historiske utvikling i retning av både scenisk dans og samværsdans. Fokus vil ligge på dansens funksjon og uttrykk i ulike sosiale lag opp gjennom historien.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Utøve dans (6 vt)*
- *Dansekunnskap (2 vt)*
- *Fagdidaktikk (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle et høgt utøvende nivå innen folkedans og historisk dans for å kunne være et godt forbilde i pedagogisk sammenheng
- tilegne seg kunnskap om folkedans og historisk dans i en kulturhistorisk kontekst og bruke denne kunnskapen i pedagogisk sammenheng for å skape et dansemiljø som tar utgangspunkt i disse danseformenes estetiske kvaliteter
- utvikle didaktisk kompetanse slik at de kan undervise i folkedans og historisk dans i skole og frivillig opplæring på en levende og motiverende måte, samt kunne presentere dansene som historiske og kulturelle ytringsformer i ulike fag og i forbindelse med tema- og prosjektorganisert arbeid.

Målområder

UTØVE DANS

Et høgt nivå som utøvende danser er en viktig forutsetning for å kunne formidle dans. Gjennom utøvende virksomhet skal en lærer både være en god tradisjonsbærer og vise evne til nyskaping. I dette målområdet er det derfor lagt vekt på stilforståelse, uttrykksevne og et solid teknisk dansegrunnlag.

Studentene skal kunne

- danse et representativt utvalg av gamle og nye folkelige danseformer med hovedvekt på norsk tradisjon
- danse et utvalg av de mest vanlige danseformene ved hoffene i Europa gjennom tidene
- vise musikalitet og forståelse for stilvariasjoner og innsikt i dansens estetikk gjennom sin utøvelse av dans
- gjøre rede for særtrekk og kjennetegn ved musikken som blir brukt til dansen, og gjennom å utøve dans vise hvordan musikk, sang og dans i disse formene er gjensidig avhengige av hverandre.

DANSEKUNNSKAP

Dansen bør ses i et kulturhistorisk perspektiv. Kjernen i dette fordypningsstudiet er samværsdansen og konteksten dansen ble eller blir brukt i. Dette innbefatter kunnskaper om levemåter, klesdrakt, de ulike dansers estetikk og dansens funksjon i samfunnet i ulike tidsepoker.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for danseformer og dialektvariasjoner i den norske samværsdansen og den tilhørende musikken, og se dette i lys av folkedansen i Europa
- gjøre rede for danseformer og stilvariasjoner i den europeiske hoffdansen og den tilhørende musikken, og se dette i lys av dagens selskapsdans og ballett
- sette de ulike dansene inn i en kultur- og dansehistorisk sammenheng
- analysere dans utfra formoppbygging, bevegelseskvaliteter og estetisk uttrykk
- gjøre rede for, vurdere og gjøre nytte av det kildematerialet som finnes om folkedans og historisk dans.

FAGDIDAKTIKK

Undervisning i folkedans og historisk dans bygger på kunnskap om disse danseformene satt inn i utøvende og kulturhistorisk sammenheng. I opplæring og formidling er en slik sammenheng viktig for å ivareta og videreføre tradisjon og særpreg. Samtidig er spenningsfeltet mellom tradisjon og nyskaping en viktig ressurs i dette fagområdet.

Studentene skal kunne

- lede og instruere folkedans og historisk dans for ulike målgrupper
- inspirere barn og ungdom i tverrfaglig tema- og prosjektorganisert arbeid der folkedans og historisk dans er elementer som eksempelvis belyser hendelser, personer eller sosiale forskjeller i en historisk epoke

- gjøre rede for kulturformidling som en levende prosess basert på muntlig overlevering med veksling mellom gjenskaping og nyskaping.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Å danse danner grunnlag for å forstå og oppleve dansen som samværsform og kunstnerisk ytring i ulike miljøer til ulike tider. Det praktisk utøvende arbeidet skal derfor være et bærende element i studiet. I tillegg til ordinære arbeidsformer er kildegransking av litteratur, bilder og video/film, samt oppsøking av og deltaking i lokale dansemiljøer arbeidsformer som bør vektlegges i studiet.

Studentene må få erfaring med å framføre dans for ulike målgrupper, og å instruere og lede dans i ulike sammenhenger. Arbeidet skal omfatte et forestillingsprosjekt med vekt på pedagogisk tilrettelegging.

VURDERING

Forestillingsprosjektet kan enten organiseres som arbeid studentene skal ha gjennomført med godkjent resultat for å kunne framstille seg til eksamen, eller være en del av eksamen.

Den avsluttende vurderingen skal omfatte en individuell skriftlig eller muntlig eksamen og eventuelt også forestillingsprosjektet.

SCENISK DANS

(10 vekttall)

Studieenheten bygger faglig direkte på grunnstudium og valgemner i dans. Den inngår som fordypning i tredje studieår, men kan også tas som videreutdanning for faglærere med dans som hovedområde og for andre lærere som har tilsvarende faglige forkunnskaper.

Den enkelte utdanningsinstitusjon må avgjøre hvilke scenisk(e) danseform(er) og hvilke dansestil(er) den vil tilby fordypning i. De mest aktuelle sceniske danseformene er moderne dans, jazzdans og klassisk ballett. Moderne dans er en fellesbetegnelse for dans som kunstuttrykk slik dette har utviklet seg fra de første protestene mot klassisk ballett manifesterte seg i slutten av det 19. århundre og fram til vår tid. I dag representerer moderne dans mange dansestiler. Jazzdans har sine røtter i afrikansk dans og er sterkt knyttet til ungdomskulturens musikk og samværsdanser. Den er kjent som en del av underholdningsindustrien, revy, musikkvideoer m.m. og har en viktig plass innen musikalene. Jazzdans er mindre kjent som kunstnerisk uttrykksform utenfor disse arenaene. Klassisk ballett har røtter tilbake til 1600-tallet i Europa og som kunstform kom den til Norge for ca. 100 år siden.

Studieenheten omfatter målområdene:

- *Skape dans (1 vt)*
- *Utøve dans (6 vt)*
- *Forstå dans (1 vt)*
- *Fagdidaktikk (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- videreutvikle sine utøvende ferdigheter og tilegne seg relevant fagdidaktisk kunnskap i den valgte sceniske danseform for å undervise i videregående opplæring og frivillig undervisning
- utvikle økt innsikt i den koreografiske prosessen ved selv å skape danser
- tilegne seg arbeidsmåter og metoder for å kunne ta ansvar for egen faglig videreutvikling etter endt utdanning
- utvikle forståelse for den kulturelle kontekst dansekunsten står i.

Målområder

SKAPE DANS

Den sceniske dansen er i stadig utvikling, og lærerne tar del i utviklingen ved selv å skape dans og ved å veilede sine elever i arbeidet med å lage enkle danser. Ved å

relatere eget skapende arbeid til større koreografiske verk som har satt spor i dansehistorien, skapes det grunnlag for egen formgiving.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for ulike koreografiske prinsipper og anvende disse prinsippene i skapende arbeid med ulike målgrupper
- koreograferer dans innen den aktuelle sceniske danseformen for undervisning og elevforestillinger
- lede improvisasjon for å skape danser i den aktuelle danseform
- veilede elever i å lage sine egne danser gjennom å anvende estetisk kritikk
- vurdere ulike musikkformer og drøfte valg av musikk i arbeid med å gi dans form.

UTØVE DANS

Å ha god innsikt i ferdigheter som kreves for å danse er en forutsetning for å kunne ta vare på og utvikle gode dansere. Dagens teknologiske hjelpemidler, samt lærernes evne til å vise et godt bilde av øvingene og dansen, gir varierte muligheter til å undervise elever med ulike forutsetninger. Målområdet omfatter fordypning i egen danseutøvelse og drøfting av hvordan den kan anvendes i undervisning av barn, unge og voksne.

Studentene skal kunne

- danse en valgt dansestil innen den valgte danseform
- vise karakteristiske trekk ved forskjellige dansestiler innen den aktuelle danseformen i utførelsen av enkle dansekombinasjoner
- danse utdrag fra den aktuelle danseformens repertoar og kunne formidle det ønskede uttrykk
- tydeliggjøre bevegelsenes rytme og frasering når de danser uten musikk
- utøve musikalitet og forståelse for stilvariasjoner og koreografiske mønstre innen valgt danseform
- planlegge og gjennomføre sin egen trening i dans og vurdere treningsresultatene og kunne anvende denne kunnskapen i undervisning av ulike målgrupper
- gjøre rede for og vurdere ulike arbeidsmåter for å videreutvikle egen danserisk og kunstpedagogisk praksis
- (spesielt for moderne dans) demonstrere og drøfte ulike samtidsstilers påvirkning på hverandre og vurdere disse for undervisning av ulike målgrupper
- (spesielt for jazzdans) beherske de retninger innen ungdommens samværsdanser som har felles røtter med denne danseformen, og vurdere disse for undervisning av ulike målgrupper
- (spesielt for klassisk ballett) danse et lite utvalg av de hoffdansene som har hatt betydning for utviklingen av den sceniske dansen, og vurdere disse for undervisning av ulike målgrupper.

FORSTÅ DANS

Målområdet omfatter studier av og erfaring med flere retninger innen valgt danseform. Gjennom estetisk opplevelse og vurdering kan kunstsyn formuleres og

utvikles. Dette danner grunnlag for lærernes kunstpedagogiske arbeid og kan gi en kulturell forankring for egen skapende virksomhet.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for og drøfte danseformens utvikling som kunstytring
- gjøre rede for danseformens kulturelle forankring
- tolke, analysere og vurdere danseverk innen danseformen
- gjøre rede for danseverk som er representative for ulike dansestiler innen danseformen
- analysere og vurdere estetiske problemstillinger innen danseformen med tanke på undervisning av ulike målgrupper
- drøfte utvikling av og sammenhenger mellom den valgte danseformen og andre kunstformer
- lage langsiktige treningsplaner med utgangspunkt i den enkelte elevs forutsetninger.

FAGDIDAKTIKK

Dette målområdet omfatter sammenhengen mellom kunstarten dans og det kunstpedagogiske arbeidet. Det er fokusert på lærerrollen og lærerens ansvar for å bidra til og utvikle elevenes kunstforståelse. Undervisning i dans er formet over tid, og innen de ulike danseformene er det skapt tradisjoner det er viktig å ha kunnskap om. Ny viten om undervisning og trening skal utfordre disse tradisjonene og skape nye muligheter for opplæring i dans.

Studentene skal kunne

- drøfte den aktuelle danseforms kunstuttrykk i forhold til gjeldende læreplaner og kunne planlegge og gjennomføre undervisning i denne danseformen i samsvar med læreplanene
- vurdere og drøfte ny viten i forhold til tradisjonell progresjon og arbeidsformer som er spesielle for opplæring i den aktuelle danseformen
- innstudere et repertoar innen den aktuelle danseformen med elever på en inspirerende og effektiv måte
- gi en helhetlig vurdering av den enkelte elevs behov for veiledning i arbeid med å lære og utøve, forstå og skape dansekunst
- drøfte hvordan elevene kan ta ansvar for egen læring og hvilke konsekvenser det har for opplæringen i dans
- gjøre rede for problembasert læring og drøfte hvordan slik tilrettelegging kan gi fordypning og utvidet forståelse for ulike dansestiler og danseformer
- gjøre rede for betydningen av oppfølging og veiledning for å fremme den enkelte elevs spesielle forutsetninger for dans
- beherske variert stemmebruk i forbindelse med danseundervisning for å forebygge overbelastning av stemmen.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Undervisningen skal foregå i klasse, grupper og individuelt. Studiet skal veksle mellom teori og praktisk utprøving. Studentene må få individuell veiledning, og de skal kunne bidra til prosessevaluering av hverandres arbeid. Studentene skal få trening i å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i den sceniske danseformen for medstudenter og elever, med og uten tilsyn av lærer eller pedagogisk veileder. De skal også lage og gjennomføre en treningsplan for seg selv og vurdere egen danserisk utvikling blant annet ved hjelp av video og fysiske tester.

Studentene skal dokumentere sitt arbeid i løpet av studiet gjennom en individuell portefølje som inneholder obligatoriske oppgaver, treningsdagbok med nedtegnelser om egen danserisk utvikling og tilegnelse av repertoar, samt praksisrapport fra arbeid med den sceniske danseformen.

VURDERING

Porteføljen må være vurdert til godkjent før studentene kan framstille seg til eksamen.

Eksamen skal omfatte både en kunstnerisk og en skriftlig eller muntlig komponent.

3.7.3 FOR STUDENTER MED DRAMA SOM HOVEDOMRÅDE

REGI I PEDAGOGISK TEATERARBEID

(10 vekttall)

Studieenheten regi i pedagogisk teaterarbeid er et fordypningsstudium som faglig bygger på grunnstudiet drama i faglærerutdanningen og på hjelpefagene dramaturgi og sceniske virkemidler. Fagenheten kan velges som fordypning eller som videreutdanning for faglærere i musikk, dans og drama med drama som hovedområde og for andre lærere med tilsvarende faglige forkunnskaper.

Regi er læren om regissørens arbeid i en teaterproduksjon. Sentralt i faget står kunnskap og viten om alle de praktiske og kunstneriske valgmuligheter regissøren har, med særlig vekt på dramaturgiske og dramatiske virkemidler. Hovedvekten ligger på regissørens kunstneriske arbeid sett i lys av faglige, etiske, estetiske, historiske, kulturelle og politiske overveielser. Regi er en integrert del av et drama- og teateruttrykk. I denne studieenheten skal studiet gi grunnlag for å arbeide med teater og instruksjon i pedagogiske sammenhenger.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Instruktørens arbeidsområde (4 vt)*
- *Teaterprosjekt (4 vt)*
- *Fagteori (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- videreutvikle egen profesjonalitet i forhold til teaterarbeid og instruksjon både kunstnerisk og pedagogisk
- bli bedre i stand til å lede teaterproduksjoner i skole- og fritidssammenheng
- tilegne seg innsikt i og ferdighet i å utvikle helhetlig regikonsept for amatørteateroppsetninger
- tilegne seg innsikt i skuespillerens tekniske prosess
- utvikle større ferdighet i å instruere og veilede barn, unge og voksne i teaterarbeidet
- utvikle større kyndighet til å integrere dramapedagogiske metoder og skuespillertekniske hjelpemidler i instruksjon og regiarbeidet
- utvikle ferdighet i å velge ut og integrere ulike teknikker i rolleidentifisering og rollekarakterisering tilpasset deltakeres forutsetning og bakgrunn.

Målområder

INSTRUKTØRENS ARBEIDSOMRÅDE

En instruktør har ansvaret for å skape kunstnerisk helhet i teaterforestillingen. Dette målområdet omfatter både teoretisk fordypning i og praktisk utprøving av kunnskaper og ferdigheter som en instruktør må beherske i en teaterprosess fram mot ferdig produksjon.

Studentene skal kunne

- utforme et regikonsept, foreta estetiske vurderinger og realisere egen visjon scenisk på en måte som gjør fabelen tydelig
- vurdere ulike alternativer, velge spillestil og form og kunne forklare sammenhengen mellom disse
- vurdere et uttrykk individuelt eller i samspill med andre og gi aktørene skuespiller trening ved hjelp av improvisasjon og andre dramateknikker
- instruere ved hjelp av ulike metoder som er utviklet av teaterfornyere, og bruke samspillet mellom aktør og instruktør for å utvikle spillprestasjoner
- bruke elementer som timing, kontraster, tempovariasjoner, pauser og arbeide med spenningsoppbygning og bruke det fysiske rommet bevisst
- tolke en rolle og arbeide utforskende med spenningsforholdet mellom overtekst, tekst og undertekst
- anvende scenografiske kunnskaper som særegne virkemidler i en produksjon
- gjøre rede for instruktørens lederrolle, kunne identifisere problemer og finne løsninger på dem.

TEATERPROSJEKT

Prosjektrelatert arbeid med teater har sin plass både i skolen og i frivillig kulturliv. Instruktørens arbeid med teaterprosjekter vil som regel omfatte hele prosessen fra utvikling av et regikonsept fram til realisering av konseptet som ferdig forestilling i en gitt gruppe. Dette målområdet omfatter et selvstendig prosjekt.

Studentene skal kunne

- planlegge, innhente relevant materiale og utarbeide et dramaturgisk konsept og begrunne dette pedagogisk, etisk og estetisk
- treffe reflekterte valg ut fra et tema, samle bakgrunnsstoff og vurdere ulike strategier for arbeid med et stoff eller et stykke
- gjøre rede for vurderingskriterier og benytte slike kriterier til selvstendige vurderinger av sceniske virkemidler
- utarbeide et skriftlig regikonsept som ivaretar det teatrale formspråket, tilpasning til aktuelle deltakere, stykkets innhold og ulike rammefaktorer
- drive en produksjon fram til ferdig forestilling ved å analysere forskjellige strategier og foreta regigrep for å oppnå rollefordypning
- vurdere individuelle og kollektive uttrykk og kunne veilede, instruere og arbeide profesjonelt som leder for teaterprosesser
- vurdere egen innsats og ferdighet som iscenesetter og instruktør og sette mål for egen kompetanseheving

- utarbeide skriftlig dokumentasjon med analyse, drøfting og vurdering av teaterprosess og produksjon.

FAGTEORI

En instruktør i teaterprosesser trenger et teoretisk fundament for å kunne utøve det praktiske håndverket. Dette målområdet omfatter kunnskaper om skuespillerkunst og teorier om regi og teater generelt. I dette målområdet er det særlig lagt vekt på teori og teatersyn til teaterfornyere i det 20. århundret.

Studentene skal kunne

- drøfte teater som kunstform sett fra henholdsvis skuespillerens og instruktørens synsvinkel
- gjøre rede for noen resultater fra drama- og teaterforskning med betydning for pedagogisk virksomhet
- gjøre rede for dramatik som sjanger og analysere dramatisk tekst
- identifisere den dramatiske struktur og drøfte forholdet mellom dramatisk form og innhold i dramatik og i en forestilling
- gjøre rede for og drøfte komposisjonsprinsipper, sjanger og stil i en teaterforestilling
- analysere ulike valg i forhold til stoff, konsepsjon og aktører
- analysere de teatrale virkemidler i forestillinger og drøfte den kunstneriske bruken av disse virkemidlene
- gjøre rede for og drøfte teori og teatersyn til teaterfornyere i det 20. århundret.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Registudiet skal være sterkt prosessorientert og bygge på studentenes egenaktivitet både praktisk og teoretisk. Det skal legges vekt på helhetlige produksjonsoppgaver der studentene prøver ut forskjellige teaterformer og metoder, samt foretar selvstendige valg i forhold til stoff, konsepsjon og aktører.

I studiet skal også studentene trene på forskjellige instruksjonsoppgaver med medstudenter og gi vurderinger på eget og medstudenters arbeid. I forbindelse med ulike instruksjons- og regioppgaver skal studentene få veiledning. Arbeid med monologer skal ivaretas og er en sentral instruksjonsoppgave.

Studentene skal gjennomføre et regiprojekt der de anvender de tilegnede kunnskaper og ferdigheter på deltakerne i prosjektet. Teaterprosjektet forutsetter en produksjonsperiode som går over lengre tid. I prosjektet skal studentene arbeide individuelt og ha hovedansvaret for å utvikle et regikonsept, samt lede realiseringen av konseptet fram til ferdig forestilling i en valgt drama eller teatergruppe. Det kan være på skole, i skolefritidsordning, i fritidsklubb, i musikk- og kulturskole eller i en amatørteatergruppe. Hver student skal utarbeide en prosjektrapport som omfatter prosess- og produktanalyse, samt problematisering og vurdering av prosjektet. Regiprojektet skal være en del av praksisopplæringen.

En viktig del av studiet vil være å oppleve eksperimentelle teateroppsetninger. Det er også ønskelig at studentene kan observere instruksjon på en profesjonell scene, i det frivillige kulturliv eller på en videregående skole.

VURDERING

Eksamen skal omfatte både pedagogiske og kunstneriske sider ved faget.

Den skal omfatte to eller tre av følgende komponenter: en individuell skriftlig prøve, studentens individuelle regiprojekt og en skriftlige dokumentasjon av prosjektet.

FORTELLERKUNST

(10 vekttall)

Studieenheten fortellerkunst er et fordypningsstudium som faglig bygger på grunnstudiet drama i faglærerutdanningen. Fagenheten kan velges som fordypning eller som videreutdanning for faglærere i musikk, dans og drama med drama som hovedområde og for andre lærere med relevant utdanning.

Fortellerkunst er læren om hvordan en fortelling kan formidles til et publikum slik at det skapes indre bilder i tilhørernes fantasi. Den muntlige fortelling er en kunst- og kommunikasjonsform der fortellingen blir levende og synliggjort på et indre fantasiplan. Det foregår en direkte kommunikasjon mellom forteller og tilhørere som åpner for samspill mellom dem. Fortellerkunst er en integrert del av et verbalt drama- og teateruttrykk. Fortellingen som kunstart har nær tilknytning til norskfaget. Denne studieenheten fokuserer på lærerens evne til selv å fortelle og på å veilede og instruere andre i fortellerkunst.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Grunnelementer (1 vt)*
- *Fortellerteknikk (4 vt)*
- *Fortellerprosjekt (2 vt)*
- *Fagteori (3 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg kunnskaper og ferdigheter i den muntlige fortellerkunstens håndverk, teori og tradisjon

- tilegne seg oversikt over ulike typer fortellinger og innbyrdes forskjeller i innhold, struktur og funksjon
- utvikle ferdighet i å framføre fortellinger alene og sammen med andre
- utvikle ferdighet i å sette sammen fortellerprogram beregnet på ulike målgrupper
- videreutvikle både kunstneriske og pedagogiske ferdigheter og evne til å inspirere barn, unge og voksne med ulike interesser, ulik kulturell bakgrunn eller ulike forutsetninger
- utvikle evnen til å vurdere når fortellerkunst er egnet som metode i et fag eller et tverrfaglig tema, og skape kontekst for bruk av fortellerkunst ut fra pedagogiske, etiske og estetiske kriterier.

Målområder

GRUNNELEMENTER

En god forteller benytter mange teknikker og har bevisst bruk av kropp og stemme i ulike kommunikasjonssituasjoner. Fortelleren må konsentrere seg om fortellingen, kunne danne indre bilder av den, kunne fabulere og eksperimentere. Det kreves trening for å bli dyktig i å benytte de uttrykksmidler som en forteller har til rådighet. Grunntrening danner derfor basis for studiets hovedfokus: fortellertreningen.

Studentene skal kunne

- skape indre bilder av muntlig og skriftlig materiale og kunne formidle disse verbalt til andre
- fabulere verbalt og bruke sin fantasi spontant som forteller
- bruke sin konsentrasjonsevne og lytte aktivt i kommunikasjonssituasjoner
- beherske ulike uttrykksmidler og kommunisere med tilhørere gjennom bevisst bruk av kropp og stemme
- gjøre rede for ulike presentasjonsteknikker og bruke dem foran ulike forsamlinger
- gjøre rede for og kunne bruke grunnleggende teknikker og metoder i fortellertrening med barn, unge og voksne med ulik kulturell bakgrunn og kunne tilpasse opplæringen i forhold til deltakernes forutsetninger.

FORTELLERTEKNIKK

En viktig oppgave for en forteller er å bearbeide et materiale til en fortelling med henblikk på framføring. Utgangspunktet kan være egen fantasi eller livshistorie, muntlig overlevering eller en tekst. Fortelleren kan benytte forskjellige teknikker for å skape et kunstnerisk produkt der det verbale og visuelle uttrykket understøtter hverandre og er i harmoni med hverandre.

Studentene skal kunne

- bearbeide sekvenser fra eget liv til en fortelling og gi denne en god språklig form
- bearbeide forskjellige typer tekster med tanke på framføring
- gjøre rede for og bruke ulike typer fortellerstruktur
- mestre virkemidler som variasjon av stemme, fokus, pauser, tempo og rytme
- framføre fortelling for tilhørere og bruke kroppens uttrykksregister slik at blick, kroppsholdning, plassering og bevegelse samsvarer med fortellersituasjonen

- sette sammen program beregnet på ulike målgrupper og gjennomføre dette alene eller sammen med andre
- beskrive hvordan en kan bruke fortellerkunst i arbeid med barn, unge og voksne og hjelpe dem til å utvikle sin skrive- og fortellerevne.

FORTELLERPROSJEKT

Interessen for fortellerkunst er voksende både i det frivillige kulturliv, i pedagogisk sammenheng og i teateret. I den sammenheng trengs lærere som kan utvikle fortellerforløp tilpasset ulike målgrupper i frivillig kulturliv eller i undervisningssektoren og som kan benytte fortelling til å oppøve barns, unges og voksnes fortellerevne. Dette målområdet omfatter utvikling av et slikt fortellerforløp tilpasset en målgruppe.

Studentene skal kunne

- planlegge, innhente relevant materiale og utarbeide et fortellerforløp og begrunne dette pedagogisk, etisk og estetisk
- gjennomføre et planlagt fortellerforløp til barn, unge eller voksne med ulike forutsetninger og ulik kulturell bakgrunn
- gjøre rede for og kunne vise hvordan en kan aktivisere deltakere både auditivt, verbalt og fysisk i et fortellerforløp
- inspirere og veilede slik at deltakerne i et fortellerforløp oppøver fortellerevne og fortellerglede
- utarbeide en skriftlig rapport hvor fortellerprosjekt blir analysert, problematisert og vurdert.

FAGTEORI

Gjennom alle tider har fortellinger hatt en viktig kulturell funksjon. Ulike folkegrupper har et nært og levende forhold til myter, sagn og eventyr. Dette målområdet omfatter ulike typer fortellinger og deres innbyrdes forskjeller i innhold, struktur, funksjon og kulturell tradisjon. Studiet fokuserer på kilder og fortellertradisjoner som grunnlag for valg av fortellerstoff.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for tradisjoner og retninger innen fortellerkunst i et historisk perspektiv
- gjøre rede for og drøfte fortellertradisjoner og retninger innen fortellerkunst i dag; pedagogiske og psykologiske retninger og fortellerteater
- redegjøre for enkelte fortellertradisjoner med etnisk og regional tilknytning
- analysere og drøfte fortellertradisjoner i et kulturelt og samfunnsmessig perspektiv
- analysere forskjellige typer eventyr og kunne klargjøre forskjellen mellom folkeeventyr og kunsteventyr
- gjøre rede for sentrale trekk ved norrøn mytologi, mytiske bilder i språket og for forholdet mellom mytologi, eventyr og sagn
- analysere struktur og symbolbruk i en fortelling
- formidle teori om fortellerkunst til barn, unge og voksne.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Studiet skal bygge på studentenes egenaktivitet både praktisk og teoretisk. Hovedvekten bør ligge på gjennomføring av praktiske oppgaver og trening i fortellerteknikk. Studentene skal selv trene i fortellerteknikk og skaffe seg erfaring ved å observere medstudenters arbeid og delta i veiledning.

I løpet av studieåret skal studentene fortelle i uformelle fortellerstunder f.eks. i kafeer, bibliotek og fortellerteater med publikum.

Studentene skal gjennomføre et fortellerprosjekt der de anvender tilegnede kunnskaper og ferdigheter på deltakerne i prosjektet. Prosjektet kan gjennomføres i skolefritidsordning, i grunnskole, i videregående opplæring, i musikk- og kulturskole eller i annet frivillig kulturarbeid i lokalmiljøet. Prosjektarbeidet kan være en del av praksisopplæringen.

Hver student skal utarbeide en prosjektrapport som omfatter prosess- og produktanalyse samt problematisering og vurdering av prosjektet.

Så langt det er mulig, bør studentene oppleve fortellerteater på profesjonelle scener eller i frie grupper. Ekskursjoner og studiereiser kan også legges inn i studiet.

VURDERING

Eksamen skal omfatte både pedagogiske og kunstneriske sider ved fagområdet.

Den skal omfatte to eller tre av følgende komponenter: En individuell skriftlig prøve, en individuell praktisk fortellerkunsteksamen og dokumentasjon av fortellerprosjektet.

MASKETEATER

(10 vekttall)

Studieenheten masketeater er et fordypningsstudium som faglig bygger på grunnstudiet drama i faglærerutdanningen. Fagenheten kan velges som fordypning eller som videreutdanning for faglærere i musikk, dans og drama med drama som hovedområde og for andre lærere med tilsvarende faglige forkunnskaper.

Masketeater er en teaterform der mennesket rent fysisk tar i bruk eller tar på seg en maske, og gir denne liv gjennom sitt spill. Masken integreres ofte i vanlig teater. Fordypning i masketeater gir grunnleggende kunnskaper om å produsere teatermasker og om hvordan masker kan brukes og integreres i ulike typer dramafaglig arbeid.

Studieenheten omfatter følgende målområder:

- *Spill med masker (4 vt)*
- *Produksjon av masker (2 vt)*
- *Fagteori (2 vt)*
- *Fagdidaktikk (2 vt)*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- tilegne seg kunnskaper om det særegne ved regi, instruksjon og spill i masketeater
- utvikle evnen til å kunne velge masker ut i fra den kontekst de skal brukes i
- videreutvikle ferdighet i å spille med ulike typer masker i ulike sammenhenger
- tilegne seg innsikt og ferdighet i å utvikle et regikonsept for masketeater
- utvikle både kunstnerisk og pedagogisk ferdighet i å instruere og veilede barn, unge og voksne i arbeid med masketeater
- utvikle innsikt i teoretiske og fagdidaktiske sider ved maskespill
- tilegne seg kunnskap om masker i teaterhistorisk, etnisk og kulturell sammenheng.

Målområder

SPILL MED MASKER

Målområdet omfatter spill med både helmasker og halvmasker. I spill med masker kreves økt fokusering på intensjoner og handling og på en forenklet og ikke psykologisk spillestil. Å tilføre liv til masker i ulike spillssammenhenger forutsetter kroppslig engasjement. Det skal fokuseres på ulike spillestiler til ulike typer masker, fra nøytrale til ekspressive masker. Målområdet omfatter også et prosjekt med praktisk utprøving.

Studentene skal kunne

- beherske fysiske og stemmemessige uttrykk som er nødvendig for å kunne utvikle spill med masker, og kunne lede, veilede og instruere andre i spill
- spille med de sentrale maskeformene helmaske, halvmaske, nøytrale og karaktermasker i ulike dramafaglige sammenhenger
- gjøre rede for og vise maskers muligheter og begrensninger i dramaturgi, spill og regi
- begrunne valg av masker i forhold til deltakernes forutsetninger og bakgrunn, samt spillestil, form og regikonsept
- vurdere samspillmuligheter mellom maskefører og skuespillere uten maske
- gjøre rede for rammebetingelsene for produksjon av en maskeforestilling og anvende scenografiske kunnskaper i en produksjon
- planlegge, gjennomføre og vurdere en maskeforestilling for en målgruppe.

PRODUKSJON AV MASKER

Målområdet fokuserer på å lage masker med uttrykkskraft. Teatermasker til scenisk bruk er noe annet enn dekorative masker eller karnevalsmasker. Ulike materialer kan benyttes i selve teatermasken. Maskelaging og spill med disse er et egnet møtested for formings- og dramaaktiviteter.

Studentene skal kunne

- lage en negativ og en positiv gipsavstøpning som grunnform for videre formgivning, og beherske grunnleggende teknikker for framstilling av masker
- skape ulike masketyper med ulike uttrykk og karaktertrekk og kunne lage masker til ulike teaterformer
- lage masker av utradisjonelle materialer til en spillsituasjon
- vurdere og framstille masketyper i forhold til aldersgruppe, tema, innhold og form til en forestilling
- planlegge, gjennomføre og vurdere maskeproduksjon med barn, unge og voksne i en pedagogisk sammenheng.

FAGTEORI

Som kunstnerisk uttrykksform og som teaterpedagogisk arbeidsform har spill med masker en egen og selvsagt plass i en kulturhistorisk sammenheng. Spill med masker er både den eldste og den mest moderne teaterform vi kjenner til. Maskespill ligger nær teaterets opphav i ritualene og i ulike markeringer av guddommen og naturens omskiftelighet. Maskespill finner vi i dag både i tradisjonelle former og i mer avanserte uttrykk.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for sentrale trekk i maskens opprinnelse og rolle i teaterhistorien og for bruk av masker i norsk teater og kulturliv gjennom tidene
- beskrive de vanligste produksjonsmåter for masker med ulike funksjoner og karaktertrekk i pedagogisk og teaterhistorisk sammenheng
- drøfte bruk av masker i improvisasjonsarbeid og i grunnleggende skuespillertrening
- gjøre rede for, analysere og vurdere muligheter og begrensninger i bruk av masker i en teaterforestilling
- gjøre rede for hvordan masker er blitt brukt og blir brukt i ulike kulturer.

FAGDIDAKTIKK

Spill med masker har en sentral funksjon i dramapedagogisk og terapeutisk arbeid. Målområdet fokuserer på arbeid med masker i pedagogisk tilrettelagte situasjoner. I grunnskolen og i videregående opplæring kan maskespill være en aktuell uttrykksform. For barn, unge og voksne i det frivillige kulturliv og i musikk- og kulturskolen kan maskespill ikke bare representere en utvidelse av teateruttrykket, men også være et viktig middel for å oppøve skuespillerferdighet.

Studentene skal kunne

- planlegge, gjennomføre og vurdere spill med masker i dramapedagogisk sammenheng for ulike aldersgrupper og for barn med ulik kulturell bakgrunn
- gjøre rede for og kunne bruke ulike strategier for å veilede og instruere barn, unge og voksne i maskespill
- gjøre rede for og drøfte teori omkring bruk av masker og se dette i forhold til teorier om lek, kreativitet og skapende aktiviteter
- analysere og reflektere over eget praktisk arbeid med masker
- gjøre rede for og vurdere bruk av masker i ulike dramapedagogiske sammenhenger.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Studiet skal være prosessorientert og bygge på studentens egenaktivitet både praktisk og teoretisk. En stor del av opplæringen bør bestå av praktiske arbeidsøker med maskeproduksjon og spill. Dette inkluderer så vel det å leke og eksperimentere med masker, som å oppleve og skape masketeater.

Ulike masker krever ulik spillestil. Det skal legges til rette for kontinuerlig trening i spill med ulike typer masker.

Studentene skal få individuell og gruppevis veiledning i både å lage masker som er spillbare, og å spille med ulike masker. Instruksjon av medstudenters maskespill er også en nødvendig arbeidsform. Lærere og medstudenter har ansvar for å bidra i den fortløpende vurderingen av individuelt og kollektivt maskearbeid.

Dersom det er mulig, vil det være berikende å oppleve masketeater på profesjonelle scener eller i frie grupper. Ekskursjoner og studiereiser vil være ønskelig for å få varierte inntrykk og kjennskap til ulike masketradisjoner.

Prosjektarbeid med omfattende krav til innhold og dokumentasjon skal være en del av studiet. Studentene skal utarbeide en skriftlig dokumentasjon i form av en prosjektrapport som skal problematisere og vurdere både prosess og produkt. Prosjektet kan gjennomføres enten i skolefritidsordning, i grunnskolen, i videregående opplæring, musikk- og kulturskole eller i det frivillige kulturliv.

VURDERING

Studentene må ha levert en dokumentasjon av et maskeprosjekt med godkjent resultat for å kunne framstille seg til eksamen.

Eksamen skal omfatte både teoretiske og kunstneriske sider ved fagområdet.

Den skal omfatte en individuell skriftlig prøve og en praktisk kunstnerisk prøve i gruppe.

3.8 STØTTEFAG

Studieenheter fra andre lærerutdanninger kan velges som støttefag i tredje studieår.

3.8.1 MUSIKK 2

(10 vekttal)

INNLEIING

Musikk 2 kan veljast som støttefag i det tredje året for studentar som har dans eller drama som hovudemne i den 3-årige faglærerutdanninga i musikk, dans og drama. Denne rammeplanen kan også nyttast som del av den 4-årige faglærerutdanninga i praktiske og estetiske fag, som valbart fag i allmennlærerutdanninga og som vidareutdanning.

Musikk 1 (5 vt) blir berre gjeve til allmennlærarstudentar.

Studieeinjingane byggjer på kvarandre etter spiralprinsippet og utgjer samla 30 vekttal. Alle studieeinjingane er bygde opp omkring målområda:

- *Musisere*
- *Danse*
- *Komponere*
- *Lytte*
- *Reflektere og integrere*

Fagdidaktikk er knytt inn i alle målområda i planen.

MÅL OG MÅLOMRÅDE

Mål

Studentane skal

- utvikle handlingskompetanse, kunnskapar og holdningar som fører til personleg vekst og gir eit musikkfagleg og pedagogisk grunnlag for å vere lærar i grunnskolen
- utvikle forståing for den estetiske dimensjonen ved faget, oppøve estetisk og kvalitativ vurderingsevne og få kunnskap om og erfaring med musikk som skapande verksemd
- utvikle reflekterte holdningar til fag, elevar og undervisning og få tiltru til eige potensiale som lærar og interesse for å utvikle seg vidare i faget

- utvikle musikalsk skjønn i omgang med ulike typar musikk, og sjå dette i samanheng med barn og unge si musikalske utvikling og den musikk barn og unge møter i sin kvardag
- tileigne seg kunnskapar om musikk som kulturuttrykk og samfunnsfenomen før og nå
- utvikle evne til å leie musikalske aktivitetar innanfor og utanfor skolemiljøet og kunne bruke musikk som ein del av tema- og prosjektarbeid.

Målområde

MUSISERE

Song og spel er grunnleggjande for dei som vil utvikle dugleik i musikk. I dette emnet blir innstudering, øving og framføring av eit variert repertoar vektlagt. Innleving, oppleving, formidling og vurdering er viktige sider ved musisering.

Studentane skal kunne

- beherske eiga songstemme, bruke song i arbeidet sitt og leie klasesong
- gjere greie for særtrekk ved barnestemma og kunne motivere og stimulere elevane til å synge
- eit variert repertoar av nyare og eldre songar og viser frå ulike tradisjonar og sjangrar
- beherske improvisasjon med utgangspunkt i rytmiske/melodiske motiv
- beherske akkompagnement og melodispel etter gehør og notasjon
- framføre, formidle og leie musikk i ulike ensemble som til dømes kor eller band
- arbeide med eit repertoar innanfor populære sjangrar og kunne bruke bandinstrument.

DANSE

Dans er innfallsvinkel til kunnskap om musikalske element som form, tempo, rytme og puls, og samtidig ei kunstform og eit personleg uttrykk. Dans, rørsle og leik som arbeidsmåte i musikkfaget kan synleggjere fantasi og frigjere kreative evner.

Studentane skal kunne

- eit repertoar av song- og danseleikar frå vår eigen og andres kultur
- sentrale norske runddansar som til dømes reinlender, polka og vals
- eit repertoar av nasjonale og internasjonale dansar frå ulike tidsepokar
- komponere og framføre enkle dansar til andres eller eigen musikk
- instruere og leie danseaktivitetar
- bruke dans som utgangspunkt for musikkoppleving og arbeid med element i musikken.

KOMPONERE

Komponering er mangesidig og inkluderer tekst- og melodiskaping, leik med lyd, lage egne dansar, arrangering for ulike besetningar og improvisasjon med stemma og instrument.

Studentane skal kunne

- eksperimentere og leike med tonar, rytmar, klanger, rørsle og tekst, og kunne bruke enkle improvisasjonsteknikkar
- komponere musikk med utgangspunkt i til dømes ei regle, eit melodisk motiv, eit dynamisk forløp eller eit rytmisk mønster
- vise at dei kan sette tekst til melodi, melodi til tekst og akkompagnement til melodi
- inspirere elevane til kreativt arbeid med komponering, formidle musikalske idear og gi eksempel på enkle teknikkar og arbeidsmåtar
- nytte enkle sats- og komposisjonsteknikkar til å førebu eit repertoar for ulike besetningar
- nytte IT i arbeidet med komponering og kjenne til ulike programvarer som til dømes sequencer- og notasjonsprogram
- framføre og formidle eigne komposisjonar.

LYTTE

Lytting omfattar alt frå arbeid med musikalske detaljar til forståing for ulike stilarter, tradisjonar og sjangrar. Trening i lytting er nødvendig for å kunne gjere seg kjent med eit variert repertoar av musikkformer frå nåtid og fortid, og for å utvikle gehør og evne til musikkoppleving. Kunnskap om arbeidsformer og metodar innanfor lyttemetodikk er ein viktig del av lytting.

Studentane skal kunne

- gjere greie for ulike metodar innan lyttemetodikk og kunne bruke eit variert repertoar av eksempel med musikk frå ulike tidsepokar, tradisjonar, sjangrar og kulturar
- vurdere kvalitetar i musikk og vise evne til å uttrykkje, formidle og drøfte musikalske inntrykk
- gjere greie for og vise eksempel på norsk folkemusikk, samisk musikk og norsk kunstmusikk
- lytte til, gjenkjenne og gjere greie for musikk frå dei mest sentrale epokane i historia til den vesterlandske kunstmusikken
- oppfatte, gjengi og notere melodiar, rytmemønster, klanger og akkordprogresjonar
- gjere greie for lyttemåtar til barn og unge, og for gitar og jenter sine lyttevanar og musikkpreferansar.

REFLEKTERE OG INTEGRERE

Refleksjon og kritisk tenking er viktig for å få innsikt i faglege, pedagogiske og praktiske problemstillingar knytte til musikk som skolefag. Målområdet omfattar studium av den tenkinga og den teorien som ligg bak musikkpedagogisk verksemd og som har konsekvensar for aktivitetar, handlingar, prioriteringar og val i undervisningssituasjonen.

Studentane skal kunne

- gjere greie for barn og unge si musikalske utvikling og drøfte pedagogiske konsekvensar av denne kunnskapen

- gjere greie for og drøfte innhaldet i læreplan for musikkfaget, og kunne planleggje, gjennomføre og vurdere undervisning med utgangspunkt i læreplanverket
- planleggje og tilretteleggje undervisning slik at alle elevane kan oppleve meistring
- gjennomføre tema- og prosjektorganisert opplæring med musikk som utgangspunkt, på tvers av klassetrinn og fag, og drøfte og vurdere erfaringar med slikt arbeid
- drøfte ulike former for vurdering i faget, inklusivt å sette karakter.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Studentane si musikalske utvikling skjer først og fremst gjennom direkte møte og erfaring med musikken. Arbeidet med faget vil veksle mellom skapande og utøvande aktivitetar, musikkteoretiske emne og fagdidaktikk.

I all musikkundervisning er læraren sin dugleik og formidlingsevne ein vesentleg faktor for å kunne lukkast som pedagog. Musikkutøving er difor sentralt i alle studieeininingane. Studentane skal arbeide med teknikk og repertoar, tilrettelegging og formidling. Dei må få erfaring med skolen sine arbeidsformer, tema- og prosjektorganisert og tverrfagleg opplæring og bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Undervisning i song, spel og einskilde disiplinær i komponering og lytting vil krevje undervisning i mindre grupper. Studentane sitt arbeid med eigendugleik og uttrykksevne på hovudinstrument vil krevje individuell undervisning og rettleiing.

Studentane må møte, oppleve og delta aktivt saman med barn og lokale og/eller profesjonelle musikarar, dansarar eller andre kunstnarar. Slike møte kan kome i samband med prosjekt der studentane er aktive som planleggjarar, arrangørar og utøvarar, til dømes skolekonsertar, CD-innspelingar, kyrkjekonsertar og korarbeid.

Gruppemusisering, korsong, dans og øving i leiing og instruksjon er obligatoriske arbeidsformer.

Studentane skal ha undervisningserfaring med musikk. Praksis i faget og i tverrfagleg arbeid der faget inngår, er ein del av studiet på alle nivå.

Studentane skal nytte studentaktive arbeidsformer og bruke IKT-baserte arbeidsformer, mellom anna bruk av video og opptaksutstyr.

VURDERING

I fagplanen for den einskilde høgskolen skal det gjerast greie for obligatoriske oppgåver og kva for arbeidsoppgåver som skal vere leverte og godkjente før studenten kan gå opp til eksamen.

Den avsluttande vurderinga omfattar eksamen som inneheld både ein skriftleg og ein praktisk munnleg komponent. Den munnlege prøva skal telje minst 50%.

3.8.2 DANS 1

(10 vekttall)

INNLEDNING

Dans 1 kan velges som støttefag i det 3. året for studenter som har musikk eller drama som hovedemne i den 3-årige faglærerutdanningen i musikk, dans og drama. Denne rammeplanen kan også nyttes som del av den 4-årige faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag, som valgbart fag i allmennlærerutdanningen og som videreutdanning for lærere med ulik utdanningsbakgrunn.

Studieenheterne er bygd opp med følgende målområder:

- *Skape*
- *Utøve*
- *Forstå*
- *Fagdidaktikk*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle grunnlag for å forstå og begrunne dansens rolle og funksjon som kunst- og kulturfag i opplæringsystemet og i kultur-, yrkes- og samfunnsliv
- tilegne seg kunnskaper om og reflekterte holdninger til dans som kunst- og kulturuttrykk i vår samtid og i et historisk perspektiv
- utvikle kompetanse i å oppleve, skape, utøve, verdsette og vurdere dans
- tilegne seg kompetanse i å analysere læreplaner og på den bakgrunn planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i dans tilpasset elever med ulike læreforutsetninger, stimulere til kreativ utfoldelse, refleksjon og erkjennelse og kunne tilrettelegge for estetisk opplevelse
- bygge opp endrings- og utviklingskompetanse for å utvikle faget og fremme personlig og profesjonell vekst
- utvikle evne til å integrere dans med andre fag i ordinær undervisning og i tema- og prosjektarbeid, tilegne seg reflekterte holdninger til skolens ansvar som kulturformidler av dans og utvikle evne til å skape kontakt og samarbeid mellom skole, hjem, lokalmiljø og kulturliv.

Målområder

SKAPE

Målområdet fokuserer på det skapende aspektet som det sentrale ved undervisning i dans. Kunnskap om kreative prosesser er retningsgivende for arbeidet. Kjennskap til

dansens komponenter og koreografisk verktøy er nødvendig for å kunne gi form til dans. Bruk av lyd/musikk og visuelle virkemidler belyses. En sentral forutsetning for skapende arbeid er kunnskaper om læringssituasjoner som fremmer trygghet, samarbeid og aksept.

Studentene skal kunne

- anvende kunnskaper om improvisasjon, kreative prosesser og barns spontane bevegelseslek i arbeidet med å utforske bevegelser og eksperimentere med bevegelsesideer
- bruke kunnskaper om dansens elementer i arbeidet med å skape dans
- gjøre rede for pedagogiske rammebetingelser som fremmer barn og unges kreative utfoldelse i arbeidet med dans
- bruke enkle koreografiske prinsipper for å skape bevegelsesfraser og sekvenser og kunne strukturere bevegelsesmateriale til en helhet
- anvende kunnskaper om lyd/musikk i arbeidet med å koreografere og kunne velge ut lyd/musikk til skapende dansearbeid med barn og unge
- bruke enkle visuelle virkemidler i arbeidet med å gi dans form
- gi form til dans i tema- og prosjektarbeid.

UTØVE

Målområdet dekker kunnskap om kropp og trening, dansens elementer, kvalitetskrav i utøvelsen og gir møter med ulike danseformer, både i egen og i andres kulturer. Et vekselspill mellom nyskapende og gjenskapende dans etableres. Det nære fellesskapet mellom musikk og dans erfares og utforskes.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for og anvende kunnskap om kroppen i bevegelse i egen danseutøvelse og i undervisning av barn og unge
- vise et variert bevegelsesvokabular, dynamiske variasjoner i bevegelsene og kunne forholde seg bevisst til rommet, tiden og til meddansere
- presentere et utvalgt bevegelsesmateriale med vekt på å vise innlevelse og samhandling, fokus og klarhet og kunne formidle og kommunisere en koreografisk idé
- vise danseferdigheter i forhold til utvalgte danseformer og kunne begrunne metodiske valg i formidling av slike ferdigheter
- danse og formidle et utvalg av barne- og ungdomskulturens danser og aktuelle samværsdanser
- danse og formidle danser fra ulike land og kulturer med vekt på norsk folkedans
- demonstrere sammenhenger mellom musikk og dans og vise hvordan ulike relasjoner mellom disse påvirker danseuttrykket.

FORSTÅ

Målområdet omhandler hvordan dansforståelse vokser fram i møtet mellom praktisk erfaring og teoretisk fordypelse i emner som støtter opp om praksis. Samtidig utvides perspektivet på i hvilke sammenhenger dans utøves, hvilken rolle dans har i ulike samfunn og kulturer og betydningen dans har for enkeltmennesket og for barn og

unge. Perspektivet er samtidig og historisk og dekker kulturelle, sosiale, historiske og kunstfilosofiske/estetiske problemstillinger. Ståstedet er primært den nasjonale og vestlige kulturen, men dans betraktes også i en global sammenheng.

Studentene skal kunne

- beskrive mangfoldet i dans som en kulturell og sosial ytring i globalt, nasjonalt og lokalt perspektiv
- identifisere noen særtrekk ved norske dansetradisjoner og kunne drøfte verdien av en nasjonal dansekultur
- beskrive noen hovedtrekk i den historiske utviklingen av dans med vekt på vår vestlige kultur
- gjøre rede for utviklingen av sentrale danseformer og stiler i kunstarten dans med vekt på vår vestlige kultur
- skille mellom stil, teknikk og innhold i et koreografisk uttrykk og gi eksempler på noen grunnleggende elementer i en koreografisk struktur
- gi en estetisk vurdering av dans basert på enkel analyse og kunne tilrettelegge for elevens vurdering av dans tilpasset deres faglige modenhet
- anvende enkel og funksjonell nedtegning av egne ideer i dans
- bruke kunnskaper i musikk som naturlig hører til dans.

FAGDIDAKTIKK

Målområdet forankrer det dansfaglige til lærerprofesjonen. Tilegnelse av ulike måter å tilrettelegge for undervisning og læring står sentralt. Studiet setter også fokus på kunnskap om hvordan dans tradisjonelt er blitt formidlet og utviklet i ulike sammenhenger for å kunne se hvordan dette kan gjøres i skolen. Her vil kunnskaper om elevenes ulike forutsetninger av kulturell, sosial, psykologisk og fysisk art være sentrale.

Studentene skal kunne

- gjøre rede for og reflektere over fagets kunstpedagogiske forankring og læringspotensiale som integrert del av andre fag og i tema- og prosjektarbeid
- dokumentere kjennskap til gjeldende læreplanverk og læreplaner hvor dans inngår
- planlegge, tilrettelegge, gjennomføre og vurdere undervisning i dans for elever med ulik kulturell bakgrunn og ulike forutsetninger og interesser, og tilpasse undervisningen til målgrupper i forskjellige sammenhenger i og utenfor skolen
- fremme elevenes danseferdigheter gjennom å observere, analysere og vurdere utøvelse av dans basert på kunnskap om kropp, bevegelse og trening og særpreget ved de aktuelle danseformene
- tilrettelegge undervisning i kreativt arbeid med dans for barn og unge, og kunne stimulere til samhandling, mestringsopplevelse, bevegelsesglede og fellesopplevelse i undervisningen
- anvende fagstoff knyttet til kulturelle, sosiale, historiske og kunstfilosofiske/estetiske emner i undervisningssammenhenger for barn og unge, og kunne tilrettelegge denne undervisningen på en meningsfylt og stimulerende måte
- bruke utvalgte hjelpemidler for ulike undervisningssituasjoner og vise noe fortrolighet med bruk av video og IKT i tilknytning til undervisning

- dokumentere et reflektert forhold til faget for å kunne drøfte og vurdere utvikling på fagets og elevenes premisser.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Egen erfaring med å skape og utøve dans danner grunnlag for å forstå, oppleve og undervise i dans. Praktisk arbeid med dans skal derfor vektlegges i alle studieenheter. Teori og praksis skal knyttes tett sammen og kan organiseres på tvers av målområdene for å fremme en helhetsforståelse. Det fagdidaktiske perspektivet skal integreres i målområdene skape, utøve og forstå.

I arbeidet med å skape og utøve dans vil studentene ha behov for å arbeide individuelt, i mindre og større grupper og ha tilgang til egnede rom for denne aktiviteten. Praktisk og teoretisk arbeid med faget betinger individuell og gruppebasert veiledning, både fra faglærer og fra medstudenter. Studentene skal få erfaring med arbeidsformer som ivaretar dansens egenart der dans inngår som integrert del i andre fag og i tema- og prosjektarbeid. Dokumentasjonsformene skal gjenspeile særpreget ved faget. Studentene skal få erfaring med systematiske, analytiske og mer spontane og intuitive arbeidsformer.

Studentene bør være i kontakt med lokale kulturmiljøer og profesjonelle kunstnere og se og analysere danseforestillinger. Bearbeidingen av forestillinger i form av analyse og estetisk vurdering kan også knyttes til videoopptak. Bruk av video, IKT, lysbehandling og opptaksutstyr skal inngå på alle nivå.

Ekskursjoner og studietur kan inngå dersom sentrale deler av studiet ikke blir tilfredsstillende dekket ved den enkelte høgskole og/eller i samarbeid med ressurser i lokalmiljøet.

Studentene må få relevant praksisopplæring som gir erfaring i å planlegge, gjennomføre og vurdere undervisning i dans og erfaring med undervisning der dans inngår som integrert del i andre fag og i tema- og prosjektorganisert undervisning.

VURDERING

For å kunne fremstille seg til eksamen i dans, skal studentene ha gjennomført bestemte arbeidskrav på et tilfredsstillende nivå. Arbeidskravene beskrives i høgskolens fagplan.

I den avsluttende vurderingen er det vesentlig at studentene får anledning til å dokumentere sitt skapende, utøvende, reflekterende og fagdidaktiske nivå. En individuell komponent skal telle minst 50%.

EKSAMEN SKAL INNEHOLDE:

- En individuell skriftlig prøve
- En praktisk kunstnerisk prøve, individuelt eller i gruppe.

3.8.3 DRAMA 1

INNLEDNING

(10 vekttall)

Drama 1 kan velges som støttefag i det 3. året for studenter som har musikk eller dans som hovedemne i den 3-årige faglærerutdanningen i musikk, dans og drama. Denne rammeplanen kan også nyttes som del av den 4-årige faglærerutdanningen i praktiske og estetiske fag, som valgbart fag i allmennlærerutdanningen og som videreutdanning for lærere med ulik grunnutdanning.

Studieenheten omfatter følgende målområder som utfyller og griper inn i hverandre:

- *Dramatiske uttrykksformer*
- *Utforskende dramaarbeid*
- *Teaterproduksjon*
- *Fagteori*
- *Fagdidaktikk*

MÅL OG MÅLOMRÅDER

Mål

Studentene skal

- utvikle estetisk sans, skapende krefter og evne til å se verdien i den kunstneriske prosessen og det skapende samspillet i dramaarbeid
- utvikle en spillkompetanse som omfatter kunnskaper, ferdigheter og holdninger i forhold til dramatiske uttrykksformer, og utvikle forståelse for det potensialet for læring og erkjennelse som ligger i dramatisk spill
- tilegne seg kompetanse og reflekterte holdninger i forhold til å planlegge, gjennomføre og vurdere dramaundervisning for elever med ulike forutsetninger og ulik kulturell bakgrunn
- tilegne seg praktisk og teoretisk innsikt i skuespillerens, regissørens, scenografens og dramaturgens virkefelt, samt kunnskaper om teaterkunstens egenart og historiske utvikling
- utvikle ferdighet i å analysere og vurdere en teaterforestilling og til selv å bidra konstruktivt i en teaterproduksjon
- utvikle ferdighet i å analysere sammenhenger mellom lek, kunst og pedagogikk
- utvikle et engasjert, reflektert og utviklingsorientert forhold til dramafaget og til dramaundervisning.

DRAMA 1

(10 vekttall)

Målområder

DRAMATISKE UTTRYKKSFORMER

Målområdet omhandler grunnleggende elementer i og forutsetninger for dramatisk spill. Det omfatter arbeid med fiksjonsbygging, rollegestaltung, spill og formidling. I spillaktiviteter og ekspressiv bruk av kropp og stemme utfordres studentens fantasi og skapende evne. Egen uttrykksevne, spillkompetanse og kjennskap til det særegne ved dramatisk formspråk er nødvendig for å tilrettelegge dramaundervisning for andre.

Studentene skal kunne

- gi uttrykk for rolleidentifikasjon gjennom rolletolking og innlevelse i spill
- anvende forskjellige improvisasjonsteknikker for å utvikle en spillsituasjon
- anvende og strukturere fabulering og indre bilder i kollektiv fiksjonsbygging og i spill
- vise inntrykksvarhet og lydhørhet overfor ytre stimuli og indre impulser i samspill med andre
- bruke kroppen ekspressivt og anvende uttrykksformer der kroppen er det sentrale uttrykksmidlet
- bruke stemmen ekspressivt og anvende uttrykksformer der stemmen er det sentrale uttrykksmidlet
- anvende uttrykksformer der materielle uttrykksmidler inngår
- gjøre rede for egen opplevelse, erfaring og utvikling i forhold til dramatisk arbeid og vurdere eget utbytte av arbeidet.

UTFORSKENDE DRAMAARBEID

Målområdet fokuserer på faktorer som er essensielle for læring, erkjennelse og utvikling, og synliggjør det samspillet mellom tanke, følelse og handling som karakteriserer utforskende dramaarbeid. I slikt arbeid er det en veksling mellom nærhet og distanse til virkelighet og lærestoff som gjør refleksjon mulig. Distanse til den totale prosessen gjør det mulig å kartlegge strukturer og identifisere mål for utforskende dramaarbeid.

Studentene skal kunne

- beherske utforskende arbeidsmåter i skapende samspill med andre
- anvende og gjøre rede for bruk av dramatiske uttrykksformer for å utforske etiske og estetiske sider ved for eksempel et tema, en tekst, et bilde eller et musikkstykke
- arbeide utforskende for å nærme seg, utdype og videreføre fiksjonsfigurer og handling ved tekstlesing og skriving og ved møter med teater
- holde på rollefigurens perspektiv over tid, og reagere konstruktivt på de problemstillinger og situasjoner som oppstår i et dramaforløp, både i og utenfor fiksjonen
- bruke opplevelser og erfaringer fra eget spill som grunnlag for analyse og refleksjon

- identifisere og analysere strukturer og mål i utforskende dramaarbeid
- beskrive og vurdere samspillet mellom tanke, følelse og handling i utforskende dramaarbeid
- utforske dramatiske uttrykksformer inspirert av ulike kulturers bruk av dem.

TEATERPRODUKSJON

Målområdet omfatter innføring i og arbeid med de ulike sidene ved en teaterproduksjon, med hovedvekt på skuespillerfunksjonen. Grunnleggende arbeid med dramaturgi og dramatiske virkemidler er sentralt, og forholdet mellom form og innhold blir noe utdypet.

Studentene skal kunne

- bidra konstruktivt i produksjon av teater for en definert målgruppe med utgangspunkt i tema, tekst eller annet kunstnerisk uttrykk
- involvere seg og innordne seg i den kunstneriske prosessen og det kunstneriske samspillet i en teaterproduksjon
- bruke grunnleggende kunnskaper om dramaturgi, scenografi og dramatiske virkemidler i arbeidet med å gi et innhold dramatisk form
- anvende dramametoder i produksjonsprosessen og improvisasjon som element i stykkeproduksjon og ved framføring
- anvende og gjøre rede for bruk av materielle og tekniske virkemidler
- anvende og integrere uttrykksformer og elementer fra flere kunstfag i sceniske presentasjoner
- analysere og vurdere prosess og produkt i en teaterproduksjon og drøfte forholdet mellom form og innhold
- knytte etiske og estetiske vurderinger til produksjon av teater for barn og unge.

FAGTEORI

Med utgangspunkt i erfaringene fra det praktiske arbeidet blir de faglige kunnskapene utdypet og sett i en større kunstnerisk, historisk og samfunnsmessig sammenheng. Målområdet synliggjør forbindelser mellom og særtrekk ved den dramatiske leken, dramafaget og teaterkunsten.

Studentene skal kunne

- forklare hva som er særegent for dramatiske uttrykksformer og gjøre greie for dramatiske grunnelementer og virkemidler
- gjøre rede for relevant teori om samspillet mellom tanke, følelse og handling i dramatisk spill
- dokumentere en elementær forståelse av dramaturgi og betydningen av dramaturgiske valg
- beskrive, begrunne og vurdere bruk av utforskende arbeidsformer i drama og teater
- identifisere og kommentere dramatiske elementer i lek, gjøre greie for sentrale trekk ved barns utvikling i forhold til dramatiske lekformer og reflektere over lekens betydning
- dokumentere kunnskaper om sentrale trekk ved dramafagets historiske utvikling

- dokumentere grunnleggende kunnskaper om teaterkunst, om hovedtrekk ved teaterets historie fra antikken til ca. 1900 og om barneteaterets særpreg og utvikling
- kommentere og vurdere formspråk og kunstneriske valg i en teaterforestilling.

FAGDIDAKTIKK

Målområdet peker direkte på den profesjonen studiet er rettet mot. Det vektlegger således pedagogiske og metodiske aspekter og knyttes nær opp til undervisningspraksis. De ulike fasene i dramalærerens arbeid belyses gjennom en fokusering på didaktisk tenking i forhold til planlegging, gjennomføring og vurdering av dramaundervisning.

Studentene skal kunne

- beskrive og reflektere over dramafagets egenart og dets læringspotensial og kunstpedagogiske forankring
- identifisere overordnede valg for dramaundervisning i relasjon til verdi- og læringssyn
- gjøre greie for ulike retninger innen dramafaglig praksis
- lede og veilede andre i bruk av dramatiske uttrykksformer
- planlegge, gjennomføre og vurdere dramafaglig arbeid med barn og unge i ulike sammenhenger og for elever med ulike forutsetninger
- gjøre rede for og reflektere over de muligheter for læring og erkjennelse som dramatisk spill kan åpne opp for i fagdelt og tverrfaglig undervisning, samt tema- og prosjektarbeid
- skape helhetlige, interessevekkende og estetiske startpunkt for dramaforløp
- anvende IKT som hjelpemiddel og impuls ved planlegging og i arbeidet med å lage materiell til dramaundervisning.

ORGANISERING OG ARBEIDSFORMER

Drama er et kunstfag som i stor grad er basert på kollektive, skapende prosesser. Den utforskende og eksperimenterende siden ved faget har klare paralleller til barns lek, samt til forskning og kunstnerisk virksomhet.

Aktiviserende undervisningsformer står sentralt i studiet og inkluderer såvel det å eksperimentere og improvisere som det å oppleve og skape teaterforestillinger, og å utforske dramatiske uttrykksformers kunstneriske og pedagogiske potensial. Noe av det spesielle med drama er kombinasjonen av verbale og nonverbale kommunikasjonsformer. I studiet vil det derfor være en veksling mellom spontane, intuitive og mer analytiske, problemløsende arbeidsformer.

Dramafaglig kompetanse utvikles i samspill med andre mennesker, og dramaarbeidet vil måtte organiseres i grupper av varierende størrelse. I en del sammenhenger er det påkrevd med undervisning i små grupper. Ved organisering av studiets innhold vil det være naturlig å dele inn i studieemner som går på tvers av rammeplanens målområder.

Ekskursjoner og studiereiser kan inngå for å få varierte inntrykk og større bredde i erfaringen av ulike drama- og teatermiljø.

Undervisningspraksis med barn og unge i skole hører med til studiet. Ulike kunst- og kulturinstitusjoner er også aktuelle praksisplasser, samt musikk- og kulturskoler.

Sentrale dokumentasjonsformer er dramatisk framføring og muntlig framlegging. Andre kunstneriske uttrykk og skriftlige dokumentasjonsformer vil også være aktuelle for å ivareta kunstnerisk og didaktisk refleksjon. Foto, video og IKT er relevante hjelpemidler.

Studentene skal levere en rapport om dramarelatert arbeid basert på praktiske utprøvinger med barn/unge.

Vurdering underveis i studiet er et middel til å utforske forståelse for målene med studiet og gir impulser til innsikt i egne forutsetninger og muligheter. Både lærere og medstudenter har ansvar for å bidra i den fortløpende, uformelle vurderingen av individuelt og kollektivt studentarbeid.

VURDERING

Høgskolens fagplan beskriver de arbeider som må være godkjent for å gå opp til eksamen. Rapport om dramarelatert arbeid med individuell dokumentasjon skal være gjennomført med godkjent resultat.

Eksamen skal omfatte både pedagogiske og kunstneriske sider ved faget.

3.9 PRINSIPPER FOR UTARBEIDING AV FAGPLANER FOR NYE FORDYPNINGSENHETER

Fagfeltet musikk, dans og drama er et bredt, tverrfaglig fagfelt som i tillegg til de tre fagene også omfatter mange mindre fag og fagområder med hver sin spesialkunnskap. Bredden i opplæringssektoren og i den frivillige opplæringen av barn, unge og voksne gjør at det er behov for faglig og pedagogisk kyndighet på mange ulike områder innen hvert av de tre fagene. Det er dessuten behov for lærere som kan arbeide tverrfaglig innen fagfeltet. I tillegg er fagene i stadig endring, og det kan trenge opplæring på nye områder.

Dette innebærer at det bør finnes et variert tilbud av fordypningsenheter på nasjonalt plan og at det bør være mulighet for å utvikle nye tilbud. Studenttallet for en del av disse studieenheter vil være begrenset. Innenfor noen felt vil det totalt være tilstrekkelig med ett til to studietilbud i landet. I samsvar med de grunnleggende ideene med Norgesnett er det ønskelig med en arbeidsdeling mellom de institusjonene som har faglig og pedagogisk spesialkompetanse på de aktuelle feltene. Tilsvarende gjelder utdanningsinstitusjonenes forpliktelser overfor nye utfordringer og etablering av nye tiltak. Hvilke fordypnings- eller støttefag som kan inngå i faglærerutdanningen, må til enhver tid vurderes ut fra faglig utvikling og opplæringssektorens og samfunnets behov.

Med utgangspunkt i rammeplan for faglærerutdanning i musikk, dans og drama kan derfor institusjoner som gir slik utdanning, etablere nye studieenheter som fordypningsfag. Med tanke på helhet i utdanningen og på nasjonal samordning er det fastsatt noen grunnleggende prinsipper for utforming av fagplaner for slike studieenheter:

- Målene i fordypningsenheter skal defineres med utgangspunkt i behov i opplæringssystemet og eventuelt andre relevante faglige og pedagogiske oppgaver i samfunnet.
- Planverket for grunnskolen og videregående opplæring, rammer og mål for musikk- og kulturskolen og liknende pedagogisk virksomhet skal danne basis for fagplanene.
- Fagplanene skal være i samsvar med intensjonene for faglærerutdanningen slik de er uttrykt i kap. 1 og 2.
- Planene skal være utformet med tanke på å forberede studentene på videre utvikling og skape endringsberedskap.
- Fagplanen skal ha et omfang på minst 10 vekttall, men kan med fordel være utformet som 10+10 vekttall.
- Fagdidaktikk og praksisopplæring skal inngå i fordypningsenheter.
- Fagplaner for nye fordypningsenheter skal utformes på samme måte som de rammeplanene for fordypningsenheter som er gitt i foreliggende plan, og innenfor de rammer som er gitt i avs. 2.6.

Før beslutning om etablering av nye studietilbud av denne type, skal institusjonene innhente høringsuttalelser fra andre utdanningsmiljø og fra potensielle brukere av faglærere.

4. FORSKRIFT OM FAGLIG INNHOLD OG VURDERINGSORDNINGER FOR FAGLÆRERUTDANNINGEN I MUSIKK, DANS OG DRAMA

Fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 22. juni 1999 med hjemmel i lov av 12. mai 1995 nr. 22 om universiteter og høyskoler § 46, nr. 2.

§ 1 ORGANISERING OG INNHOLD

Faglærerutdanning i musikk, dans og drama er treårig (60 vektall). Utdanningen forutsetter valg av ett av de tre fagene som hovedområde for studiet. Utdanningen består av følgende hoveddeler og studieenheter med angitte vektall:

Fellesstudier:

Pedagogikk	10 vt
Kunstfagdidaktikk	5 vt
Praksisopplæring	
Grunnstudium i musikk, dans eller drama	20 vt
Hjelpedisipliner, valgemner og tverrfaglig arbeid	15 vt
Fordypnings- eller støttfag	10 vt

§ 2 FASTSETTING AV FAGPLAN

Bestemmelser om faglig innhold, praksisopplæring, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger innenfor det som følger av rammeplanen, fastsettes av høyskolens styre, eller vedkommende avdeling etter styrets bestemmelse, og tas inn i en fagplan.

§ 3 PRAKSISOPPLÆRING

- Utdanningen skal omfatte praksisopplæring i 12 – 14 uker. Praksis er en integrert del av de ulike studieenheterne.
- Studenten skal få en formell vurdering etter hvert studieår uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått. Dersom studenten ikke består en praksisperiode, kan samme periode bare gjennomføres en gang til. Etter avsluttet praksis i tredje studieår gis det en avsluttende vurdering uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått.

§ 4 EKSAMENSBESTEMMELSER

- Eksamen skal ta utgangspunkt i målene for studieenheten slik de er uttrykt i avsnittet mål og målområder i rammeplanen.
- Eksamenskarakter skal være et uttrykk for i hvor høy grad målene er nådd.

§ 5 VURDERINGSUTTRYKK

Når ikke annet er fastsatt i rammeplanene for de ulike studieenheter, skal vurderingen uttrykkes med karakterskalaen 1,0-6,0 med tidels intervaller. 1,0 er beste karakter og 4,0 er laveste ståkarakter.

§ 6 VITNEMÅL

Vitnemålet skal omfatte alle studieenheter som er nødvendige etter rammeplanen, og påføres de karakterer som er oppnådd. Studieenheter skal på vitnemålet ha samme betegnelse som i rammeplanen.

§ 7 FRITAK FRA EKSAMEN ELLER PRØVE

Eksamen eller prøve som ikke er basert på rammeplan for faglærerutdanning i musikk, dans og drama, kan gi grunnlag for fritak, jf. § 49 i universitets- og høgskoleloven. Utdanning som skal gi grunnlag for fritak, må i hovedtrekk samsvare med rammeplanen for tilsvarende studieenhet i faglærerutdanningen og omfatte fagdidaktikk.

§ 8 IKRAFTTREDELSE

Denne forskriften trer i kraft 01.08.1999.